

УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД

UKRAINIAN DIGEST



УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД

UKRAINIAN DIGEST

210 FIFTH AVENUE
SUITE 1102
NEW YORK 10, N.Y.

NEW YORK, U.S.A.
TORONTO, CANADA

СІЧЕнь-ЛЮТЕНЬ

Ч. 2 — 1960

РЕДАКЦИОНА КОЛЕГІЯ
І СПІВРОБІТНИКИ

О. Балинський
Й. Гірняк (*театр*)
С. Гординський (*мистецтво*)

інж. О. Дерев'янок
д-р Е. Жарський (*спорт*)
Р. Ільницький (*справи
УСРСР*)

Г. Керницький
Б. Кравців (*література*)
Р. Купчинський
М. Курах (*військові справи*)
М. Понеділок
проф. Яр. Рудницький (*ка-
надійські справи, мова*)
М. Шлемкевич (*загальна
редакція*)

О. Климко (*«Зимовий крас-
вид», обкладинка*).
С. Федів (*літо-друк обкла-
динки*)

Українсько-Американська
друкарня - 114 Ст. Марк
Плейс, Нью-Йорк

ВИДАЄ ВИДАВНИЦТВО
«УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД»

1960 рік! Що несе він людям? Це зви-
чайне на порозі року питання — те-
пер проказується не самою цікавістю
заглянути в будучину, але й глибокою
тривогою. На Заході, в Америці й Ев-
ропі, пробивається свідомість, що усмі-
хи й мирові заклики советського дик-
татора — це тільки маневр і засіб у
невблаганній, покищо тільки холодній,
війні між вільним і невольним світами.

Під кінець року опубліковані зві-
ти американських і англійських
інститутів, що студіюють міжна-
родні відносини, виявили потвор-
ну мілітарну силу СРСР, яку во-
лодарі Кремля нестримно розбу-
дують далі, прикриваючи ці во-
єнні приготування усміхами, со-
лодкими словами, конференціями
аж до погодженої вже зустрічі
„на верхах”, яка має відбутися
пізньою весною 1960 року.

Подорож президента Айзенгауера по
краях Європи, Азії й Африки була та-
кож великим дипломатичним ходом.
Вона показала світові, що вирощувана
і пильно поширювана комуністичною
пропагандою теза, неначе народи Азії
й Африки не мають довіря до ЗДА
і зв'язують свої надії з комуністичним
блоком — це міт.

Мирова пропаганда Хрущова ве-
деться під гаслом Мир і дружба!
Президент Айзенгауер додав до
тих слів ще одне. Гаслом його по-
дорожі було: Мир і дружба в СВО-
БОДІ! Цей додаток виразно під-
креслює різницю між миром кла-
довища і неволі, і миром вільних
людей.

Але той додаток ще не повний.
Українці і інші поневолені Москвою
народи чекають ще одного доповнення:
Мир і дружба в свободі для всіх наро-
дів! Не тільки для тих, що по цей бік
залізної завіси, не тільки для іноді
зовсім примітивних африканських пле-
мен, але і для культурних європей-
ських націй, яких вільні держави на-
сильно знищені і окуповані Москвою.

Published bi-monthly by
UKRAINIAN DIGEST
Subscription price: one year — \$ 3.90.
Your own and a gift subscription \$ 7.00.
Printed in U.S.A.



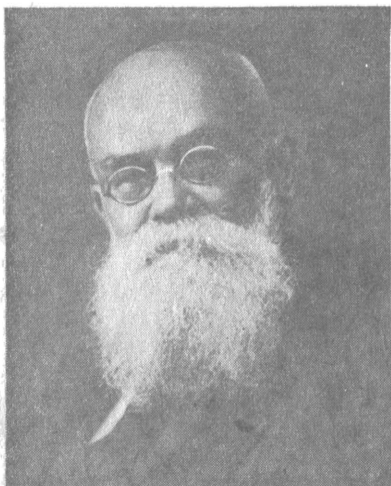
Бог у людей в гостині

У тиху, святую ніч проходить Христос країнами, що прийняли Його слово. Проходить блискучими вулицями й площами столиць. Пишно одягнутий натовп шумить-переливається рікою. Світла реклами і самоходів сліплять щастям і вином розвеселені очі. Бушує людська ріка, а голосні мегафони різдвяними піснями заглушують справжній зміст, глибоку суть тихої ночі, святої ночі. Вгорі на хмаросягах горять для прикраси великі хрести електричних ламп, неначе оздобні гірлянди світючого намиста на шиях гріховних красунь, сучасних Тиверіяд. Проходить Христос і всюди чує своє ім'я, повторюване людьми і машинами, але не знаходить для себе місця у Свят-вечір...

І йде Христос у далеку Україну. На вулицях міст темніше, а села не гомонять, як колись, веселими колядами. Христос заходить у бідну хатину. В ній холодно. На столі в малому колачику ледве блимає тонюсенька свічечка. Потомлені й мовчазні люди збираються споживати скромну вечерю. Входить Христос, і серця убогих людей роздзвонюються дивною новиною, що не в царських палатах, не в столицях світу, але в таємниці від них, народився Бог Пред-

Скорочено в «Листів до Приятелів»
вічний. Немає на домах України електричних хрестів, але ясніше їх для зору Христа блищать хрести страждань і болю, що їх несуть люди України. Люди починають молитву й розмову. Вони переповнені тугою за рідними і близькими, за тими, кому „зруйновано їх житла, кого безжально кинули в тюрму, щоб радість їм ніколи не розквітла”. Немає келихів і вина на убогому столі, але душі наливаються, як келихи, тугою і молитвою за тих, „що у розлуці помруть, відірвані від рідних хат; за тих, що у розлуці вночі гризуть залізні штаби ґрат, що душать жаль у невимовній муці, за тих, кого веде на страту кат...”

Христос залишається з бідними людьми на святую вечерю. І оце тоненька свічечка в колачі розпромінюється неземним сяйвом, а зчудовані люди бачать у ньому зорю вифлеємську, що звіщає прихід Правосуда на поганьблену землю. Сяє свічечка неземним блиском віри і надії, і ангельські хори співають над убогою українською хатиною радісну новину, що в темну ніч Іродового правління народився Христос-Визволитель.



В 25-ту РІЧНИЦЮ
СМЕРТИ

Професор

Михайло

Грушевський

„Грушевський сполучує в собі дві гігантські творчі постаті: найбільший дослідник тисячолітньої історії України і найбільший творець живої історії — великого відродження України 20-го століття. Щоб тільки перерахувати його друковані праці, потрібен один том. Другий том зайняло б просте перерахування його праці, як педагога і вихователя нових кадрів істориків та діячів культури, як організатора української науки і культури, як політичного провідника українського руху до рево-

люції, як організатора першого українського парламенту (Центральна Рада) і української держави (УНР) в час революції 1917-18 років. Знавці Грушевського розводять руками над загадкою надлюдської продуктивності і працьовитості Грушевського, який при тому всьому справляв враження на сучасників, що він „все має вільний час і стоїть кожному до розпорядимоти” (В. Круницький).

Юрій Лавриненко, *«Розстріляне відродження»*, ст. 907.

„Тому, що „Київський період” прилучується до державної і культурної історії великоруського народу, застається без початку і історія українського народу. Підтримуються старі уявлення, що історія України, „малоруського народа”, починається доперва з 14-15 вв., а що перед тим — „общерусская история”. В результаті українська народність виходить на арену історії в 14-16 в., немов щось нове, неначе її перед тим не було або вона історичного життя не мала”.

„М. Грушевський уgruntував і впровадив в учене життя самобутню схему історії українського народу на цілім просторі його історичного життя на заселеній ним території, як один суцільний і нерозривний процес. Цю схему прийняли всі українські історики, старші і нові, народники і державники. Під її впливом стояли і такі видатні російські історики як Пресняков і Любавський. Вслід за Грушевським українська новітня історіографія бере київський період (можливо з передісторією) за вихідний пункт і відділя послідов-

но переходить до галицько-волинського періоду 12-14 ст., та литовсько-руського 14-16 ст., щоб потім у звичайний у нас спосіб говорити про Україну під Польщею, про козаччину, Україну і Москву та національне відродження 19-20 вв."

Проф. Б. Крупницький: М. Грушевський і його історична праця: Вступна стаття до передруку Історії України-Руси, видання «Книгоспілки», Нью-Йорк 1954.

„Від часу, коли Україна зв'язалася з Москвою, і за політичним зв'язком прийшов культурний... так українське культурне життя стало підпадати різним катаклізмам від московських мішань, московського контролю, московської цензури"... „Закріпити на вічні часи те підрядне становище, на яке звели українську культуру царські заборони, ту дистанцію, яку вони витворили між державною великоруською культурою і культурами провінціоальними, і в першій лінії — найбільш претенсіозною і небезпечною між ними — культурою українською. Забезпечити за великоруською культурою абсолютну гегемонію. Дати великоруській мові, літературі, історії і т. д. під різними аспектами ролі обов'язкових і пануючих предметів у шкільнім навчанні. Зіставити місцеві культури при „домашнім ужитку“, а за великорусь-

кою культурою — значення „окна до Європи“: тої форми, в котрій світова творчість має доходити до знання, свідомості і вжитку „менших народів“ (зайвість перекладів на українську й інші мови, коли всі ці провінціяльні народи можуть користуватися перекладами російськими; зайвість українських форм для таких вищих культурних явищ, як скажیم опера; можливе обмеження українського театру місцевою побутовщиною — тимчасом як світовий репертуар мав би зіставатися фактично привілеگیєю театру російського і т. д.). Одночасно використати всі матеріяльні лишки провінцій на розвій всесоюзних, себто фактично великоруських установ. Їх розростом і одночасними обмеженнями культурних установ провінціяльних звернути всю культурну творчість, поскільки вона підіймається над рівнем масового мінімуму, в течію великоруської культури. Це, як бачимо, являється ще й тепер цілком конкретним завданням адептів великоруської державности, чи імперіялізму, їх-же ім'я леґіон!

Чи треба підчеркувати — що все це ті самі мотиви, які свого часу диктували обмеження і заборони царського уряду?"

Із статті М. Грушевського «Галебний пам'яті», жур. «Україна», Київ 1926. Передруковуємо з антології Ю. Лавриненка: «Розстріляне відродження».

Prof. M. Hrushevsky is not only the greatest historian of Ukraine but himself a maker of history in the twenties. A scholar of world fame, whose "History of Ukraine-Rus" in ten volumes, and the five volume "History of Ukrainian Literature" are the greatest achievements of our historical research. In 1917 he was the head of the Central Council, the Ukrainian Revolutionary Parliament in Kiev, and in 1918 president of the Ukrainian National Republic. He died in exile 25 years ago.

На протязі цілих сторіг — і колись за царського і тепер за советського режиму — виходили й виходять з України українські переселенці то в світ за море, то в безмежні простори Сибіру шукати землі, заробітків і кращої долі. Картина такого села напередодні подій 1905 року подана нижче в уривках.



З рідних гнізд на Сибір

Написав Михайло Стельмах

Минула тривожна беззоряна ніч, і там, де попелясті сніги єдналися з небом, почав відділятися світанок.

Навколо неясно окреслювались приплюснуті клапті села, обведені

~~~~~  
Із роману «Хліб і сіль», Київ, 1959  
~~~~~

сивою імлою дерева, а на сході, опереджаючи сонце, розтікалися холодні охрові смуги; ось вони

вперлися в Козачу могилу і на ній заворушився кощавий вітряк; він, здається, черкає кінцями крил передсонячні смуги і підіймає вище досвітню завісу.

Але в селі й досі, мов страсні свічі, ворухились убогі вогники. За непокритими, нахололими за ніч столами так сиділи люди, наче б їх кам'янив лихий чаклун. І діти постаршали за цю ніч: у маленькі серця теж сіялась і сіялась велика скорбота батьків. Передчасно хилились дитячі голівки, передчасно тьмарився дитячий світ, торкнувшись болючих, ще незвіданих, батьківських доріг.

Катерина глянула знадвору мукою своїх очей на внучат і прихилилась головою до старої, як і вона, груші; сльози, обриваючись з розріджених вій, нерівно затікали в землісті зморшки, наче б вони творились тільки для скорботи сліз і темного пилу землі.

„Роде, мій роде, та куди ж ти збираєшся, роде, на яке безталання“, заголосила не словами, а серцем.

Сльози стікали жолобками зморщок, обриваючись, падали на свіжу в'язь сніжинок і в гвіздечку між двома ребристими відрогами коріння видовбували неглибокий слід.

З хати, мов тіні, почали виходити мовчазні люди.

В ніжність передвесняного до світу вплився повів горілки, не тої, що веселить, а тої, що трудно п'ється на похороні чи поминках. До матері підійшов син, високий, сутулуватий від чужого плуга і своїх злиднів. І йому вже роки порорали чоло і розкошлатили два

колоски брів; хто не подивиться на них — поле згадає.

— Мамо, чуєте, мамо...

Вона підводить болем і сльозами скошені очі, а слова сина, мов крижану воду, чує усім тілом.

— Може, передумаєте, мамо, — і з нами? — спирається, твердою, наче кованою, долонею на грушу. І кора дерева і рука людини однаково темні і потріскані, однаково в зморшки кори і руки до самої крові в'їлася земля. Її вже не одмиють ніякі води. З цієї землею хлібороб і в домовину ляже, і до Бога на суд піде.

— То чуєте, мамо?

— Ой не передумую, сину. Тут моє життя лишилося. — Стискається в болючу грудочку і вона і її переплакане серце.

— Ет, з таким життям, і що тут у вас, чуєте, лишилося? Земля? Маєтки?

— Землі ти, Іване, позбувся і хату продав, — для чогось говорить йому, наче б він сам не знає цього.

— Що ж мав робити? Замучити на півшнурку дітей і старцями попідвіконню пустити? Чи як? — З'єдналися колоски брів і нависли на очі. — Їдьте, бо тут уже й ґрунт під ногами не наш — нічого нашого не зосталося.

— Нічого? А могила твого батька? Хай і мене коло нього поховують, — мимоволі подається в той бік, де, відробивши своє, лежить її подружжя.

Над ним в узголів'ї колишеться цвинтарна вишня. Ні її весняна роса, ні ранній цвіт вже нічого не нагадують небіжчикові, а їй нагадують водночас і далекі молоді лі-

та, і той туманний край дороги, до якої впритул тепер підійшли її роки. То хай краще і над нею цвинтарна вишня шумить, аніж холодні сибірські вітри. І жінка, закривши обличчя чорними, наче корінці, пальцями, починає тремтяти, як та вишня на холоді, — без жодного слова, без жодного крику.

Син ще нижче нахиляється до матері.

— Живий чоловік, чуєте, про живе має думати. Хоч яка дорога цвинтарна земля, та годув вона тільки гробаря. А в мене ж дітей, мов роси. Може, там, в далекому краю, таки ліпше буде? Чи як? — обережно торкається материних рук. — А спіткає горе, то що ж... разом воно таки і в біді краще.

— Та дорога мені смертю стане, — заперечливо хитнула важкою від болю і думок головою. — І нащо вам лишній рот у дорозі? Аби хоч на діток вистачило хліба.

Тяжке зідхання зм'якшило тверде, вироблене тіло Чайченка, і очі посивішали в чоловіка. Він, морщачись, згріб шапку з голови, і підсічене плетиво кучерів затріпотіло на вітрі. Колись і ці кучері були хвилясті й золотисті, мов пшеничний сніп, а потім потемніли, зляглися від щоденного важкого поту та й поплелися жорстким сріблом.

— То не лайте, не кленіть мене, мамо. Бо що маю робити: і ви мені не дали щастя, і я вам його не дав. А була б земля — ви б у мене тільки на покуті, як різдвяний сніп, красувалися. Хіба ж я не жалів вас?..

Охоплений жалістю до себе, до

свої долі і матері, він припадає до маленької висхлої постаті, і солоний присмак сліз опік його шерхлі уста.

Вгорі над ними зашумів вітрець, і досвітня темна пелена паморозі повисла над головами сина і матері.

До хрещатих воріт підкотили сани-оплени. Зігнуті, тьмяно окреслені постаті почали метушливо вносити до оселі останні пожитки і збіжжя. Хатні двері вже не зачинялись, і зеленкуватосивий туман холоду навіки виганяв з усіх кутків житла тепло її дітей, внуків. Він, здається, виганяв і життя з перемученого тіла Чайчки.

— Іваночку, а може б, ви не їхали? — Болюча, мов тяжкий стогін, стоїть винувато перед ним, як він колись, дитиною, стояв перед нею.

— Пусте говорите, мамо, — наче маленьку, взяв стару за руку, повів до навістіж розчинених воріт. — Шкода мені вас, та й себе жаль. Чи ж побачимось коли?

— Хіба на тому світі!

— Може, там просторніше буде, — сірою мрякою насовується на очі далекий потойбічний світ, але він його відганяє сибірською землею — своєю упертою і тривожною надією: може хоч там посміхнеться йому доля.

Хтось у хаті погасив сліпачок, і потемніли невеличкі шибки, і зникла за ними, мов жива душа, середина оселі.

До старої підбігли внучата і жалісно заглядали їй у вічі, а вона тулила їх до себе, чула на своїх зморшках пелюстки їхніх теплих уст і складала руки, як на молитву.

— Діти, сідайте! Час у дорогу!
— крізь плач гукнула невістка,
востаннє стоячи біля своїх воріт, і
внучата, разом глянувши на бабу-
сю, аж захурчали до саней.

Біля Чайчихи залишився тільки
похнюплений білявенький Василь-
ко. Чоботята його вгрузли в сніг,
і він дивиться на них, а уста ко-
со вибивають притамований плач.
Та ось порхнули вгору довгасті
заокруглені вії і на стару страдно
глянули голубі, вогкістю обведені
оченята.

— Бабусю, чуєте, візьміть од ме-
не, — простягнув невеличкий ро-
жевий кулачок.

— Що це, дитинко? — стареча,
з видушеними жилами рука за-
тисла якийсь подарунок.

— Це срібний півкарбованець...
Коли на буряках у пана довгоно-
сика збирав...

— Ой, нащо він мені, Васильку!

— А може, й знадобиться вам у
хазяйстві, — відповів словами
батька, ще не розуміючи, що вже
ніякого хазяйства не має їхня ро-
дина.

— Хай тобі, дитинко, буде все
і з землі, і з води, і з роси, щоб
ти був, мов золото, ясний, наче
весна, красний, мов хліб, добрий,
— аж застогнала стара Чайчиха,
крізь прийдешні роки розгадуючи
і не знати в кого вимолюючи до-
лю для онука.

„Хоч би він виріс на своїй зем-
лі, хоч би йому не обкипав кро-
в'ю тугий, мов з каменю випече-
ний, наймитський хліб. Навіть по-
думати страшно, який то Сибір.
Тут він для людей лише тріщить
лютими морозами і дзвонить кай-
данами. То хай він тепер усім тіль-
ки добрим зерном задзвонить”.

В своїй чистій вірі та благанні
вона теж була дитиною. Хоч як
гірко розкотились її роки, але ні-
що не озлобило, не зчерстило її
сумирного скривдженого серця, не
похитнуло того сподівання, що
якогось дня усе зміниться на сві-
ті: і чорні злидні десь подінуться,
і за плугом підуть весело усі лю-
ди, а землі та хліба стане і для
малого і для старого.

— Бабусю, а як поприлітають
лелеки, то ви скажіть Плачинді,
хай їх собаками не цькує. Ви ж
самі знаєте, які наші лелеки до-
вірливі, не розберуться, що нас не-
ма, опустяться на подвір'ї та й
попадуть отим вовкодавам на спо-
живу.

— Скажу, дитино, скажу.

— Тільки добре скажіть. Бо я
вчора підходив до Плачинди, а він
сміється: „Ти б, хлопче, вже про
налигач і воли думав, а про не-
бесну худобу хай Пан-Біг думає”.

І обоє глянули на похилу хату,
яку срібним вінцем завершувало
засніжене гніздо. Виплетене пти-
цею на з'їждженому колесі, воно
у вітри, поскрипуючи, намагалось
крутитись; тоді маленькі лелеки,
почувши рух, підводились над ку-
стратими краями гнізда і пробу-
вали силу своїх молодих, розгони-
сто вигнутих крил. Весною лелеки
знову заклепочуть над прогнутою,
замшілою оселею і знову виведуть
діток та й полетять до теплого
краю, де, певне, теж сутуж на зем-
лю, бо не в холодний Сибір їха-
ли б тоді її діти...

Переселенці з'їжджались на про-
стору, в рамці чотирьох доріг га-
ляву, де колись збиралося чумаць-
ке стоїще. Роки відсунули від цьо-

го місця 'панські ліси, досушили спокійну річечку, зробили тут вигін, і тільки назви „галява" та „чумацьке стоїще" інколи відзивалися в душі недалекою, та вже напівзабутою давниною.

З поранкових, ще синюватих підтинами вулиць сходилось село. Сіряки і свитки перемішувалися з білими та червоними кожухами, в убогі фарби хусток молодиць вкраплялись квітчасті дівочі, і над тремтливими гудзькуватими пальцями нависали обкутані, схожі на старі качани капусти, голови бабусь.

До Івана Чайченка підійшов рослий дід Дунай. З густого коловороту сивини чітко витискається довгасте, в темножовтих рум'янях, сухе, як волосський горіх, обличчя. В руках у діда зеленіє чимала гранчаста пляшка з медом, у білих зубах — поймакана люлька. А каторжний тютюн такий міцний та густий, що пахне старий димом — і не видно йому Івана, а Іванові — діда.

— Виходить, чумаче, в ранню дорогу зібрався?

Хоча вже минуло з двадцять п'ять років, як на Поділлі звелось чумацтво, але дід Ярош і досі звав чумаками усіх, хто хоч один раз міряв із ним старі залпорозькі шляхи та густоширокі степи, мандруючи в Крим чи на Дон.

— Атож, в ранню, — понуро відповів Чайченко. — Нам з колиски уготована і рання робота, і равня дорога... Є думка не проїздити весни, щоб хоч ярину в землю кинути, — і рукою повів, наче сійнув пашниці на сніг.

— Свого зерна припас трохи? — подивився старий на важку, по-



B. Feldman Pharmacy

111 Ave. "A" & 7th St.

NEW YORK 9, N.Y.

Tel.: OR 75980

Висилаємо летунською поштою.

Rimifon — Penicillin
Streptomycin, Glucose, Cycloserine, Vitamins, Irgapyrin, Orinase (diabetes)
Urodan.

Спеціалісти європейських рецепт полагають Ваші рецепти точно.

Спеціальні пачки для хворих на туберкульозу, артритизм, ревматизм, діабетиків, з високим тисненням крові і т. д.

Тонкі найлонові еластичні панчохи, вартости \$15.00 за \$4.95.

Гарантія доставки.

Мито оплачується тут.

Говоримо українською, російською і польською мовами.

Спеціально: При замовленні поштою або особисто, залучіть вирізок цього оголошення, а одержите на вищезгадані ліки й всі інші 20% знижки.

рожню руку сівача.

— Є у вузликах дещиця. Та й стара щось вив'язувала, з городини, видать.

— Кажуть, сонця там мало.

— Так землі, земельки не міряно! — і сумні очі Івана блиснули двома краплинками непевної надії, яка не раз то охоплювала його теплою повинню, то кригою обмерзала навколо серця...

Гомін ширше рбзтікається над галявою. Зідхання і сльози перемішуються з словами утіхи і надії; зашкарублі селянські долоні вибивають з монопольських шкаликів корки; пили на дорогу і на санках, і прямо розсівшись долі кружка. Кілька таких чорних вінків все нижче вросли в сніги, від них долинали і сердечне побажання, і журливе жебоніння, і навіть сміх.

Дід Дунай, Іван Чайченко, Григорій Волошин і міднолиций Лесь Якубенко поважно допивали свій мед, і коли його лише трохи залишилося на денці, дід Дунай для чогось збовтав рідину, примружившись, глянув на пляшку, скрикнув і останню чарку підніс Івановій жінці:

— Випий, Мотре, для порядку.

— Залий мужицьку біду, — обізвався Якубенко.

— Ї, надійсь, і морем-океаном не заллеш, — махнув рукою Волошин і затуманеними очима углядев меншого сина Максима, який прощався з Васильком. — Посмутили наші школярі.

— Товариство! — похитавши головою, відповів Іван і враз побачив, як захвилювалося стоїще, як злетіли вгору і ляснули батоги, не торкаючись коней.

Навколо майже воднораз закрипіло натружене дерево саней. Цей скрип, підіймаючись з-під самої землі, боляче вчепився в груди; Чайченко тоскними, одичалими від смутку очима востаннє вбирає в себе і галяву, і вогкувату голубінь розкиданих хаток, що аж потягнулись до нього, і тяжкі чорні стіни панського лісу, і дальні поля, що бігли й не добігли до чоловіка, на які вже він ніколи не вийде ні з плугом, ні з дряпаком.

— Прощавайте, люди добрі, прощавайте, діду, — вклонився і скинув шапку Чайченко.

— Прощавай, Іване, — і йому поклонилися люди, а дід Дунай стиснув чоловіка в обіймах, тричі хрест-на-вхрест поцілував.

— Бувай, Іване, бувай голубе... І в Сибіру живи з правдою і по правді! — говорить по праву справедливої людини. — Щасливої дороги.

— Спасибі, діду. Мамо, де ви?

— Я осьдечки, дитино, — виглянула з-за чиєїсь спини заплакана Чайчиха.

Син підхопив її обіруч і обережно посадив на сани, заклопотано перелічуючи очима біляві голівки чаєнят. Діти вже починали мерзнути. Щоб тепліше було, Чайченко щільно вмонтував їх на грубому, в гречечку збитому рядні, а кінці його зав'язав хрест-навхрест.

Така вигадка сподобалась чаєням. Вони спочатку притихли, а потім разом засміялися, і на саях жваво заворушився, забився великий живий вузол, крізь проріхи його раз по разу висовувались і ховалися повеселілі обличчя малечі. А батько лише уста стулив, бо знову пригадалося, що з Сибі-

ру привозили землю у вузлику, а він везе на Сибір у вузлі своїх дітей. Наче на обмін, чи як? ..

Через усе село мовчки тягнулася невесела валка. Із хат невпевнено, з якоюсь тужливою провинною на обличчях виходили люди, вибігала роззута восковоголова дівтора і, оббиваючи сніг почерво-нілими пальчиками, видряпувалась на тини, щоб не так швидко дубіли ноги.

Поки кривуляли вулиці, доти й чулось попідтинню і на подвір'ях зідхання, і очі людей раз по раз поверталися на схід, де над чумацьким шляхом з-за лапатих засніжених лип виплутувалося холодне, безкровне сонце.

На розстані, біля фігури, якое похапцем і майже воднораз переплелися руки з руками, вітер тріпонував простоволосими головами дядьків. У різних місцях обізвалися схлипування, плач, і відтиснута на обочин юрба пропустила повз себе низько осілу в колії вервечку саней.

Тільки Чайчиха підбитою птицею впала на край саней, намагаючись втримати, спинити їх безсилями руками. І, впавши на сніг, вона хапалась за копаницю. Дерево, притираючись до колії, вчавлювало пальці старої в зачерствілий сніг, але та чула біль не в руках, а в душі, з якої виривався тільки один крик:

— Діточки мої, діти! Діточки мої, діти!

Перед її очима, в круговороті виринали рідні обличчя, і поруч з живими воскресали й ті, що вже давно лежали в землі, бо й цвинтарна земля не закриває дітей від матері, тільки живуть вони уже не

своїм, а її життям, у її серці.

Син підхопив матір під пахви, вигойднув її на обочину, провів рукою по своєму обличчю, пробіг сліпучим полем і вскочив у затінену колію дороги.

Коли люди пішли у село, стара Чайчиха, розбита думками і прощанням, підійшла до самотньої фігури, перед якою хтось із переселенців поклав на полотняному вишитому рушнику чорну хлібину; на ній іще іскрилися останні порошинки розвіяної вітром солі і темніло кілька струшених з хреста краплин. І старій Чайчисі здалося, що й хліб плаче за тими людьми, які увесь вік робили біля нього і, втішаючись або журячись, клали його тільки на стіл або на землю, а тепер положили на білий сніг. Вона опустила перед хлібом на коліна, над силу підводячи вгору голову і руки.

Страдницьке, непроникне обличчя Христа було схилене на виснажене праве плече, наче б і він хотів бачити усе мужицьке горе на людському шляху. На проржавілих, забитих в руки цвяхах сукровицею висіли дві краплини. І терпелива душа старої, пориваючись до Бога, не просила чуда, не думала про рай, а тільки ревно благала, щоб її діти не засівали землю слізьми, хай він пошле їм просте селянське щастя, а їй хоч і зараз вічний спокій...

З сьогоднішнього дня треба було йти у комірне до убогої родини Гранчаків, що давали їй притулок у хижці. Але стару потягнуло до тієї хати, в яку її піввіку тому, обспану зерном, у вінку, у стрічках, увів Михайло Чайченко,

у якій вона стала згодом не тільки Чайчихою, а й тією безталанною чайкою, що виводила дітей на чужих полях, при битій дорозі, і які тепер самі подалися на биті шляхи зі своїми чаєнятами, покинувши стару безпорадну чайку.

Не доходячи до свого подвір'я, вона звиклою до лиха душею відчула нове горе. Ось кутом переломилась вулиця, ось, уже видно журавель над тією криницею, де ніколи не переводилась вода — тільки одна вона у світі жалувала Чайченків, тільки її одної було вволю для чаєнят.

Ось уже з-за груші показалась оселя. Глянула стара — і здригнулася всім тілом. На її хаті, зриваючи сніпки і лати, вже орудували подещики Плачинди. Курявою розсипалися протрухлі китиці, скреготали цвяхи, відділяючись од сухого дерева, а біля старої

груші валялося потрощене гніздо лелек. В його заплетеному прутті тремтить самотня, вітром не вивіяна пір'їна — останній слід молодих пташиних крил.

І знову скреготуть лати, чіпляючись одна за одну, димлять жовтим шашільним пилом, і облисіла оселя оголює самотній, мов на пожарині, комин.

Так невже у цій хаті вона в пояс вклонялася батькам і людям, ждучи, сподіваючись від них на своє, хай невеличке, але не чаєне щастя.

Нестерпний біль і гіркота налягли на Чайчиху. Щоб не заточитись, вона сперлася на стару грушу і раптом на сніжку, в гніздечку між двома відрогами коріння, побачила сліди своїх ранішніх сліз. Оце і все, що було її, що залишилось на подвір'ї після виїзду чаєнят.

For centuries — during the Tsarist rule, and now under the Soviet regime — Ukrainians have been leaving their country to wander beyond oceans, or in the trackless wastes of Siberia, in search of land and a better life. This fragment from a novel describes the departure of emigrants from their native village before the revolution of 1905.



АНТИ

Візантійський цісар Маврикій (582-601) писав про плем'я антів, що жило на українських степах:

„...А коли порізняться між собою, ніколи вже не погодяться, ніколи не тримаються спільно рішення. Бо кожний з них має свою думку і ніхто не хоче уступити другому. Тому, що в них багато князів, які живуть у незгоді, не шкодить позискувати одних проти одних, чи подарунками, чи слухністю, головню тих що живуть близько границі...”

Історики впевняють, що ми походимо від антів...

Мені подобається молода людина, в якій є щось із старості, і подобається старша людина, в якій є щось із молодості.

Ціцєро: Про старість.

ЧИ ВМІЄМО СТАРІТИСЯ?

Написала Меланія Нижанківська

Проблема вічної молодості актуальна вже у фавстівській трагедії, де запродано душу нечистому задля здобуття тієї молодості, і вона не перестала ніколи бути актуальною. Насувається все таки питання, чому давніші генерації знали таких чарівних та мелих і подивугідних старих людей, а чому тепер старається кожна і кожний з нас позувати на молодість, хоч літа, зробили своє діло. Безперечно, у погоні за куском хліба, молодечий вигляд грає, на жаль, аж завелику роллю і тому ті, які може радо чи нерado признавалися б до свого віку, примушені таїти його. Але бувають ще інші, більш психологічні моменти, які грають головно у жінок, на жаль, аж завелику роллю і викликають у них правдиву паніку перед все таки неминучою старістю. Багато з них стараються насильно здержати біг часу, роблять плястично-косметичні операції та тримаються цупко своєї ідеї, в яку самі вірити не можуть, що вони залишаться безперечно молодими.

В майже всіх англійських оповіданнях різних авторів грає дуже велику, нераз аж домінуючу роллю, бабуня іноді деспотична, але все повна гідности, іноді страшенно мила і все, як та, що береже давні традиції, що дає пристановище і творить правдиве дома сво-

~~~~~  
Скорочено з часопису «Українська Думка», Лондон, 1959.  
~~~~~

ім онукам.

Колись, як я ще була молодою жінкою, мені видавався чудовий факт бути старшою. Я представляла собі прекрасним та захоплюючим те, що мене будуть трактувати з належною моїй старості особливою шаною та респектом, що мене будуть більше поважати та куди більше числитися з мою думкою дозрілої віком людини. На жаль, ті часи культу, глибоко поважаної та шанованої старости, безповоротно минули. А все таки, — чи ж я тепер, осягнувши между шістдесятки, почуваю себе немічною і старою та, із-за того факту неминучої старости, нещасливою? Ні, і ще раз ні! Дозрілий вік подарував мені викристалізованість характеру. Захоплюючи можливість додумати всі проблеми до самого ядра і не лякатися навіть проблеми смерти. Бачити так багато, далеко більше, як в молодості, бо зовсім іншими, більш ясновидючими очима, відчувати все переживання сильніше та більш зосереджено, чи не дає це прекрасного почуття, що живеш решту свого життя у повній свідомості його недостач, але й його безперечної краси. Тому що фізичний занепад не дається ще в

знаки, прогулянки в природу дають стільки прекрасних вражень, що я ніяк не бажаю гонитися за вічною молодістю і не почуваюся у рамках моїх спроможностей покривдженою, чи нещасливою. Певна активність є для мене першим законом і теж намагання забути про себе саму та старатися розрадити других, чи й їм якимось допомогти там, де іноді порада, розвага чи допомога радше душевного характеру так конечно потрібні.

Духова активність грає безперечно велику роль в тій важливій проблемі уміти з гідністю старітися і теж хотіння і добра воля переживати свій старший вік погідно і в добром настрою, без досади і гіркоти в душі. Я особисто чуюся збагачена безперервним впливом думок та проблем, які бачу перед собою із прозорою ясністю і я ніяк не бажаю привертати ту молодість, якої вже завернути не можна.

Якщо б мене хтось запитав, я сказала б, що хоч живу не в зовсім сприятливих обставинах, ані навіть не в своєму колишньому середовищі і, хоч таке гуртожиткове життя приносить чимало немилих, іноді аж прикрих проблем зі собою, я стараюся не попадати із-за того в відчай, а переносити і теперішнє мені наложене життя з рівновагою духа та усмішкою на устах.

Може суть усіх проблем, як старости, так і молодости, в тому, щоб уміти з даних обставин витягнути все найкраще і старатися з деяким оптимізмом та рівновагою душі й задоволенням серця, пристосуватися до того життя, яке

нам доля призначила і якого ми хвилево змінити не можемо. Нарікати на старість нічого не допоможе, лякатися її тимбільше недоцільно і, зовсім осмішують себе ті старушки, що позують насильно на молодість, яка безповоротно минула. А все таки душа людини може залишитися вічно молодю, якщо ми того бажаємо, якщо зуміємо віднайти у ній те, що віддавен давна у ній жевріло та з чого ми собі, в поспіху молодости здобути все щось нове та сенсацийне, і справи не здавали. Які чарівні бувають іноді елегантно, але дискретно одягнені старші дами чи панове, з привітною усмішкою на устах та з великим зрозумінням в серці для проблем всякого роду й навіть для молоді. На терені Англії я зустрічала часто таких стариків з рожевими щокками, на вигляд здорових та кріпких, але вже сивоволосих. Як мені здавалося, вони не були застрашені тим, що вони старі.

Старість приносить деколи дуже важливі питання зі собою. Ті, які живуть з родиною, повинні мати все отверте ухо та серце для всяких проблем молодости, чи старости, але ніколи не попадати в гіркість та досаду, не розжалюватися над своєю долею старої вже людини та не попадати в духову апатію із-за своєї старости, інертність якої служить нам буцімто претекстом нічим не займатися ні інтересуватися. Старі повинні відчувати багатство свого, вже майже пережитого життя, споминати горе й радість, які воно нам дало і дякувати долі, що дозволяє нам ще жити. В старості кожний прожитий день набирає неабиякої особ-

ПОХВАЛА СТАРОСТІ

— Немає речі, Кефалосе, що була б для мене особисто приємнішою за розмову з старшими людьми, бо я дивлюсь на них як на мандрівників, що вже перейшли дорогу, якою може мені призначено іти, і у них хотів би я вивідати, чи та дорога гладка й легка, чи вибоїста й трудна. І оце те питання, що його хотілося б мені поставити тобі, що осягнув ту пору життя, яку поети називають «порогом старости». Чи життя тяжче, коли зближається до кінця, і взагалі що скажеш про це?

— Скажу тобі, Сократе, як я це відчуваю. Люди мого віку збираються в громаду, неначе птахи перед відлітом, як каже давнє прислів'я, і в наших зібраннях, поскільки мені відомо, звичайно йдуть такі розмови — не можу їсти, не можу пити, пропали вже розмови молодости й кохання, добрі часи були, а тепер вони вже поза мною, і життя вже не життя. Є такі, що нарікають на зневаги від рідних і вони зо смутком оповідають тобі, скільки прикростей спричинює їм старість. Мені ж адається, Сократе, що ті, що нарікають, огуджують те, що насправді не має ніякої вини. Во якщо старість була б причиною, тоді я, що також старий, і кожна

інша стара людина, відчували б те саме, що вони. Але все те невідоме мені з власного досвіду і невідоме іншим моїм знайомим. Я добре пам'ятаю, як старий уже поет Софокль на питання: — Скажи, Софокле, як то є з коханням у такому віці, чи ти далі мужчина, як колись? — Софокль відповів: — Тихо, цять: оце ж я дуже щасливо втік від тих речей, що про них говориш, маю враження, що я втік від божевільного і шаленого володаря. — Ті слова часто приходять мені на думку в того часу, і вони мені сьогодні так само подобаються як тоді, коли він їх скавав. Во напевно старість сповнена відчуттям спокою і свободи, коли пристарість послаблюють своє панування, то — як каже Софокль — ми виволокуємось від насильства не тільки одного божевільного володаря, але від багатьох. Правдою, Сократе, є те, що ті жалі, і так само скарги на рідних, треба віднести до одної і тої самої причини, однаке нею не є старість, але характер і темперамент людини, бо людина з природи лагідна і щаслива ледве чи відчуватиме тиск віку, а для людини протилежної вдачі молодість є таким самим тягарем що й старість...

Платон: Держава

ливої ваги. Ми повинні надати кожному з них якесь значення, виповнити та збагатити його чимось, щоб він нам не пропав на марно. Передумовою всього є не бути егоцентриком у старості, не завидувати нікому нічого і не плакати над своєю буцімто нещасливою долею людини, що старіється. Нести і в старості тепло душевної рівноваги зі собою та усмішку задоволення на устах — ось і вся проблема щасливої старости.

Але такий стан душі треба собі вибороти, як теж треба мати добру волю до нього дійти. Він не впаде нам у руки неначе зрілий овоч, — ми мусимо собі той дар долі — бути щасливо старими — з себе самих добути і викристалізувати. Саморозжалоблення є першою й найбільшою небезпекою для нас у днях нашої старости.

Не лякаймося бути старими. Якщо ми добре і розумно поступаємо

та якщо хочемо із глибини своєї душі добути все найкраще, ми можемо з досвіду свого довголітнього життя дати так багато для інших, як молодих, так і старих. Одного нам не вільно, і воно зовсім недоцільно, а саме, хвалитися своєю старістю та накидувати насильно свій авторитет, бо це не доведе до жадного корисного результату. Конечним є вирозуміння для всіх проблем, але встрявати безцеремонно і непрошено з досвідом своєї старости нам ніяк не дозволено. Бути молодістю було гарно, але воно приносило теж іноді доволі важкі проблеми зі собою. Бути старою і ще до того в гуртожитку між чужим і не дуже куль-

турним елементом і не заломитися не легко, але воно вдається, якщо є добра воля побороти таку ситуацію.

Від нас самих залежить, чи ми зуміємо і схочемо бути щасливими, бо бувають і люди молоді, які не в силі здолати свої власні проблеми, кидають своє життя від себе, як безвартісну й нікому непотрібну ганчірку. А ми, старі, доки нам суджено, повинні жити із вдячністю в душі за кожний день, який переживаємо здоровими і в повнім посіданні своїх душевних спроможностей та сил, вважаючи його найкращим даром для нас від Господа Бога.

The author is the widow of the composer Nestor Nyzhankivsky. She is now living in a home for the aged in Belgium. Her article is in defense of old age. Old age does involve certain discomforts, but they are compensated by maturity of mind, independency and breadth of outlook, achieved through years of experience. Therefore the panic that many, especially women, feel at the approach of old age is unreasonable. We should welcome old age. If we strive to salvage from the fullness of years all that is of value, and act well and wisely, we can be happy ourselves and make others happy.

ЧИ ЗНАЄТЕ?

1. Хто і при якій нагоді вперше вжив окреслення „буря в склянці води”?
2. Де друкується славна Енциклопедія Британіка?
3. Що це є „Пирова перемога” і звідки назва?
4. Як називався найславніший старинний автор байок?
5. Скільки дітей родиться в світі кожного дня?
6. 1687 р. відкрито закони, на основі яких літають тепе-

рішні ракети. Як називався вчений, що відкрив ті закони?

7. Що це є спектроскоп?
8. Котрий європейський народ сам себе називає „евскальдунав”?
9. Якого росту є пересічна пігмейська жінка?
10. Що це є садизм?
11. Що означає слово „агаряни”?
12. Що це є мавзолей?

Відповідь на сторінці 76.

От у нас на хуторі

Написав Остап Вишня

I

За три, за п'ять, а то й більше кілометрів од шляху бовваніють верби, тополі...

То — хутір!

То статечний хазяїн газдус-господарює...

І він сам, і його парубок, і його донька на виданні, та й сама газдиня-господиня, як коли їй за десяток років бува доведеться іноді до села чи до містечка потрапити, — так усі вони разом, чи один по одному, — зразу:

— От у нас на хуторі!

— А що ж у вас на хуторі?

— Ох, і гарно ж у нас на хуторі!

— А що ж у вас на хуторі гарного?

— Садок, лісок!

— А ще що?

— Соловейки навесні тьожкають!

— А ще що?

— Собаки гавкають!

— А ще що?

— Та в неділю як пообідаємо!

— Ну, пообідаєте! А тоді що?!

— Та як полягаємо спати!

— А далі що?

— Та як повстаємо!

— А тоді що?

— Та як пополуднуємо!

— А далі що?

— Та як полягаємо спати!

— А далі?

— Та як повстаємо!

— Ну?

— Та як повечеряємо!

— А тоді що?

— Та як полягаємо спати!

— Ну, а далі?

— Соловейки навесні тьожкають!

— А ще що?

— Собаки гавкають!

— А далі?

— А вранці, як повстаємо!

— Ну?

— Та як поспідаємо!

— А ще ж далі?

— Ох, і понаїдаємось!

— Ну?

— І після снідання спати хочеться!

II

— Так ви, значить, на хуторі?

— От у нас на хуторі!

— А книжки читаєте?

— Ми ж неграмотні!

— А газети читаєте?

— Та ми ж неписьменні!

— А в кіно буваєте?

— Га? А що воно таке — кіно?

— А в театри ходите?

— Що? Га?

— А радіо слухаєте?

— Як кажете? Га?

— А дітки ваші до школи ходять?

— Та іноді ходять! Так дале-

ОСТАП ВИШНЯ (Павло Глобенко) за характеристикою Юрія Лавриненка в антології «Розстріляне Відродження» стор. 605 і наст. це «письменник унікальної (не тільки для України) популярності, рекордних — мільйонових! — тиражів, твори якого знали навіть неписьменні, за що його деякі вибагливі критики виключали з літератури, а диктатори — із життя. Хоч спіткала його доля гумориста-мученика, але й після десятилітньої каторги на Печорі, немов той Мамай чи Байда, не перестав він «усміхатись» аж до смерти».

«За два-три роки праці гумориста Вишня став найбільш знаним після Шевченка і поруч із Леніним ім'ям.

В 20-х роках тираж книжок Вишні доходив до двох мільйонів! Гострі отріли «усмішок» Вишні були

скеровані проти агресивного російського імперіал-шовінізму, проти советської бюрократії, але і проти слабостей своїх земляків. Вишня (за словами Лавриненка) «викшивав слабість в українців інстинкту громадської і національної єдності, їх анархічний псевдоіндивідуалізм, їхню інертність, всі ті анахронічні риси в психології й думанні українця, що так дорого обійшлися і обходяться Україні на суворому іспиті доби динамічних перемін і модернізації». За зразок може правити гумористична мініатюра «От у нас на хуторі». Сатира досі актуальна, бо невмірущі «хутори» воскресають і в світі, далеко від України, в самовдоволених у собі організаціях із їхніми «соловейками» і «собаками», ювілейними «обідами» і післяобідним «сном»...

ко ж!

- А як заслабне хтось?
- А в нас баба-шептуха є!
- А як лікаря треба?
- Далеко дуже!
- Ну та й що? Як же без лікаря?
- Помираємо!
- А тоді?
- Поховаємо!
- А далі?
- Та на обіді як понаїдаємось!
- Ну?
- Та як полягаємо спати!
- А ще що?

— Та як повстаємо!

— Ну?

— Та як пополуднуємо...

— Та як полягаємо спати!

— От у вас на хуторі! Най би ви тричі щасливі були з вашим хутором!

— Е, не скажіть! От у нас на хуторі!

— Збожеволіти можна на вашому хуторі!

— Е, не скажіть! Як понаїдаємось!..

— Ху!

The popularity of Ostap Vyshnia's humor is not limited to Ukraine only. His editions run into millions. In the twenties his was the best known name in Ukraine, second only to Shevchenko. His satirical humor is directed against the aggressive Russian chauvinism, Soviet bureaucracy, as well as against the foibles and weaknesses of his own countrymen. This satire ridiculed the narrowminded inhabitants of a secluded farm. It could be a symbol of some opinionated, egoistic and selfsatisfied institutions.



Митрополит Андрей Шептицький

МИТР. АНДРЕЙ ПРАВИТЬ ПАНАХИДУ ПО ШЕВЧЕНКОВІ

Митрополит Шептицький у Києві

„Був один такий рік, коли жаден студент столиці не був арештований, жадного не били нагаями (як це було минулими роками під час відзначування Шевченківських роковин — Ред.). Це був 1912 рік. Того року студенти столиці, як завжди, готувалися до демонстрації, але раптом днів за три до свят, усіх студентів було повідомлено, що в новому костелі святого Миколая на Великій Васильківській вулиці митрополит Андрей, що в цей час приїхав зі Львова до Києва, буде правити панахиду по Шевченкові. Зараз же студентський церковний хор та хор студентів Духовної Академії погодилися проспівати панахиду, а всім іншим студентським хорам, як і всьому студентству, наказано бу-

~~~~~  
В тижневику «Наш Клич» (Буенос Айрес, Аргентина) помістив *Микола Очерет* спомина про панахиду по Шевченкові, відправлену Митр. Шептицьким 1912 р. в Києві. Пізніше *В. Дорошенко* передрукував той спомина у «Свободі» (Джерсі Сіті, США) і далі в своїй праці «*Великий Митрополит*», Спогали і нариси, що спершу появилась у канадійському журналі «*Логос*», а потім окремою відбиткою 1958 в. Подаємо уривки на основі тієї відбитки.  
~~~~~

ло прийти до костелу. Вже о 9 годині ранку костел почали заповняти студенти, а за пів години там ніде було й повернутись. О 10 годині митрополит Андрей сам, без жадного священика, вийшов на середину костелу й почав служити панахиду. Вперше в столиці України полилася гаряча молитва до престолу Всевишнього за спа-

сіння душі найкращого сина нашої Батьківщини. Лилися журні мелодії ірмосів та стихір, а в той час на вулиці перед костелом почали шикуватися козаки та поліцаї. Коли ж хор почав співати: „Со святими упокой”, усі присутні приєднались, і могутній спів, що нісся з костелу, зупиняв увагу людей, які йшли вулицею, — вони мимоволі завертали до костелу і, не маючи можливості протиснутись до середини, zostавались у передсінку чи ставали коло стіни на цвинтарі.

„Закінчилась молитва, і хор знову заспівав останній ірмос, а Владика пройшов до віттаря і, по скінченні співу, звернувся до присутніх із словом. І знову перший раз із віттаря Божого храму студенти почули рідну мову з уст великого українського церковного достойника. Великий Владика згадав про той розпач, що охоплював Шевченка, коли він бачив, яку кривду чинено над його народом. Він згадав про ті гарячі молитви, що їх Шевченко посилав до Господа, просячи його виправити ту кривду. Але, як людина, наш Кобзар не міг знати шляхів, якими Господь-Бог веде нашу Батьківщину, а не бачачи покращання долі свого народу, Шевченко в розпучі починає скаржитися на Бога. Вороги наші використали саме цей момент і найкращого сина нашої Батьківщини оголосили безбожником. Вони навмисне промовчали про святий огонь любови до Батьківщини, яким горіло серце Кобзаря. Вони не розуміли заклику поетового любити Батьківщину „во врем'я люте” і його вимогу

„в останню грізную мінуту за неї Господа молить”. Цей заповіт нашого Генія ми схоронили в нашому серці, і саме тому, мої любі діти — говорив Владика — ми повинні віддати всі свої сили на користь Батьківщини. Саме через це ми не можемо дозволити, щоб хоч один із вас загинув, не встигнувши зробити щось корисного для Батьківщини. Отже, коли можна було ще виправдати ваш протест, який ви демонстративно виносили на вулиці, протест проти заборони молитися за нашого Кобзаря, то після спільної нашої молитви такий протест сам собою зникає. Тож помолімось Богові, мої любі діти, щоб він пам'ять про нашого Кобзаря зберіг навіки”.

З цими словами Владика обернувся до віттаря і виголосив молитву за спокій душі раба Божого Тараса, просячи Господа сотворити йому вічну пам'ять. З останніми словами митрополит Андрей став навколішки, і разом і всі присутні, співаючи „Вічну пам'ять”. Це почули ті, що стояли в передсінку і навкруги костелу, і, ставши на коліна, приєднались до співу. І тут сталося те, чого ніхто не сподівався: козаки, наче на команду, всі скинули шапки і почали хреститись, а поліцаї відійшли аж на Ділову вулицю”.

Спомини М. Очерет закінчує словами: „До Києва Митрополит Андрей приїхав у часи найчорнішої реакції, що настала в Росії після революції 1905 року. Все замовкло зі страху перед репресіями, а про Україну всякий боявся й слово сказати, бо скрізь це офіційно заперечувалось. І раптом з

Божого Престолу пролунало слово Україна, а до того й промова, говорена нашою рідною українською мовою. Ми тоді були такі вражені цим виступом, що зразу ж став

понад людські сили своєю сміливістю, що на Митрополита Андрея дивились, як на „Апостола правди і науки”, що за ним так тужив Шевченко...”

АВДІЄНЦІЯ У МИТРОПОЛИТА

„Атмосфера в чекальні була сповнена тишиною й очікуванням неначе всі стояли перед глибоким і незабутнім переживанням. Авдієнція відбувалася у просторій, соняшній кімнаті, обведений книжковими полицями. Коло величезного стола сидів у кріслі на колесах дуже великий, сивоволосий мужчина, з проникливими синіми очима, Андрей граф Шептицький, Львівський архієпископ, Галицький митрополит. Окалічілі ноги Митрополита були вкриті простим коцом, але не зважаючи на те, що Митрополит сидів на кріслі інваліда, він робив враження владної сили. Його права рука zdeформована недугою, все ж прекрасна з довгими тонкими пальцями, запрошувала відвідувача підійти ближче, сісти, бути щирим і отвертим. Дивна атмосфера тепла, ніжності, щирости й почування сплетеного з владною силою проймала кімнату... Яка жура не давила б людину, в працівні-офісі Митрополита Андрея відчувала вона спокій і залишала її зміцненою і

~~~~~  
В найновішому числі англomовних Аналив Укр. Вільної Академії Наук поміщена стаття Курта І. Левіна п. а. «Митрополит Андрей Шептицький і жидівське суспільство в Галичині». Автор статті син Львівського рабіна, вбитого німцями. Містимо кілька уривків.  
~~~~~

піднесеною духом”.

„Мало хто сумнівається, що Митрополит Андрей був одним із дуже нечисленних духових і політичних провідників під німецькою окупацією, які мали відвагу протестувати проти упрянованого й холоднокровного мордування жидів”.

„Автор цих заваг працював у бібліотеці і в архіві Митрополита 1943-44 рр. і там бачив копію листа, висланого до Гімлера, і відповідь Гімлера, в якій він поручав Митрополитові не вступати в справи, які його не торкаються”.

„В тих трагічних часах на Святоюрській горі жила велика й шляхетна людина. Вона мала серце повне співчуття для людського страждання і горя”.

It is fifteen years since the beloved Archbishop Count Andrey Sheptytsky died. But he is a living and never forgotten figure for all those who had the happiness to know him or even see him. Here is an eyewitness account of his celebration of the service for the dead in memory of Shevchenko during the anti-Ukrainian Tsarist repressions in Kiev. Both service and the archbishop's sermon left a lasting impression on all present.

The second fragment printed here is a grateful reminiscence by a Jewish author Kurt Levine, who found refuge in the archbishop's palace during the Nazi occupation of Lviv.

В ХРАМІ СВ. ЮРА

Написав Богдан Лепкий

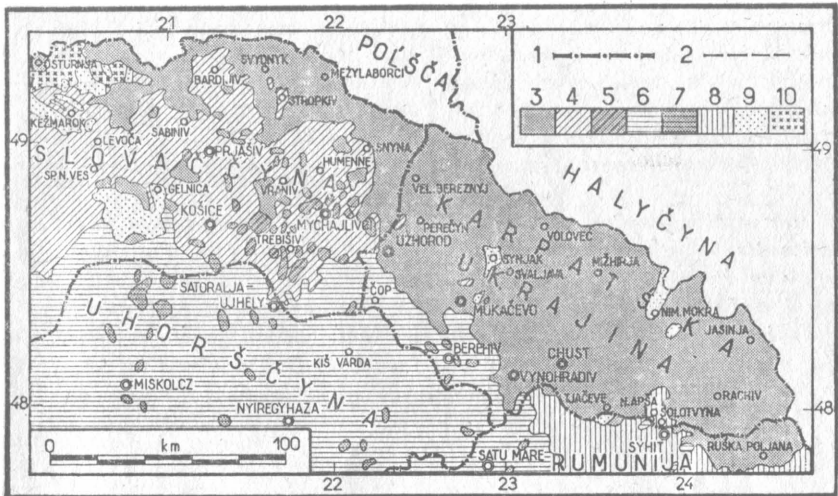
„Народе мій!
Мої ви браття, сестри, діти,
Моя любове, мій ти світе!
Чи сподівався я що буду
В таку пору до мого люду
Господнє слово глаголати?
Господнє слово і — гармати!
Господнє слово і — шрапнелі!
В руїнах міста і оселі!
Святі плюндровано приюти!
Ущерть налито нам отрути,
А ворог напрасний і злий
Став над карком і каже: Пий!
Пий, щоб міг легше позабути
Свій безталанний рідний край,
І рідну мову, і звичай
І віру предків! Пий отруту
І поклоняйся, як Богу — кнуту,
І дякуй, дякуй темноті,
Що сонце правди погасила!
О браття! ліпша нам могила,
А-ніж сподівання такі!
І ліпше в славі нам умерти,
Ніж славу прадідну затерти
Клеймом нікчемности...
Народе вір,
Вір мому слову!
Розіб'ють
Заступники святої волі
Насили посланця і в полі
Немов солому рознесуть.
І колись
За море сліз, що розлились,
За кожний зойк і плач дитини,
За все, що нині в'яне й гине,
Вони стократно заплатять.
Всує вбивають і палять!
Над попелища і могили
Здійметься ясний, сніжнокрилий
Дух правди й волі. Оживе,
І зацвіте й зазелениться,
Що нині кров'ю червониться.
Широко в світі засливе
Наша зруйнована країна,
Воскресне, встане Україна!
Тільки не тратьте, браття, віри,
Тільки не будьте маловіри
Тільки не будьте, як бур'ян,



Фрагменти довшого вірша, написаного поетом під враженням проповіді Митр. А. Шептицького, виголошеної до вірних у храмі св. Юра після входу до Львова російських армій восени 1914 р.
Мову Б. Лепкого залишаємо без змін.

Хто скосить — той йому і пан.
А стійте твердо як скала
Най розіб'єсь об вас хула,
І вража лють й нікчемна лєсть —
Це наш закон — це наша месть.
Розбийте з трутою пугар!
Відсуньте пріч Данаїв дар,
Їх слово підступне, варварське
Женіть від уха.

Що цісарське —
Віддайте цісарю, а Боже
Богу правдивому. Він може
Нас пробувати, як в горнилі
Залізо, може нас по філі
Вести, як вів Петра Спаситель,
Він наш суддя і обновитель,
Він нас не хоче покорити.
Бо мусить, мусить побідити
Добро і правда на землі.
Пропадуть, щезнуть люди злі,
Як дим від вітру пропадає,
Як від огня віск тає — стають!
Лиш духом не падіть, не млійте,
Як дуби в бурю кріпко стійте.
І не хиляйтеся лозою.
Благословен хто впаде в бою
За вітчину, за справу люду,
Його во віки не забудуть,
Його восхвалене ім'я
Горітиме як полум'я
Серед кромішної темряви.
Крізь жертву і любов — до слави!
Нема ж любови, кажу вам,
Над ту, коли життя віддам
За другів моїх!"



ЗАКАРПАТСЬКА УКРАЇНА

Закарпаття, Закарпатська Україна, „Руська Мархія“, „Руська країна“, „Угорська Русь“, „Підкарпатська Русь“ — вже сам перелік назв вказує історичну долю цієї межової, південно-західної землі України. — Від 11-го до початку 20-го століття вона була частиною угорської держави. Після першої світової війни — по конституції, але не в дійсності — автономна частина Чехословаччини, а 1938 складова частина федерації, що мала обіймати Чехію, Словаччину і Карпато-українську державу. 1939 року проголошення самостійності і нова малярська окупація до 1944 року. Після дру-

На основі 2-го тому *Гаслової Енциклопедії Українознавства*, 1959 р. Автори статті про Закарпаття: проф. В. Кубійович, д-р І. Лисяк-Рудницький і д-р В. Маркусь.

гої світової війни Закарпатська Область Української Соціалістичної Советської Республіки.

Помимо 900-літнього угорського панування, яке в останні часи позначене особливо гострим денационалізаційним натиском, Закарпатська Україна зберегла своє українське обличчя.

Людностеві дані з 1956 року виглядають так: всього населення було 929 тис., у тому українців 764 тис. (у тому деяке число ро-

сіян і білорусів) себто 82,5%; жи-
дів 30 тис. (3%), угорців 100 тис.
(11%), чехів і словаків 5 тис.
(0,5%), інших (румунів, німців,
циганів) — 30 тис. (3%).

„В цілому Закарпаття, як еконо-
мічний район, має всеукраїнське
значення, як країна, що дає по-
важні надвишки лісової і дерево-
обробної промисловости, вина, ово-

чі, тютюн. Невикористаними ли-
шаються мінеральні джерела, які
разом із мальовничою природою
могли б стати підставою для знач-
ної кількості курортів і туристич-
ного руку” (ЕУ - 2, стор. 726).

Міста Закарпатської України:
Мукачеве — 44 тис., Ужгород —
43 тис., Берегове — 21 тис., Хуст
— 19 тис., Виноградів — 15 тис.

*Carpathian-Ukraine is the southwest frontier of Ukraine. For cen-
turies its history was linked with that of Hungary, but in spirit and
tradition this land is an intrinsic part of Ukraine. Following the first
world war Carpathian-Ukraine was made an autonomous part of Czecho-
slovakia. In 1939 it declared its independens, but was again occupied by
Hungary. Since the second world war Carpathian-Ukraine was incorporated
in the Ukrainian SSR. The population is 80% Ukrainian.*

WHITE EAGLE MARKET, INC.

Prime Meats & Poultry

Better Kind kielbasy - Provision Our Specialty
M. WENGLICKI

Main Store & Factory

628 FIFTH AVENUE

BROOKLYN 15, N.Y.

South 8-5711 - 8-5712

Branches:

**664 Manhattan Avenue
BROOKLYN, N. Y.**

EVERgreen 3-1580

**6635 Grand Avenue
MASPETH, N. Y.**

TWining 9-0733

**4410 Fifth Avenue
BROOKLYN, N. Y.**

GEDney 5-6667



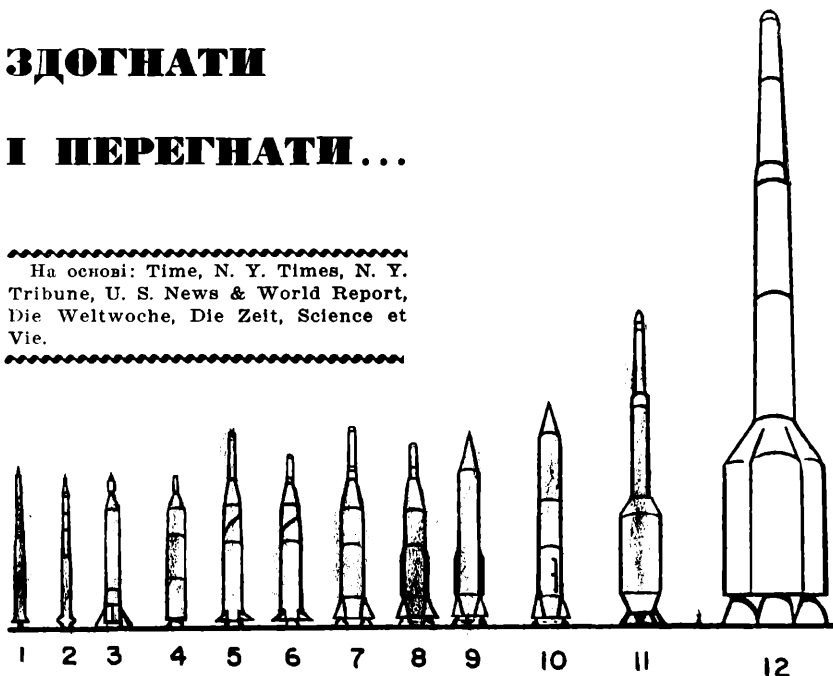
Міжпланетні інтервали!
Сонце (скрізь цей сон!), Юпітер...
А між ними не жорали —
Вітер
Марс — як Бога! — Марс, Венера.
— Скрізь там ждуть як Бога друга:
Очі революціонера,
Туга.

П. Тичина

ЗДОГНАТИ

І ПЕРЕГНАТИ...

На основі: Time, N. Y. Times, N. Y. Tribune, U. S. News & World Report, Die Weltwoche, Die Zeit, Science et Vie.



1. Vanguard, 2. Scout, 3. Jupiter-C, 4. Juno II, 5. Thor-Able,
6. Thor-Hustler, 7. Atlas-Able, 8. Atlas-Hustler, 9. Vega,
10. Centaur, 11. Saturn, 12. Nova.

Гасло колись російських царів, а нині совєтських диктаторів: здогнати і перегнати Захід, сьогодні в одній ділянці стало пекуче актуальним гаслом Заходу, а саме його технічно передової країни ЗДА. Спутник випередив амери-

канські сателіти, а 1959 року місячна ракета і фотознімки другої сторони Місяця випередили подібні американські спроби. Це та ділянка, де американці отверто признаються до занедбань і тимчасової поразки.

Однак найбільш компетентні в цій ділянці чинники запевняють, що причин до зневіри і песимізму немає. 60-ті роки мають дати не то зрівняння ЗДА і ССРСР, але більше; ЗДА мають випередити своїми міжпланетними ракетами все, що за той час зможе зробити ССРСР.

Першим кроком до цього має бути радикальна зміна в організації праці. Вона була досі роздроблена між різними агенціями різних родів зброї. Армія, флот, літунство мали свої окремі проекти і працювали над ними таємно одне перед одним. Таке суперництво знайшло відгук у дотепних жартах: — коли приходили вістки про якийсь новий советський успіх, ті агенції всміхались вдоволені, що це не успіх одного з рідних суперників. Тепер іде ступеневе упорядкування таких непотрібних повторень і зосередження зусиль і експериментів. Головну роль в цій реформі відіграв д-р Герберт Йорк. Його погляд на сучасний стан такий: Ніхто не сумнівається, що советські успіхи до сьогодні були більш триумфальні ніж американські далекопротірні спроби. Але не трудно знайти причину цього. Совети зараз після другої світової війни взялися за те, щоб при помочі „здобутих” німецьких техніків будувати ракети далекого засягу. Пентагон у Вашингтоні аж 1954 року вважав потрібним приспішити планування далекосяглих ракет. Взагалі ж усі ті советські далекопротірні ракети не є аж такою сенсацією як виглядають. ЗДА мають усі прецизні апарати, їм бракує досі тільки таких силь-

них моторів, які дозволили б будувати тяжку апаратуру в останній ступінь ракет. Совети розпоряджаються більшою початковою силою виштовху. Але це скоро зміниться.

„Батько їзди в простори”, професор Герман Оберт так оцінює стан: „Советам удалося вигнатись уперед, бо вони зосредили свої зусилля на одну вузьку ділянку. ЗДА дуже широко розп’яли лук своїх дослідів, і колись це дасть нагороду”.

Проекти, що над ними працюють в ЗДА, перевищують і щодо різноманітності і щодо сили все, що в цьому напрямі досі планувалось. Треба сумніватись, чи ССРСР має взагалі такі багаті і на дальший приціл виміряні пляни.

Першим щаблем, що його хочуть здійснити конструктори ЗДА, є висадити на Місяці тритоновий вантаж ужиткових предметів. А тимчасовою остаточною метою є прямий лет людей з Землі на Місяць, Венеру і Марса, обслідування тих плянет і поворот на Землю. 1963 року має бути готова конструкція, яка матиме силу виштовху в 680 тон і дозволить викинути в світові простори двічі більшу ніж важать нинішні советські далекопротірні ракети.

Ті далекопротірні ракети це комбінації нині вже випробованих міжконтинентальних ракет як Атлас, Титан, комбінації в кілька до семи надбудов, що щораз менші тягарі штовхають щораз далі в простори. Американці працюють над кількома такими комбінаціями. Їх назви „Вега”, „Кентавр”, „Сатурн”, „Нова”. Які це велика-

ни, про це уявлення можуть дати такі цифрові дані. Для прикладу, Сатурн матиме силу виштовху в 680 тон, сам важитиме 550 тон, що є більше ніж вага 20 товарних вагонів. Буде високий на 60 метрів. „Нова” — ще могутніша конструкція. Її височина 85 метрів. Це семиступнева ракета, яка зможе висадити на Місяць 2 до 3 осіб, а потім при допомозі незужитих ще двох останніх ступнів повернути їх назад на Землю. Початкова вага „Нови” виноситиме коло 2 250 тон; це вже велетень, що його будуватимуть так як корабель, отже зразу на місці старту. Проводи для погонних матеріалів матимуть пів метра проміру, а помпи, що гнатимуть той погонний матеріал, матимуть 250 тисяч кінських сил. Для порівняння варто пригадати, що модерна залізнична локомотива має 2 тисячі кінських сил.

Immediately after World War II the Soviet began to develop rockets under the directions of captured German scientists. The United States started to work in the same field as late as 1953. The result is that the Soviets surpassed the Americans with their Sputnik and Lunik. But now U. S. scientists are working on gigantic rockets that will outstrip all Soviet efforts within the coming decade. The new rocket will equal in weight 20 freight cars, its height will be over 250 feet. It will carry man to and from the moon.



НАЙКРАЦЕ ОПОВІДАННЯ

Одна з американських газет оповістила конкурс на найкраще веселе оповідання, яке мусіло мати рівно сто слів. З багатьох надісланих оповідань першу нагороду отримало таке:

„Сержант Смит пішов на інспекцію лятрин. Став на одну дошку і вона провалилася. Це є разом 13 слів. Решту слів до 100 сказав сам сержант Смит, коли вилазив з ями”.

Патриція Килина

ПАСАТНІ ВІТРИ

(Уривок)

... Мої дні, мої дні, як пасатні
вітри,
приходять, сходять, мов фата
морґана —
мов знахар співають, мов мрія
мріють,
мов мрійники сумують.

Живуть у вічних тунелях моря
громи й тіні, мої душі,
і рани й титани зранені ріками,
і вбиті кораблі і сни...

Емма Андіївська

ПЕРЕХІД

(Сонет)

Горою дійсности, що б'є на сполох,
В залізних фартухах бабусі вий,
Бузкові плакальниці, в синяву
Виводять наводь з водяного пилу,

Щоб у стовіжки ніжки стали з
палець,
Щоб вдосвіта не спали по
калюжах,

Як перепілка світом поколише,
Щоб місяці на стублах у сопулі

Не йшли туди, де зборище калік
Позвішувало німби на кілок,
Не давши відблищати моріжкові.

И, ногами двір підперши, загуло.
Триває наводь. Ріже риж лукавих
І захалявники зливає з-за халяв.

The group of modernist poets in New York published a review "New Poems" in 1959. Each author is here represented by a poem with an explanatory text by the novelist and critic I. Smolij as to how this poetry should be understood and accepted.



— Чи ти поводишся у відношенні до своєї дружини так як поводився перед одруженням?

— Цілком так само. Пам'ятаю, як то бувало, коли я закохався. Я стояв звичайно перед її домом, дивився і просто боявся увійти. Тепер іноді в ночі я роблю зовсім те саме...

вихвалюючи музичність літератури старовинних греків, писав колись Оскар Вайлд: „Від часу введення друку і фатального (!!) розвитку серед середніх і нижчих верств замилювання до читання, виступила в літературі тенденція апелювати щораз більше й більше до ока і щораз менше й менше до вуха, яке є фактично цим чуттям, що його з становища чистого мистецтва треба вдоволяти...”

Ця цитата пригадує нам колишні звади між читачами й поклонниками чистого мистецтва, „мистецтва для мистецтва”. Модерні жерці не менше суворі й безцеремонні у відношенні до читача. Писав недавно Б. Рубчак з приводу збірки найяскравішої нашої представниці модерністичної поезії: „Поезія Емми Андіївської нічого не хоче від доби, не просить ласки в історії й не турбує мертвих...”

Не зважаючи на повище, висновки можна зробити оптимістичні, бо читачі аж ніяк не почувають себе мертвими, а постуляти модерністів (чого не добачують деякі критики) не тільки естетичні, але й етичні — спільні й зрозумілі і для читачів. Ці постуляти — зберегти в добу технології й нівеляційних доктрин людський дух індивідуальним, свіжим і неповторним. І тому, помимо труднощів, модерну поезію варто пізнати”.



АМЕРИКАНКА І ЇЇ ЧОЛОВІК

Американські університети організують найрізноманітніші анкети. Цікаві відповіді знаходимо в запитниках на тему: Якого чоловіка хотіла б мати американка? Чим він повинен би визначатись і навпаки, що суперечить ідеалові чоловіка? Отже головні прикмети: — чоловік повинен інтелігенцією перевищати жінку, взагалі повинен орієнтуватися в світі. „Повинен уміти вести цікаву розмову”, „повинен трохи більше знати про світ, а не тільки розумітись на машинах, рушниках, і спорті”. Ніколи не повинен, як то кажуть, „бути під пантофлем”. „Він повинен завжди бути одним ступнем попереду дівчини. Ніколи не повинен допускати до того, щоб дівчина почувала свою вищість над ним”. „Ненавиджу мужчину, якого можу обвинувати на палець”. „Він мусить мати щось із володаря і не піддаватись кожній жіночій забаганці”. (Уривки з анкети психологічної студії Long Island University).

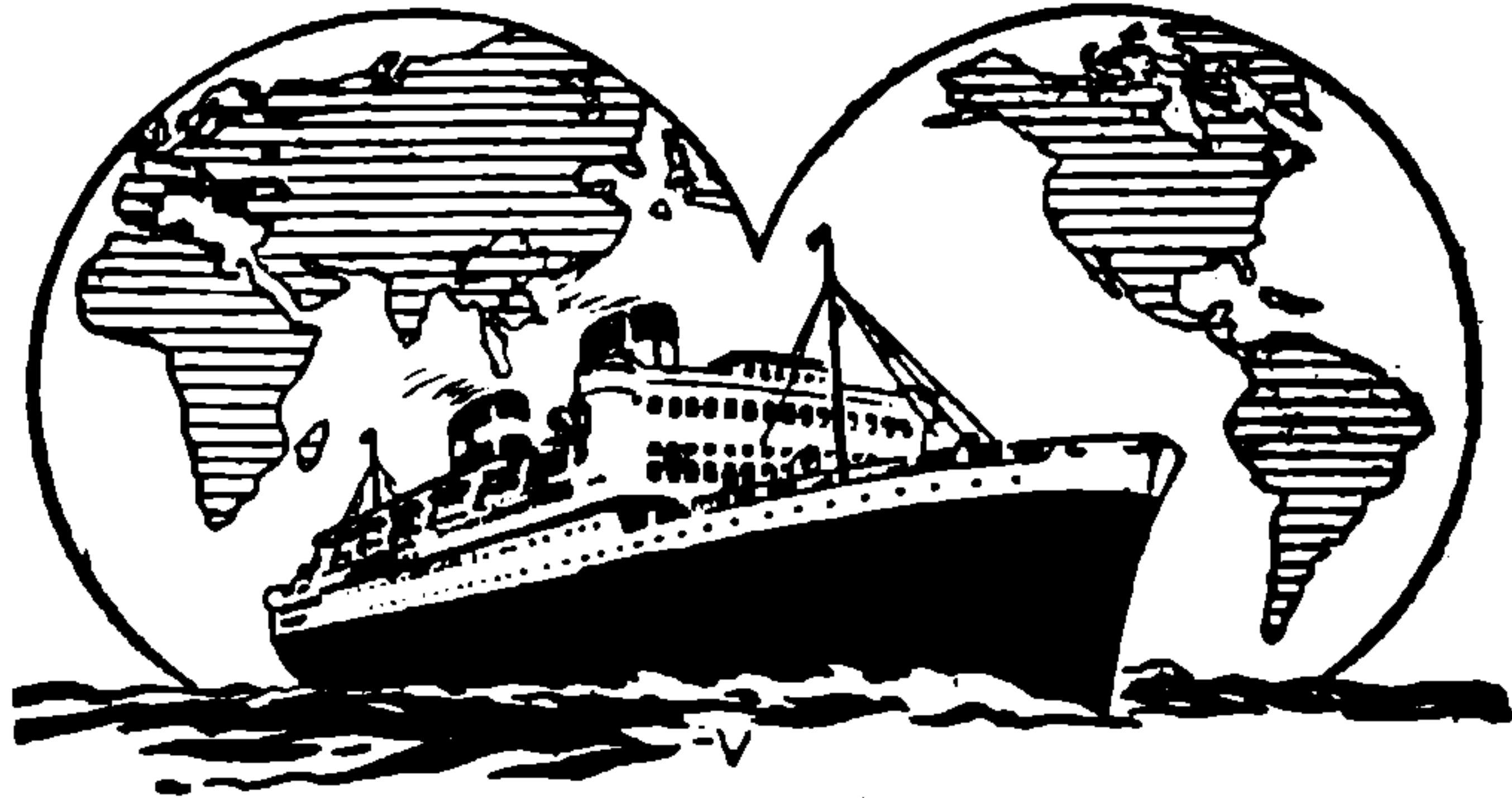
Найбільше не подобається американці дразливість, вибухи темпераменту без особливої причини. Далі пияцтво („коли він по дорозі заходить „на одне маленьке”, то я знаю, що доведеться година-

ми чекати з вечерою”) і картярство. Ображає жінок неухважливість до них („Коли судити по тій увазі, що він її мені приділяє, я могла б бути одною частиною хатнього устаткування”, „маю враження, що він і половини не чує з того, що я до нього говорю, тільки добуде з себе: м-гу, або закопається в газету”). Така неухважливість це ознака егоїзму („Він ніколи не питає мене, що я хотіла б робити, він думає тільки про себе”, „коли викидає гроші на гольфа чи рибальське приладдя, тоді все в порядку; але коли я куплю новий капелюх — то це вже екстраваганція”). Все це, так сказати, провини. Але непрощальним гріхом в очах 75% американок є невірність, як стверджують анкети Cornell University.

Подібно цікаві ствердження психологічної студії Каліфорнійського університету. Жінки переконані, що вони знають своїх чоловіків наскрізь. („Я вмю читати його, як книжку”, „Я знаю, що він скаже ще поки він відчинить уста”). А тимчасом це ілюзія. Досліди виявляють, що чоловіки краще орієнтуються щодо своїх жінок ніж навпаки.

Про що найбільше говорять американки між собою? Психологічна студія Міннесотського університету відповідає: передовсім про інших жінок, далі про чоловіків, і аж на третьому місці про sukні, убрання взагалі.

Американка вважає, що життя мужчини інтересніше, але признається, що коли б станула перед вільним вибором статі, вона таки хотіла б залишитись жінкою.



Tel.: ALgonquin 4-8779

Туристичне бюро
KOWBASNIUK AGENCY
286 East 10th Street
New York 9, N. Y.

- ЛЕТУНСЬКІ і КОРАВЕЛЬНІ ВІЛЕТИ до всіх частин світа.
- ТУРНЕ (TOURS) до західної Європи, Польщі, всіх частин СССР, Чехії, і т. д.
- СПРОВАДЖУВАННЯ Рідних і знайомих з Польщі, і з усіх країн світа.
- ГРОШОВІ ПЕРЕСИЛКИ до всіх частин Західної і Східної Європи та американські долляри до Польщі, і т. д.
- УПОВНОВАЖЕНА АГЕНЦІЯ НА ПЕРЕСИЛКУ ПАКУНКІВ через: PEKAO — до Польщі; HASKOVA — до УССР; TUZEX — до Чехії.

Всякого рода обезпечення

Години урядування
ЩОДЕННО: від 10-ої ранку до 7-ої
вечера.

В СУБОТУ: від 10-ої ранку до 1-ої
по-полудні. -- --

Антін Шумейко

Віра Ковбаснюк-Шумейко

Евген Маланюк: *Мислити ти не мислити —
це бути ти не бути еміграції.*

РОЗМОВА

— О, вибачайте, на „організоване суспільне життя” вже давно не маю часу, ні сили, ні смаку. Бути „карним” учасником цього життя, це значить не лише увійти в замкнену клітку, мешканці якої сичать від „організаційної” злоби („галичани”, „східняки”, „православні”, „католики”...) в напрямку такої ж самої сусідньої клітки, але й „дисципліновано” брати в тім сичанні участь. Шкода...

— Але ж це небезпечне і навіть злісне спрощення!

— Припустімо, що такі клітки (а в них є навіть щось зоологічне) в якимсь сенсі потрібні. Тоді запитаю: а хто ж буде у нас одночасно виконувати пекучо потрібну функцію мислення, що є актом творчим, отже індивідуальним? Бо мислити „колективно”, „клітками” — до цього „тьохніка” ще не дійшла. За винятком хіба тієї „дрентвої” мови, проти якої підсоветські поляки й вибухнули року 1956 своєю „жовтневою революцією”, як вибухнув нею інтелектуальний Київ у травні року 1925 під псевдонімом так званої „літературної дискусії”. Але то були умовини советської духової кошари... А що ж як не „дрентва мова”, замість живого слова, замість живої дум-

Частина статті Е. М. «Розмова», з
«Гомону України», ч. 11 (78). 1959

ки, — майже щільно виповнює сторінки наших друків, стіни наших „з’їздів” та „зустрічів”? Виповнює без примусу, добровільно, за інерцією, сказати б — за загальною згодою, за звичаєм якогось традицією освяченого, але мертвого обряду.

— Повторюю, це є тенденційне узагальнення і найчорніший песимізм, до того ж цілком безпідставний. Стільки відданих ідейних одиниць... організацій... Досягнень, зрештою... сьогодні слова „Україна” вже не треба світові пояснювати...

— Щодо слова „Україна”, то це зробили не „організації”, а Українська армія у війні за державність. Отже вшануймо її хвилиною мовчанкою — і повернімось до... актуальної дійсності. — На Батьківщині йде масова продукція Мин Мазайлів. Мазайли, Мокії — і з ними покоління Літературної Дискусії — витереблені. Ми бачили фізичне знищення цілого покоління, чого ніколи не треба забути. Бо про це, власне, ворогові ходило й ходить: зробити рів, провалля в історичнім процесі, пере-

рвати тяг історії, створити добу історичної неприємності в пам'яті народу і тим зупинити його в поході до завершення Нації. Завдання ворога ризиковне і — остаточно — безнадійне, але ворог виконує свій солідно випрацьований плян ретельно і послідовно. І було б першим і страшним гріхом еміграції не здавати собі з цього справи, заспокоювати себе мітом національної нескоренності, або, ще гірше, байкою про те, що все зробиться само собою, автоматизмом так званого прогресу, сподіванками від так званого Заходу, вірою, що так званий вільний світ не допустить і т. п. — В тім стані речей еміграція є, передовсім, найповажнішим свідком перерваної історії. Роля свідка, звичайно, статична, допоміжна, але, тим не менше, дуже важна. Але українська еміграція не може, не має права обмежитись лише до статичної ролі свідка. Як свідок історії, наша еміграція, очевидно бачивши колись неосягнену вершину мети нашого народу та маючи досвід міри і рівня Нації, мусить ту візію і те знання не змарнувавши а, творчо культивуючи, вміти при першій вимозі історії передати майбутнім поколінням.

— Легко сказати...

— Ні, це навіть і сказати, цебто сформулювати не легко. Вашу іронію, певно, і викликала недосконалість моїх формулювань, але наразі ліпше не вмію.

— Не треба ставити неосяжних, чи, тим більше, абстрактних завдань, більш конкретно...

— Рація. Коли про це думаю, завжди стараюсь обмежити, вибач-

те, свою „фантазію". Але — і в тім полягає також і мій оптимізм — я певен, що при всій „абстрактності" моїх формул, вони є цілком викональні, бо... бо еміграція їх мусить виконати. Інакше вона еміграцією не є... От — собі чергова хвиля іміграції, що вирушила шукати щастя... чи як там.

Коротко і дуже конкретно: еміграція, навіть лише в ролі свідка історії, мусить також мислити. Декартове „*cogito, ergo sum*"¹ також відноситься і до нашої еміграції. З хвилиною, коли еміграція остаточно потоне в чужім побуті, остаточно зведе свою національність до відбувань періодичних обрядів свят, академій, чи навіть з'їздів, отже коли остаточно перестане мислити — перестане бути еміграцією. І тоді історія поставить на ній хрестик перекреслення її, як національного чинника, як хоч би й другорядної, але дійової історичної особи. Для нашої еміграції мислити чи не мислити — це її „бути чи не бути".

— Добре, але наскільки Вас розумію, Ви маєте на увазі організацію якогось „труст оф брейнс", якогось мозкового центру еміграції... Признаюсь, навіть уявити собі — в даних реальних обставинах — такої речі не можу. Це щось дуже нереальне.

— Мушу і Вам з болем серця признатися, що „конкретно" цього уявити також не вмію... Але, от так, „на мужицький розум", — чи можна уявити собі еміграцію без так званого грубого місячника типу ЛНВ?² Не тому тільки, що то

¹ Я мислю, отже я є.

² Літературно-Науковий Вісник.

журнал, який збуджував би еміграційну думку, а й тому, що силою факту, він творив би певне творче середовище, певний „мозковий” осередок і інструмент, що забезпечував би надбання нашого історичного „свідоцтва”, а одночасно — тяглість національної думки.

— Журнали ми маємо.

— Очевидно, навіть багато. Але говорю про журнал (однина), а не про журнали (множина). Розкриваючи один з численних існуючих журналів, Ви вже апріорі знаєте ті думки, що в нім зустрінете, бо вони завжди детерміновані не так середовищем, як тією інерцією обряду, що їх автоматично продукує. Все відомо згори, все — перед 30-ма роками було усталено й припечатано, отже мислити знову — не має потреби, як і мислити взагалі...

— А проблема авторів. Де їх взяти?

— Вони — самотниками розкидані по „середовищах”. Журнал, якщо він має бути журналом, а не задрукованими сторінками, змобілізує їх автоматично і, може, навіть... навіть притягне... молодь... Бо на „обряд”, на дерев’яний автоматизм, на „дрентву мову” — молодь не візьмеш. Вона шукає „модерну”, а примітивізм, понадто законсервований, — її вже не потягас. Та й не лише журнал.

При всім автоматизмі вщерть виповненого часу — ми маємо тут благословенні вік-енди. Отже зустрічаймося (але без організованих „зустрічів”), перестаньмо боятися кліток, виходьмо за їх кра-ти, скиньмо тягар упередження й неплідної злоби (бо й злоба може стати творчим гнівом!), навчимося розмовляти без президій, без канцелярій, а от-так, при чаю і навіть склянці вина. Це, може, важніше від журналу.

— Тут — цілковита згода, бо це одна з давно наболілих аксіом, яку треба щодня повторяти. Тільки ж...

— Подивіться: перед нами пере-ходить доба, доба дивна, потворна, таємничо завинута й замаскована... Багато голлівудського гала-су... Багато джесу... Але безумовно — десь, в якихось келіях йде напружена праця людської мислі... національної мислі... Подивіться, на яку широку скалю у наших найближчих сусідів залочатковано ревізію недавнього минулого. Підбивається підсумки помилок. Розчищується поле для майбутнього... Тільки ми одні — майже від сорок літ — безгрішні, безпомилкові, „сильні, зварці, готові” і... бездумні.

— Ну, не зовсім так. І не від сорока літ. По першій світовій війні...

— Вибачте. Арифметика моя не точна. Але — час не жде!

The well known poet E. Malaniuk emphasizes the grave task of the present Ukrainian emigration: to bear testimony before the world to the most important recent events in Ukrainian history — the revival of Ukrainian independence in 1917-1920. This task imposes on us the duty of constructive thought, and the creation of an organ, where this thought may be voiced: a serious review of spiritual culture.



Квітка мужності в Карпатах

Написав Василь Комендар

Мені добре запам'яталася розмова з дідусем-гуцулом у Рахові, коли він застав мене за роботою над гербарієм. Дідусь довго стояв мовчки, розглядаючи зібрані полонинські рослини, а потім запитав: „А ви вже бачили шовкову косицю?”

Я багато чув про цю чудову квітку. Пригадалась швайцарська легенда: хлопець може одружитися з дівчиною тільки тоді, коли зірве на скелях едельвайс і пода-

~~~~~  
Із журналу «Україна», Київ, ч. 15  
1959.

~~~~~  
рує його своїй нареченій. Це має свідчити про його зрілість і мужність. Якщо ж дівчина дістає едельвайс і дарує його хлопцеві, то це розцінюється як вияв презирства до нього. Ось чому едельвайс називають ще квіткою мужності й кохання. Я знав усе це, але дідусеві мусів відповісти заперечно, тому що до того часу

не бачив едельвайсів.

... Чудовий липневий ранок. Разом з лісником Щаульського лісництва Михайлом Штефуриком ми піднімаємось з села Богдан-Луки на полонину Ненеску. Кажуть, що там, над урвищами, росте едельвайс.

Тільки надвечір ми дістались на вершини Малої Ненески. Під нами зеленіє безмежне море лісів, біля підніжжя вужем в'ється гірський струмок. Куди не кинеш оком — скрізь гори й гори. На півночі — хребет Черногора з Говірлею, оповитою густим білим туманом. Поруч — грізний Петрос, що нагадує величезну піраміду. На південний захід видно вершини Гуцульських Альп, серед яких височить красень Піп Іван.

Стою, мов зачарований. Здається, ніколи й не пішов би звідси.

— Бачите, — показав лісник на грізну стрімку скелю, під якою чорніла глибока безодня. — В тому місці напевно є шовкові косиці. Та їх не дістати...

Я й сам розумів, що піднятися туди важко. Але допитливість перемагала страх.

За розмовою ми й не помітили, як зайшло сонце. Вирішили переночувати у хатинці вівчарів...

Другого дня рано-вранці разом з вівчарем-провідником ми рушили до скель. Перейшовши невеликий горбок, що відділяв нас від Ненески, побачили височенну кам'яну стіну. Вирішили лізти вгору.

A Ukrainian botanist tells of his adventures in the remotest regions of the Carpathians in search of rare mountain plants: — the Alpine asters and the symbolic edelweiss.

Між камінням видніли квіти — молодило, ломикамінь, одкасник, смолівки, підмаренники. Чим вище, тим важче підніматися, схиляються щораз стрімкішими. Ось перед нами на самотньому виступі красуються чудові квіти з ліловими кошиками суцвіть. „Невже альпійські айстри...“ В ботанічній літературі не згадується, щоб тут зустрічалася ця рідкісна рослина. З превеликими труднощами добираюся до айстр і кілька квіток викопую для гербарію. Але як спуститися з виступу? Немає за що вхопитися руками, камінці в скелястих осипах ледь тримаються. Стрибаю зразу на ноги й руки і ледь утримуюся за масивні брили. Обережно посуваюся ще далі. То тут, то там трапляються все нові й нові скельні рослини.

„А де ж едельвайс? Невже не знайду?“ Раптом у розколинні серед каміння мій зір зупиняється на білявій квітці. Не вірю очам своїм! Це ж чарівна шовкова косиця. Вона стоїть самотньо, трохи похиливши свою горду зірчасту голівку, вкриту ніжними, як оксамит, ворсинками. Я підповз ближче і не міг намілуватися її красою.

Зірвавши едельвайс, знайомим шляхом дістався на полонину. Тут на мене вже чекали лісник з вівчарем.

Пізно ввечері ми спустилися в село Богдан-Луки.



МОЛОДІ ГОЛОСИ В УКРАЇНІ

З НОВИХ ЗБІРОК,
ЖУРНАЛІВ І ГАЗЕТ

Василь Швець

ПЕРЕДЧУТТЯ

Я сьогодні пісню
Заспівав про літо.
Задрижали слізно
Тополині віти.

Тільки ця відлига
Ім не верне листя.
Не минути лиха:
Суне ніч імлиста.

Сніжку мій лапатий,
Голубий, казковий,
Інесм не падай,
Гілочок не сковуй!

Ех, якби я пісню
Не співав про літо,
Не дрижали б слізно
Тополині віти.

Із збірки «Неспокійне лі-
то». В-во «Рад. Письмен-
ник», Київ 1959.

Ольга Маруніч

ЯКЩО ЛЮБИШ

Якщо любиш ти мене душею,
Щирим серцем юнацьким усім,
Не ходи ти до мене межею
Коли в гості ідеш у мій дім.

Не межею іди, не стежками,
Лобода й кропива там ростуть...
Йди у гості до мене шляхами,
Що до хати моєї ведуть.

І не стукай в віконце несміло,
Хоч почула б я й так все одно...
Звідки б щастя до нас не летіло,
Щастя в двері іде, не в вікно!

Не з дарунком цілуй на порозі,
І узяти його не проси...
Подаруй мені сміх твій і сльози,
Мені серце своє принеси.

Не ходи ти до мене лиш в свято,
Як засвічує вечір огні.
Признаюсь, мені свят малувато
І короткі в них ночі і дні.

Якщо любиш, будь щирим зі мною,
В ласках щастя моє не губи,
Будь для мене зорею ясною,
Якщо любиш, то вірно люби.

Не межею іди, не стежками, —
Заростають там швидко сліди...
Йди до мене у гості шляхами,
Прямо в душу, у серце іди.

Із збірки «Цвіт на камені»,
В-во «Молодь», Київ 1959.

САМОЗАКОХАНИЙ ПЕНЬ

Пень думав: — Геній, може,
Я, взагалі? —
Я ж навіть зовні схожий
На пуп землі!

«Перець», Київ

Степан Бандера

Стаття проф. д-ра Володимира Янева з 1-го тому *Гаслової Енциклопедії Українознавства*, стор. 87.

Портрет (різьба в дереві) мистця М. Черешньовського.

Серед таємничих, досі не в'яяснених обставин, помер у Мюнхені, в Німеччині, у жовтні ц. р. Степан Бандера, відомий не тільки в українському світі революціонер. Його смерть відбилася широким відгомном в українській пресі, і також головню в німецькій і англомовній.

„Бандера Степан (*1909), революціонер і політик; з 1927 чл. ОУН, з 1931 чл. її Крайової Екзекутиви на Зах. Укр. Землях, з кін. 1932 виконує обов'язки крайового команданта УВО. У червні 1933, остаточно перебравши обидва пости, організував протимонопольну і шкільну акції, а також атентати на керівника больш. консуляту у Львові (1933) та поль. міністра Перацького (1934). Заарештований у червні 1934, після процесів у Варшаві й Львові, Бандера був засуджений на смертну кару, замінену, завдяки заг. амнестії, на довічне

In October 1959 in Munich, Germany, Stepan Bandera, leader of the political organization OUN, died of poison under mysterious circumstances. It is suspected that the crime was committed under orders from Moscow. This article gives information about his life and activities on the basis of the Ukrainian Encyclopedia, volume I.

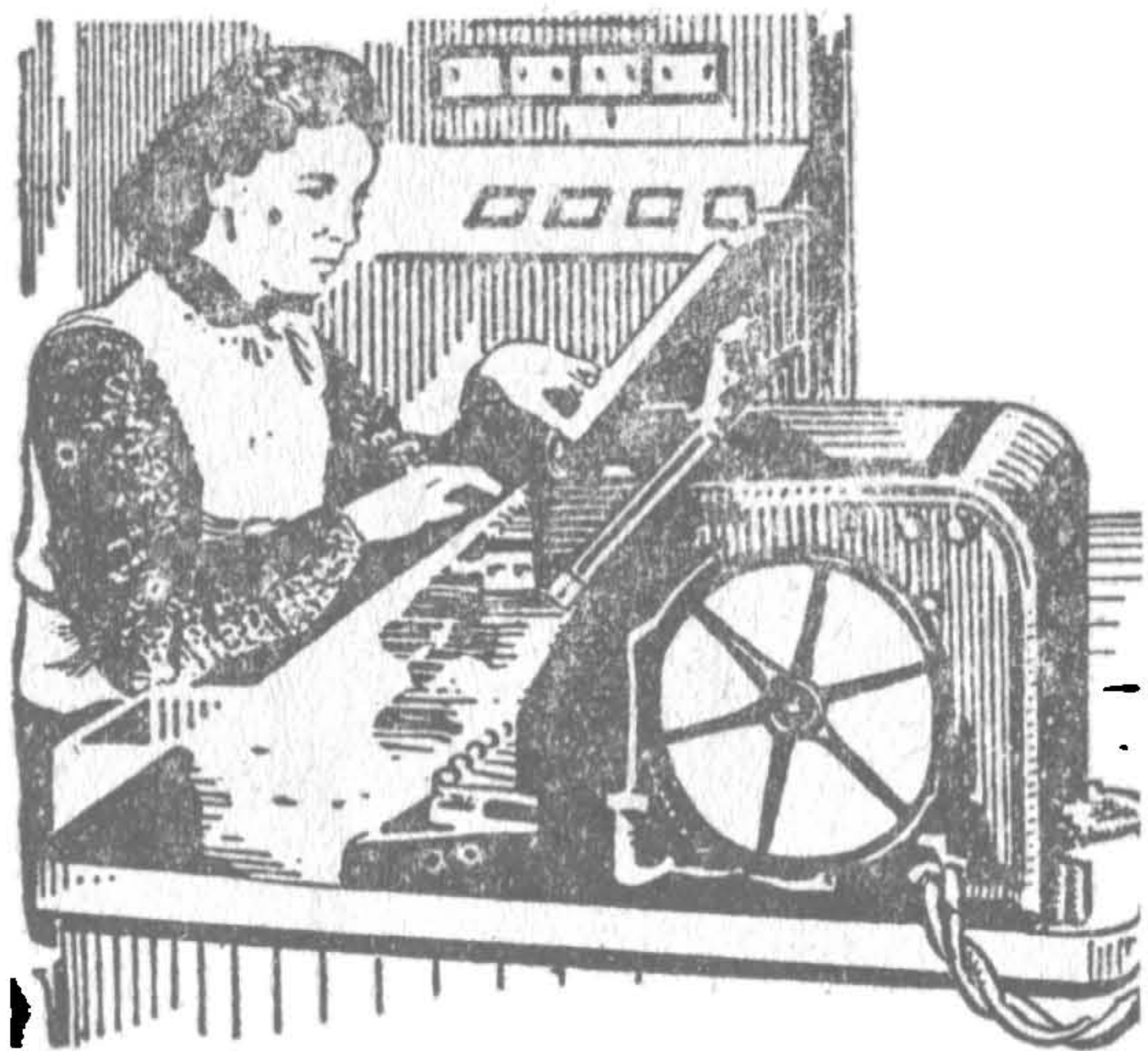


ув'язнення.

Звільнений з в'язниці з розвалом Польщі 1939, очолив на еміграції опозиційну фракцію ОУН, оформлену на переломі 1940-41 в окрему Організацію. Як її провідник, Бандера організував напередодні нім.-рос. війни похідні групи і підготував акт 30 червня 1941; за відмову скасувати його був заарештований Гестапо і сидів у нім. тюрмах та концтаборах до вересня 1944; у серпні 1952 відмовився від посту провідника Організації через розходження з крайовим Проводом ОУН; у серпні 1953 Бандеру обрано на IV Конференції Закардонних Частин ОУН їх провідником. Бандера — автор ідеологічних і програмових статей на теми українського націоналізму”.

Електронні машини

і розумова праця



Написав Я. В. Ганіткевич

Скорочено з журналу «Наука і життя», ч. 9, 1959 р., Київ.

Творчий геній людини не знає меж. Щоразу він розкриває нові таємниці природи, підкоряючи її могутні сили інтересам суспільства. Розкривши таємницю атомного ядра і примусивши велику силу атомної енергії служити мирним цілям, людина створює такі машини і прилади, які ще вчора здавалися тільки казкою.

У цій статті ми хочемо розповісти про одне з останніх досягнень науки і техніки — електронні машини, які називають „розумними машинами”, „машинами, що мислять”, а інколи — „електронним мозком”. Всі ці епітети — не перебільшення. Адже деякі сучасні машини виконують такі завдання, які недавно не могла собі уявити навіть найсміливіша фантазія. Самокеровані електронні обчислю-

вальні прилади з величезною швидкістю роблять різні арифметичні операції — додавання, віднімання, множення і ділення, розв’язуючи найскладніші математичні задачі, які досі не завжди було можливо практично виконати. Але чи не найцікавішим і гідним подиву є те, що окремі зразки електронних машин виконують такі функції, які донедавна здійснював тільки мозок людини? Ці машини роблять обчислення руху планет і ракет та штучних сателітів, Землі тощо. Вже сконструйовано електронні машини, які самі керують роботою верстатів-автоматів, замінюють регулювальників на перехрестях вулиць великих міст, керують по радіо літаками в повітрі, нараховують зарплату робітникам, ставлять діагнози захворювань за даними аналізу. Електронні машини перекладають тексти з однієї мови на іншу, реферують статті з певної галузі науки, розв’язують

шахматні та інші задачі. Уже є цілі підприємства, де виробничими процесами здебільшого керують електронні машини.

Історія науки і техніки свідчить, що спроби створити прилади, які б наслідували або замінювали діяльність людини чи окремих її органів, робилися ще здавна.

Однак ці „механічні люди” лише своїми зовнішніми ознаками наслідували діяльність людини, приводилися в рух пружинами (робот — електроенергією) і практично ніякої корисної праці не могли виконувати. Виникнення і розвиток приладів, які замінювали б розумну керувальну діяльність людини, її увагу і пам'ять, відбувалися іншими шляхами. З розвитком техніки були винайдені і набули широкого застосування різні автоматичні регулятори. В наш час складні автоматичні регулятори широко застосовуються на транспорті, в органах зв'язку, енергетичних системах і т. д. Так, автомашиніст регулює швидкість руху електровоза та реагує на зустрічні сигнали; автопілот веде літак по заданому курсу; автоматичні телефонні станції з'єднують нас з потрібним абонентом; автоматично регульовані верстати виконують різні складні операції тощо.

Відповідно до потреб науки і техніки, після довгих творчих шукань були створені електронні обчислювальні машини, в яких механічна подача чисел замінюється подачею електричного струму на електронні (або напівпровідникові) лампи. Це надзвичайно збільшило швидкість дії таких машин. Для управління їх окремими вузлами

застосовані спеціальні кібернетичні механізми.

Американський математик і фізик Норберт Вінер, який працює в галузі кібернетики, конструюючи свої машини, крім фізики і математики використав ще дані фізіології головного мозку, яку він спеціально вивчав у психіатричній клініці. У виданій книзі він намагається поширити успіхи кібернетики на діяльність нервової системи людини, твердячи про тотожність принципів дії керувальних механізмів у машини і в людини.

Таким чином, наслідуючи деякі принципи роботи нервової системи, електронні машини здійснюють не лише лічильні арифметичні операції, а й можуть також самостійно виконувати різні технічні підрахунки.

OR 4-9576

Щукорня "ВЕСЕЛКА"

144 Друга Авеню
НЬЮ-ІОРК 3, Н. Й.

Видом із Українським Народним Домом

Поручає:

Різномодні закуски, солодке печиво, каву, чай, какао, молоко, різного роду, різних фірм содові води, солодощі місцеві та імпортовані.

Морозиво анані фірми «Селест» в багатьох смаках і різних величинах.

Часописи (також в інших мовах), журували.

Цигарки, цигари, тютюн.

Наша спеціальність: кава, содова вода з правдивим малиновим імпортованим соком — морозиво «Веселка».

Числами можна також шифрувати слова і терміни. Ось приклад. Припустимо, на вході машини подається зашифрований цифрами англійський текст. Електричні сигнали перетворюються відповідно до програми-словника, введеної раніше в пам'ять, і на виході текст вже друкується іншою мовою. Точність перекладу залежить від підготовленої програми і виявляється достатньою для спеціальної літератури з вузької галузі.

Велике значення має вдосконалення входу і виходу електронної машини. Наслідування, моделювання органів слуху, зору і гортані людини дозволило створити такі машини, які самі записують читаний вголос текст немов стенографістка, або читають уголос книги для сліпих. Електронний диктофон-стенограф на вході має мікрофон і ряд фільтрів, які розділяють звуки мови на складові частини, а потім передають їх у вигляді ряду електричних імпульсів до друкарського апарата. Такий електронний стенограф відразу дає на виході друкований текст. Для читання друкованих букв застосовують фотоелемент, який „оглядає” всі частини зображеного знака і передає його у вигляді цифрового порядку електричних сигналів. Щоб наслідувати людську мову, використовують генератори електричних коливань, що включаються в гучномовець через фільтри і дають звукові одиниці-фонемі; останні перетворюються в слова і цілі речення. Тепер такі електронні машини, які читають вголос книги, починають використовувати для обслугову-

вання сліпих.

Але при всьому цьому окремі схожі риси в діяльності електронних логічних машин і головного мозку людини аж ніяк не дають підстав ототожнювати машину з нервовою системою. Діяльність центральної нервової системи підлягає біологічним закономірностям, які хоч і ґрунтуються на фізичних та хемічних законах, проте значно складніші за них і якісно відмінні. Нервова система, мозок людини є найвищою формою організованої матерії, яка в процесі тривалого еволюційного розвитку ввесь час вдосконалювала свою здатність до відображення.

Електронні ж машини, збудовані з провідників і електронних ламп, підлягають не біологічним і соціальним законам. В кібернетичних приладах відбуваються фізичні, а не біологічні процеси. Нервовий імпульс — незмірно складніший процес, аніж електричний. Так само дія нервових клітин значно багатогранніша, ніж пропускання або затримка імпульсу в електронних лампах.

Отже, з усього багатства психічних функцій людського мозку машини наслідують і можуть замінити лише два види процесів: пам'ять і подекуди мислення. Цілком очевидно, що ні про яку свідомість „електронного мозку”, як про це пишуть деякі автори книжок, не може бути й мови. Машина запам'ятовує задані їй інструкції та команди так, як магнітофонна стрічка або грампластинка „запам'ятовує” музику. Збудована конструкторами електронна машина не може розв'язати жадного найпростішого завдання, як-

що перед тим до неї не буде введена спеціальна, складена людьми інструкція або програма. Сама машина, без втручання людського розуму, залишається мертвим нагромадженням деталей, вузлів і частин.

Кібернетичні електронні машини мають багато позитивних якостей. Перша з них — це велика швидкість операцій. „Електронний мозок” за одну секунду виконує 7-8 тисяч (а окремі машини навіть до 50 тисяч!) арифметичних дій з багатозначними числами, тобто стільки, скільки досвідчений рахівник може виконати за цілий тиждень безперервної роботи! Електронна машина в надзвичайно короткі проміжки часу проводить розрахунки, на які людина потребувала б усього свого життя або взагалі не могла б виконати.

Друга перевага електронних машин полягає в тому, що вони можуть бути сконструйовані для вирішення певних задач. Програма, що керує діяльністю таких машин, складається протягом довгого часу великим колективом спеціально підготовлених математиків. Зрозуміло, що в цій вузькій галузі машина буде не тільки швидше, але й краще, правильніше розв'язувати задачі, ніж будь-який спеціаліст.

Певне значення має також і те, що робота машини не змінюється під впливом різних побічних умов. Для прикладу: під впливом емоцій, хвилювання людина може неправильно оцінити обстановку і прийняти невірне рішення. Різні розлади в організмі, захворювання викликають певні порушення діяльності мозку. На електронну ж

машину не діють ніякі зовнішні умови і сторонні фактори. В машину надходять і переробляються тільки ті сигнали, які передбачені програмою і приймаються на вході. Завдяки цьому машина ніби ізольована від усього того, що може перешкодити в її роботі (хоч деякі перешкоди все-таки мають місце).

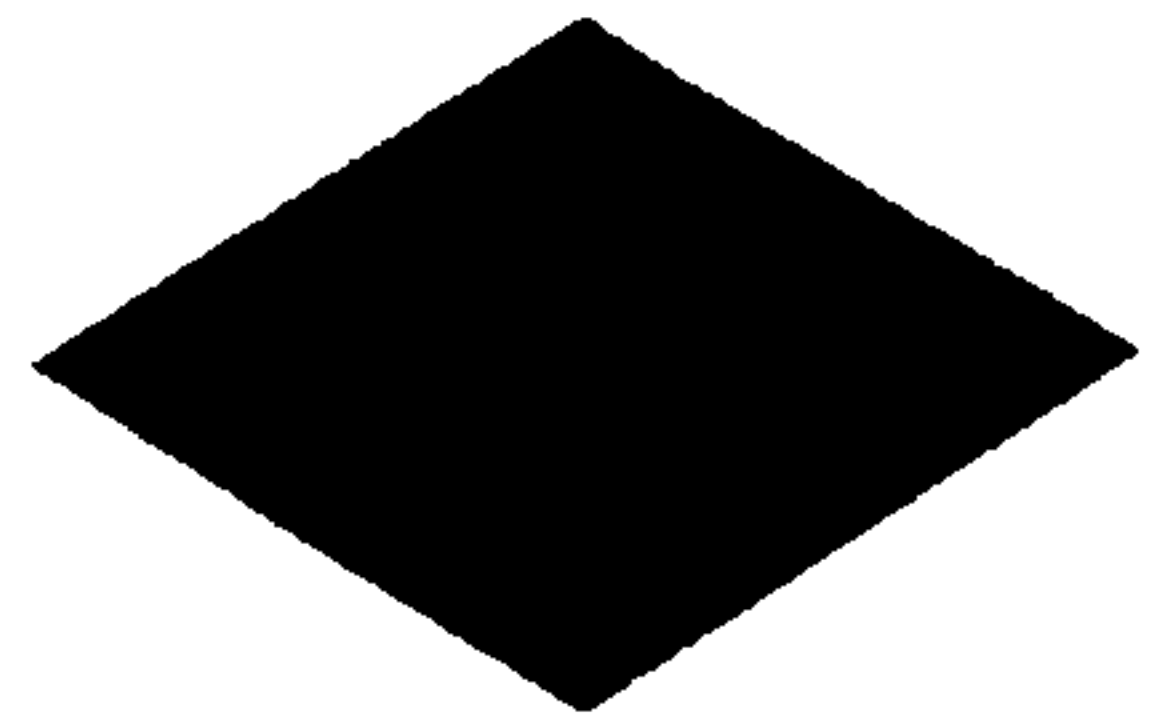
Але тут же треба підкреслити, що переваги електронних машин є лише відносними, одnobічними. В цілому ж „електронний мозок” безумовно поступається перед мозком людини. Нагадаємо, що електронні машини, як уже вище говорилося, не можуть наслідувати всіх функцій людського мозку і показують тільки процеси пам'яті та мислення. Порівняємо, наприклад, саму будову кібернетичних машин і мозку, їх розміри. Логічні електронні машини займають об'єм від кількох до кілька сот кубометрів, вага їх становить сотні і тисячі кілограмів. І це при наявності лише 1-15 тисяч діючих одиниць (електронних ламп). У той же час мозок людини, який має 15 мільярдів нервових клітин, займає в середньому лише 1400 кубічних сантиметрів.

Існуючі електронні машини споживають від кількох десятків до сотень тисяч ват електроенергії. Підраховано, що якби була збудована електронна машина з кількістю ламп, яка дорівнює кількості нервових клітин у мозку людини, то вона зайняла б приміщення величезного хмаросяга, а для її живлення було б мало енергії Ніягарського водопадку. Тимчасом наш мозок споживає за добу приблизно стільки енергії, скільки електрич-

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ В НЬЮ-ЙорКУ

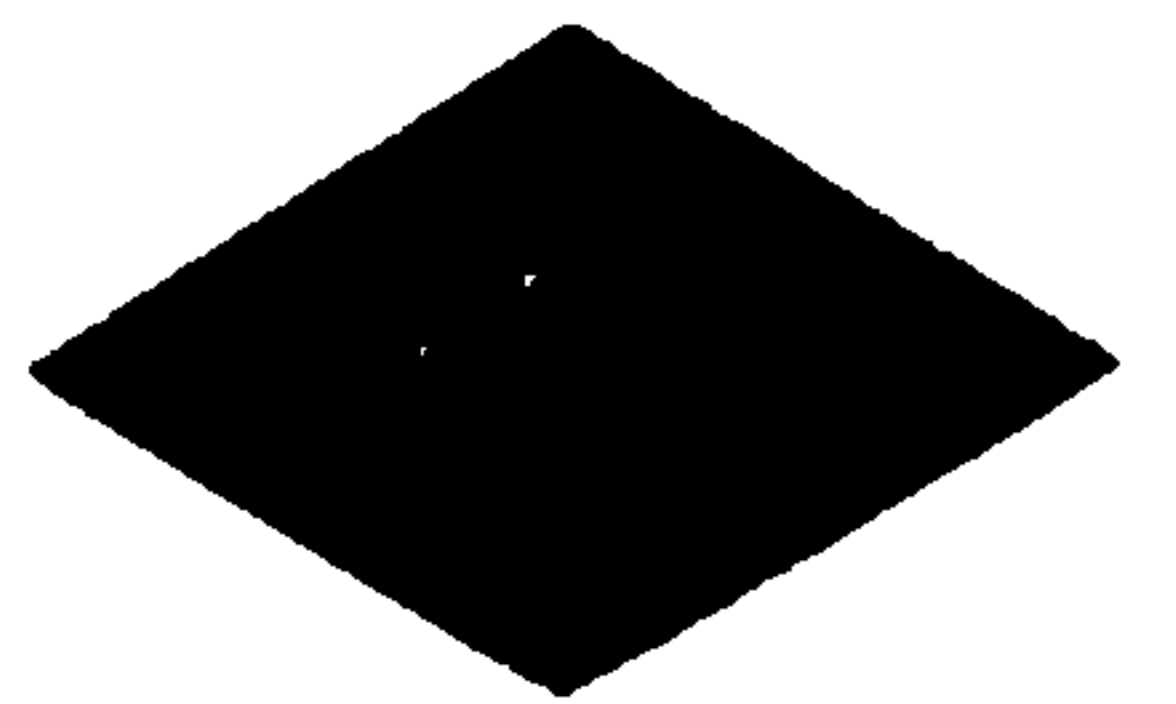
140-142 Second Avenue

Винаймає залі на забави, весілля, вечір-
ки, концерти і інші імпрези.



КЛЮБ "ЛИС МИЖИТА"

Відкритий для гостей кожного дня від
години 4-ої, а в неділю від год. 1-ої дня.



РЕСТОРАН

Під зарядом п. ЯРОСЛАВИ ЗАХАРЧУК

Відкритий щоденно від 5-ої до 10-ої веч.
Суботи й неділі: 12-ої пол. до 10-ої веч.
В понеділки ресторан закритий.
Приймає зголошення на різного рода
прийняття, як хрестини, весілля і т. п.

на лампочка в 25 ват! Тут же зауважимо, що в самій нервовій тканині людини міститься запас енергії у вигляді поживних речовин і кисню, яких вистачає на 3-4 хвилини роботи найбільш розвинених відділів мозку. Завдяки цьому його діяльність може тривати деякий час навіть після повного припинення доступу енергетичних речовин з кров'ю (наприклад, при операціях на серці). Нічого подібного немає в електронних машинах: вони неспроможні нагромаджувати запас енергії, і робота їх припиняється відразу ж після припинення живлення електричним струмом.

Дуже важливою відмінністю і перевагою нервової системи є те, що в ній, як і в усій живій матерії, постійно відбуваються процеси обміну речовин. Завдяки цьому оновлюються нервові клітини, в результаті чого вони можуть працювати безперервно 60-70 і більше років (якщо врахувати, що під час сну діяльність мозку повністю не припиняється). А в неорганічній природі, у фізичних тілах і машинах зміни, які відбуваються з часом (наприклад, окислення), призводять не до оновлення їх, а до руйнування. Тому за електронними машинами необхідний дуже пильний догляд. Як правило, через кілька годин роботи треба їх зупиняти і перевіряти дію всіх вузлів та замінювати пошкоджені деталі.

Якщо в лічильнику електронної машини вийде з ладу хоча б одна лампа, то відразу порушується робота всього агрегату, і він дає невірні результати. Зате в нервовій системі здатність до компенсації,

до заміни пошкоджених частин виявляється надзвичайно великою. Особливо розвинена вона у вищих найбільш складних відділах центральної нервової системи.

Принципіальною відмінністю, що забезпечує головну перевагу нервової системи над „електронним мозком“, є здатність людського мозку до саморозвитку, вдосконалення в процесі праці, його творчої діяльності. Трудова, суспільна діяльність людини мала вирішальне значення у виникненні людського мозку і відіграв найважливішу роль в процесі його дальшого розвитку і вдосконалення. Засвоюючи знання минулих поколінь, людина активно переробляє їх і доповнює, ставить перед собою нові проблеми, розв'язує все нові й нові питання. Розвиткові наших знань, вдосконаленню людського розуму нема меж. Навіть важко передбачити, яких успіхів досягнуть люди завтра. А „електронний мозок“ діє як машина. Він може розв'язувати лише ті задачі, що передбачені програмою. І хоч деякі дані з попередніх операцій залишаються в електронній пам'яті проте не може бути й мови про творчу діяльність машин, їх саморозвиток.

Тепер про перевагу електронних машин щодо швидкості їх дії. Швидкість арифметичних операцій машин дійсно далеко випереджає людський мозок. Але чи значить це, що швидкість психічних процесів у людини, тобто мислення, сприймання, уявлення і т. д., менша за швидкість процесів в електронних машинах? Ні. Процеси психічної діяльності людини лише на перший погляд здаються

повільними. При глибокому аналізі цього питання виявляється, що психічні процеси в мозку людини можуть відбуватися з великою швидкістю. Це добре видно на такому простому прикладі. Досить нам побачити будь-який предмет, як у ту ж мить в нашому сприйманні відображаються його форма, величина, якість, особливості. Одночасно з'являються думки про його призначення, вартість, виникають уявлення про інші подібні предмети з попереднього нашого досвіду, з'являються зв'язані з ними емоції. Всі ці складні психічні процеси охоплюють величезну кількість нервових елементів мозку. Пригадаємо, що давня народна мудрість на запитання, що найшвидше в світі, відповідає: людська думка.

Факти показують, що мозок людини в певних випадках може пра-

цювати також надзвичайно швидко і тільки відстає від електронних машин щодо операцій з числами. Однак треба пам'ятати, що людина у своєму розвитку відносно недавно навчилася рахувати.

Таким чином, з наведеного можна зробити один незаперечний висновок. Електронні логічні машини — чудове досягнення сучасної науки і техніки — величезною мірою полегшують розумову працю людини. Але вони завжди лишаються лише знаряддям у руках людей, які їх створили і ними користуються. Машина, хай навіть найдосконаліша, ніяк не може замінити всієї неосяжної творчої діяльності людського мозку; вона була, є і лишається тільки механічним помічником людини, яка перетворює світ, підкоряє стихійні сили природи на благо суспільства, в інтересах його прогресу.

"Reasoning machines", "thinking machines", "electronic brain" — such are the names given to the newest achievement of man's genius, which only yesterday seemed fairy-tales. With incredible speed electronic machines perform arithmetic calculations (addition, subtraction, multiplication, division), solve complicated problems, calculate the movement of planets, regulate traffic, pilot airplanes, translate one language into another. They have taken over many tasks with which the human brain alone could cope before. "Science and Life" (Kiev) acquaints the reader with these newest inventions.

ЩО ЗНАЄТЕ ПРО ГИМНИ УКРАЇНИ?

1. Хто є автором слів українського гімну „Ще не вмерла Україна”?
2. Хто скомпонував музику до українського національного гімну?
3. Котра пісня вважалась гімном галицьких українців

перед створенням гімну „Ще не вмерла”?

4. Котра пісня була визнана офіційним гімном Карпатської Русі 1938 року?
5. Котрі пісні поруч національного гімну набрали характеру гімнів?

Відповідь на сторінці 74

„Любов — не картопля,
не викинеш у коноплі”

Любов за директивами партії

Написав Микола Понеділок

Наставав романтичний вечір. Бригадирша свинофарми „Плем'я Ільїча”, лавреат сталінської премії за плекання стовідсоткових свиней, комсомолка Мура Криво-зуб, вискочила з хати. На вулиці її чекав Вася Пузир, сільський зубний лікар, стахановець по вириванню зубів, який нещодавно закінчив заочний ветеринарний факультет Київського сільсько-господарського технікуму.

Вася стоїть біля тину, мов на голках. З однієї ноги переступає на другу, чекаючи свою любку, лавреатку Муру Криво-зуб. Як він її шалено любить! Як лише заочно він закінчив ветеринарію і одержав призначення на зубного лікаря в цьому колгоспі, вже тоді його серце щось відчувало. Тріпалося жажливо. А вже як приїхав сюди і одного вечора, в кльобі, на танцях, побачив Муру, в брезентових піхотинських чоботях, в захисній військовій блюзі, підперезану артилерійським поясом, полюбив її палкою любов'ю. І ця любов горить до нині.

Вася оглянувся, чи не йде його кохана. О, щастя! В темноті

Скорочено з журналу «Мітла», Буенос-Айрес, Аргентина

блиснула бляха артилерійського пояса. Йде. Вася затамував віддих... Мура вже біля нього... Мовчанка. Вася, глянувши на місяць, зідхнув. Мура теж зідхнула.

— Здрастуй, Васю!

— Здорова, Муру. Як там у тебе на свинофермі?

— На сто відсотків. Учора свиня „Зірка” опоросилася.

— Ну й як? По пляну?

— Трохи не виконала. Запляновано було 12 поросят, а привела лише десять.

— Ага, значить, не виконала норми. В мене теж сьогодні плян зірвався. Замість запланованих двадцяти зубів, вирвав лише п'ятнадцять. Голові колгоспу хотів вирвати п'ять, — так не дав, не-свідомий елемент. Каже, тобі голвне — плян виконати, а мені — здоров'я.

Знов замовкла закохана пара. Місяць піднявся вище, десь крикнула ворона... Мура заклала за артилерійський пояс руки. Вася сховав свої в широкі кишені гал-

фе, і обидвоє дивилися, зіждали, гіпнотизували одне одного...

— Ти що завтра робиш, Васю? Знов у зубній амбулаторії?

— Ні. Іду на прорив удобрювальної бригади. Вивозитиму добриво на картопляні плянтації.

— Яке добриво?

— Куряче, високоякісне. А ти що робиш завтра?

— Приготовляю свиню „Победу” до сільсько-господарської виставки. Треба мити її і кожної години температуру міряти.

Знову закохана пара замовкла. Вася взяв руку Мури і притулив до своїх грудей.

— Знаєш, Муро, про що я оце думаю?

— Налевне про доповідь товариша Хрущова на з'їзді партії.

— Ні, не вгадала. Думаю про

Кремль. Там тепер, після праці, відпочивають вожді.

— Так, у мавзолеї і за мавзолеєм... Як нам щасливо живеться, Васю. Он, наша свинофарма стоїть. За свинофармою колгоспне державне болото, за болотом клуб відпочинку... Гарно. Хоч тепер восени не так. Літом ліпше. Особливо на державному болоті. Жаби соцзмагаються між собою.

— О, так. Пригадую, одна жаба викличе на соцзмагання другу, одна квакне, друга ще ліпше, і за хвилю такий творчий ентузіазм закипить у болоті, що не описати.

— А соловейко як перевиконує норми! Залізе в кущі і про щасливе життя виспіває. А репродуктор передає марш Дунаєвського, а жаби акомпанюють. Ех, життя у нас, Муро, пречудове.

— Тепер трохи змінилося. Похолоділо. До зими йде.

— Ні, в моєму серці й до цього часу горить огонь Паризької комуни. А який ідейний стан твоєї грудної клітки, Муро?

— Марксо-Леніно-Хрущовський.

— Це добре. Можна покласти руку, Муро, на твої робітничо-селянські плечі?

— Можна. Але не агресивно.

Вася наблизився до Мури і поклав руку на її праве плече.

— Ти щаслива, Муро?

— Еге.

— Про що ти думаєш тепер?

— Думаю, що вірно сказав товариш Хрущов: „Любов — не картопля, не викинеш в коноплі!”

— З якого тому ця цитата товариша Хрущова?

— З першого. Читай промову товариша Хрущова на похоронах

COPYING
ENLARGING

FRAMING
COLORING

Одинокє українське фотографічне заведення в Нью-Йорку

Park View Photo Studio

R. FENCHYNSKY

Wedding and Family Groups
Portraits
Candid Photography

437 E. 6th STREET
Bet. A & 1st Aves.
NEW YORK 9, N.Y.

OR 3-4466

Сталіна.

Вася перекинувся до Мури, щоб узяти її за народно-демократичну талію, як почув кроки, що наближались.

З темряви виринула постать сестри Мури, комсомолки Жені.

— Муру! Ти забула, що тато прислав з Одеси брезентові чоботи нам на двох. Я вчора сиділа на печі, сьогодні твоя черга сидіти. Давай чоботи!

— Іди, я зараз прийду і скину.

Женя пішла. Мура встаннє зідхнула.

— Ну що ж, Васю, треба йти скидати чоботи. Чув, як прискочила чорна реакція. До побачення.

M. Ponedlik, humorist, lives in New York. His satirical miniatures are extremely popular, especially when recited by himself. The first edition of collected works "Vitamins", was sold out in a very short time. "Love According to the Party" ridicules the "heroes" of a provincial collective farm, who react to every aspect of life, even love, with phrases dinned into them by communist propaganda.



МЕДМЕЖЕ РОЗЗБРОЄННЯ

Хрущов у своїй промові перед Об'єднаними Націями, в жовтні 1959 року в Нью-Йорку, запропонував повне роззброєння світу. Це пригадало подібну пропозицію повного роззброєння, яку 1932 року представив Світовій Конференції Роззброєння в Женеві тодішній советський комісар закордонних справ, Максим Літвінов. І це одночасно пригадало відповідь, яку дав тоді Літвінову еспанський делегат, Salvador de Madariaga. Він оповів байку про те, як то одного разу зібрались усі звірі, а лев дивлячись на орла, поважно сказав: „Мусимо скасувати кігті”. Тигр, споглядаючи на слона, заявив: „Мусимо позбутись труб”. І так одна за однією тварина пропонувала скасувати зброю, якої сама не мала. Аж вкінці підвівся медвідь, якого страшні обійми найнебезпечніші, і тоном солодкої й розумної переконливості сказав: „Товариші, скасуймо все, залишім тільки великі універсальні обійми...”

Хай живе семирічка в чотири роки!

— Хай живе, Муру! Як матимеш завтра час, приходь на поле. Я буду працювати парою вороних. На моєму асенізаторному возі буде чергове гасло: „Дамо країні більше пташиного добрива!”

— Добре, Васю. Але виконуй норму. Бо інакше на любов не розраховуй.

— Будь певна. А ти там ударно приготуй свиню „Победу” до виставки.

Розійшлися. Комсомольська любов, витримана в стилі соціалістичного реалізму, закінчилася.

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ РУСИФІКАЦІЯ ШКОЛИ В УССР

Написав
Всеволод Голуб

Велике хвилювання викликав серед української еміграції в світі новий шкільний закон виданий Верховним Советом У С С Р. У ньому пізнала еміграція крок до дальшої русифікації України. Щоб зорієнтувати читачів, подаємо уривки двох добре опрацьованих статей. Перша інформує про ситуацію на шкільному відтинку. Друга зосереджується передовсім на питанні про державну мову.

Скорочено з газети «Свобода», ч. 134, 1959 р.

... До революції на Україні зовсім не було державних шкіл з українською мовою викладання. За української самостійности розпочалася українізація шкіл, але вона не встигла піти далеко. Далі українізацію з успіхом провадив Гринько і вже 1927 р. 76% учнів на Україні ходило до української школи. Скрипник далі форсував українізацію і в 1933 р. довів її до максимуму: 88,5% усіх учнів У С С Р ходило до української школи, тобто більший відсоток, ніж було українців на Україні. За Постишева прийшло обвинувачення, що Скрипник провадить насильну українізацію російських дітей. В наслідку, питома вага українського шкільництва в 1936 р. зменшилася до 83% учнів. Початки ж адміністративної русифікації українського шкільництва відносяться до 1938 р., коли вперше Хрущов запровадив обов'язкове вивчення російської мови, як предмету в українських школах (і тоді ж заведено, як обов'язковий предмет, українську мову в російських школах У С С Р). За Хрущова кількість учнів, що ходила до українських шкіл, впала до 78,2% в 1939 році і продовжувала падати далі, бо й після приєднання Західної України в цілій соборній У С С Р в 1941 р. лише 79% учнів відвідувало українську школу. Та найстрашніше сталося після війни: в 1956 р. лише 69,4% учнів в У С С Р ходило до української школи, а кількість учнів в російській школі зросла до 24,8% проти 14% у 1938 р. Отже, як бачимо, починаючи з 1933 р., весь час триває занепад української школи в У С С Р, русифікація українських дітей зро-

стає. Проти цього, безперечно, еміґрація мусить протестувати всіми силами і, як доказ, наводити саме оці дані.

„Але розберімося тепер, в який спосіб відбувається русифікація наших шкіл, бо це необхідно знати, щоб потрапляти в ціль з нашими протестами. Через незнання фактів на еміґрації існує помилкове враження, що русифікація шкіл в УССР провадиться так просто й відверто, як відбувалася польонізація шкіл в Галичині. Але так в дійсності не є, і от чому необхідно дуже вміло формулювати наші протести, наводити фактичні докази, щоб переконати світ, що русифікація справді є, і що вона — насильна.

„В СССР ніколи не існувало ніяких законів чи урядових документів, які б прямо забороняли українську мову в школах, а запроваджували натомість російську мову. Навпаки, там є тисяча й один закон, що встановляє принципи навчання на рідній національній мові, і про це знає цілий світ. Питання, на якій мові мають вестися виклади в даній школі, розв'язувалося раніше і розв'язується тепер не в міністерствах освіти у Москві, і часто навіть не в Києві, а цілком децентралізовано, місцевими районними та міськими Відділами Наросвіти виконкомів рад. Лише в тих випадках, коли нова школа безпосередньо будується коштом республіканського бюджету (а таке є далеко не завжди, бо школи будують також і самі заводи, колгоспи, а найбільше — місцеві ради), міністерство освіти УССР очевидно, документує, якої національності має бути дана

школа, хоча й це, певно, стається на рекомендацію місцевих рад.

„Оскільки в процесі терору 30-х років кадри в органах освіти на Україні були винищені й часто замінені зайдами з Росії, а ті українці, що ще там залишилися, були цілком залякані обвинуваченнями в націоналізмі, мало хто міг відважуватись вимагати, щоб у нових школах, що будувалися після українізації, запроваджувано українську мову. Якраз на цей час 30-х років, а потім після війни, коли російський шовінізм розбував ще більше, припадає розвиток десятирічок на Україні. Новостворювані десятирічки в більшості ставали російськими... Русифікація, отже, проходила коштом нових шкіл, головню десятирічок, і то завдяки загальному політичному теророві в країні, а не внаслідок якогось централізованого законодавства.

„Нині маємо такий стан, що більшість десятирічок УССР є російська, а по кількох найголовніших містах взагалі більшість шкіл є російська. Так, наприклад, в Одесі в 1957 р. на 79 шкіл, українських було тільки 18, в тому числі на 57 десятирічок українських було лише 9.

„...Що нового вносить новий шкільний закон в питання мови в школах України? ... Головним є те, що він пропонує батькам і учням вирішити, чи хочуть вони в існуючих нині школах вивчати, поруч головної мови, на якій ведуться всі виклади, ще й другу мову (вірніше, третю, поруч з чужоземною) — в російських школах — українську мову, а в укра-

їнських — російську. Оце рішення батьків і учнів очевидно має бути одноразовим. Після цього справа вже буде перерішеною і, як було й досі, нові школи будуть відкриватися вже згідно рішень місцевих органів народвіти, а батьки лише матимуть право вибору, до якої школи посилати дітей.

The new school ruling in the Ukrainian SSR caused concern among Ukrainian emigrants all over the world. It reveals the unrelenting tendency toward Russification of Ukraine. The situation on the school front is outlined by the young scholar V. Holub. He points out the areas where Russification has caused the greatest harm, for example Odessa, where out of 79 schools only 18 are Ukrainian, out of 57 high-schools — only 9 are Ukrainian. This Russification is conducted not by means of any particular legislation, but through a general system of terror, directed against Ukrainians.



РЕКОРД СЛІДЧИХ МЕТОД

В Мадярщині завжди живе повір'я, що Аттіла, король гунів, похований саме в Мадярщині. Але певних доказів на це не було. Аж оце недавно знайшли кістяк і знавці ствердили, що це кістяк Аттіли. Але мадярський уряд рішив ще такі спитати Москву, бо ж вона має в усіх справах останнє слово. Обережно опакований кістяк відослали до Москви. За якийсь час Москва повернула цілком поламааний кістяк із рішенням: Так, це Аттіла. Він признався.

Це найновіша версія давнього гіркого дотепу про те, як учитель советської школи спитав старшого учня: Хто написав Анну Кареніну. Учень збентежено відповів: — Це не я! — Учитель зажурений низьким рівнем знання учня, пожалівся управителю школи. Той стараючись заспокоїти схвильованого педагога, відповів: — Але ж товаришу, може й справді він не написав.

Це до решти пригнобило літературника. На вулиці зустрічає його приятель, що працює в НКВД. Завваживши смуток приятеля, питає про причину. Той з жалем і обуренням оповідає про те, що відповіли йому на питання про Анну Кареніну і учень і управитель.

За кілька годин добрий приятель з НКВД дзвонить до учителя: — Не журись, усе полагоджене! Я арештував обох, учня й управителя, і оба признались. Це вони написали.

„... В який спосіб має відбуватися це одноразове опитування батьків і учнів існуючих нині шкіл про те, яку другу мову, крім голвної, хочуть вивчати, ще не відомо, але отут і лежить найголовніша негайна загроза цього шкільного закону”.

Русифікація

і змагання

за права

рідної мови

Написав А. Білинський

Скорочено в «Сучасної України», ч. 22, 1959 в. Мюнхен

Закон про реформу шкільництва сколихнув усю еміграцію.

... Ми хотіли б у сьогоднішній статті зупинитися над тим місцем яке захвалює російську мову, як могутній засіб міжнаціонального спілкування і як засіб прилучення неросійських національностей, отже і української національності, до скарбів світової і російської культури. Розуміється, що таке прихвалювання б'є по національній гордості кожної неросійської національності ССРСР. Тому емоціональний відрух української еміграції цілком зрозумілий.

...Коли твердиться, що через російську мову стануть доступні неросійським народам ССРСР скарби

російської культури, то цим хочуть сказати, що не всі твори російської літератури перекладені на неросійські мови. Але це ще невелике нещастя. На українську мову перекладено напевно більше російських творів, ніж, наприклад, на французьку, німецьку чи англійську мови. Якщо ці народи можуть обійтися без скарбів російської культури, то могли б без них обійтись і ми.

Інша справа з світовою культурою. Національна культура одного народу не може розвиватись ізольовано від світової культури. А що широкі верстви населення ніколи не можуть опанувати чужоземних мов так, щоб знайомитися з скарбами світової культури, то великі фонди призначаються для перекладної літератури. Напр., у Польщі перекладено на польську мову кілька сот творів чужих письменників. Цікаво відзначити, що російські письменники зовсім не займають серед них першого місця!

В ССРСР ця проблема виглядає дещо інакше.

В останнє десятиріччя перекладено велику кількість творів літератури — як класичної, так і модерної. Переклади відбувалися, як правило, тільки на російську мову! Можна на пальцях рук порахувати твори західноєвропейської літератури, що були в той час перекладені на українську мову. Серед інших неросійських народів ССРСР ця справа мається ще гірше. Наслідок такий, що коли населення ССРСР без огляду на національність хоче знайти контакт із світовою культурою, то воно може це

зробити або вивчаючи одну з західноєвропейських мов, або через російські переклади. Останній шлях є, природно, найлегший і найвигідніший.

...Народи ССРСР відрізані від культурного світу і зачинені неначе в герметично замкненій клітці, від якої до світової культури веде тільки одним-одна хвірточка: російська мова. Коли українець в ССРСР вивчить досконало, напр., англійську мову, то йому при пізнаванні світової культури не буде з неї ніякої користі, бо за кордон він виїхати не може, а купити якусь добру англійську книжку в ССРСР, щоб з неї пізнати англійську культуру, він також не може, бо таких книжок в ССРСР немає. Отже залишається пізнавати світову культуру через російську мову. Чи закон говорить про „могутню” російську мову, чи називає її „могутнім засобом міжнародного спілкування” — це не є таке трагічне, як факт, що політикою пролетарського інтернаціоналу зредуковано неросійські мови до провінціальних мов.

Такий стан це... вислід довгорічної політики, від кінця 20-их років починаючи. І проти цього стану нам треба боротися з усією силою.

ПИТАННЯ УРЯДОВОЇ МОВИ

Урядова мова в окремих республіках ССРСР — одне з найважливіших питань національної політики в ССРСР.

...Яка ж взагалі по закону урядова мова в ССРСР? Цього питання торкався Ленін ще до першої світової війни, і його розв'язка (а властиво не тільки його, а бага-

тьох лівих партій Західної Європи) вважається ідеальною розв'язкою в ССРСР до нинішнього дня. Ленін тримався погляду, що визнання в законодавчому порядку однієї якоїсь мови, як мови урядової, у багатонаціональних державах є питома для буржуазних експлуаторських держав. В цей спосіб верхівка багатонаціональної держави хоче накинути народам цієї держави свою мову шляхом насильства. Мовні закони в цих державах є — на його думку — показником національної нерівноправності і гніту. „Обов'язкова державна мова означає насильство для одних націй, а привілеї для других. Російському народові, російській демократії цього не треба” (Ленін, „Твори”, 4-те вид., т. 20, стор. 56).

...Сталін був вірним послідовником мовної політики Леніна. Він не хотів палицею гнати людей до вивчення російської мови (принайменше відкрито, бо в таємних інструкціях все таки робився натиск на вивчення російської мови в Україні), але створював такі умови, що неросіяни „за умовами свого життя і праці” потребували російської мови.

І ця політика йде до нинішнього дня. Ми вгорі вже показали, в який спосіб створилося становище, коли російська мова є фактично єдиним можливим засобом для пізнання світової культури.

ДЕЩО З ВИСОКОШКІЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Поминаємо вже те, що, наприклад, у 1940-41 р. припадав в РСФСР один ВУЗ на 224 530 душ населення, а в УССР — на 237 994, і

що цей стан у 1955-56 р. ще погіршився, бо в РСФСР припадав тоді один ВУЗ на 252 252 душ населення, а в УССР — на 305 970. Ми звернемо увагу на національні відносини у високих школах УССР.

В книжці Кравцева „Марксистско-ленинские принципы пролетарского интернационализма” (Москва, 1956, стор. 51) ми знаходимо такі статистичні дані про національний склад студентства УССР:

українців — 61,5%, росіян — 28,1%, жидів — 6,2%, інших — 3,2%;

з того в технічних ВУЗ-ах:

українців — 52%, росіян — 36,3%, жидів — 8,1%, інших — 3,6%.

Росіяни творять коло 15% населення УССР. Ось тобі і „пролетарський інтернаціоналізм”!

Хто ж учив українських студентів?

За даними журналу „Культурное строительство СССР” (1956), українці мали в 1955 р. в науковому світі ССРСР 21 762 наукових робітників, себто 9,7% всіх наукових робітників ССРСР. Росіяни творили 64,4%, білоруси — 1,2%, грузини — 2,6%, жиди — 10%.

В 1955 р. працювало в УССР 30 232 наукові робітники, тобто майже на 9 тисяч більше, ніж кількість наукових робітників — українців в ССРСР взагалі! Отже, коли стягнути всіх українських наукових робітників із усього ССРСР і примістити їх тільки в УССР, то все таки третину наукових місць треба було б обсадити не українцями, бо українців не вистачить.

ЩО МОЖНА ЗРОБИТИ, ЩОБ ЗАРАДИТИ ЛИХУ?

Цим лихом є русифікація. Вона проводилася від 1929 року з-під палиці. Офіційне керівництво ССРСР це відкидає і твердить, що тут не було жадного насильства, а вільність для кожного народу вживати своєї мови була гарантована тим, що в ССРСР не було жадних законів, які встановлювали б якусь одну мову, як „урядову”. Це не відповідає дійсності. На фабриках, у міністерствах, обласній адміністрації, на залізниці, пошті і т. д. російська мова була фактично мовою урядовою. Не важливо, як це сталося — за офіційними розпорядками центральних міністерств, за інструкціями партійного апарату чи в якийнебудь інший спосіб. Важить те, що русифікаційний курс, себто протискання російської мови, як фактично урядової мови, на території всього ССРСР, був форсований згори. Це і називається русифікацією „з-під палиці” в пролетарській державі, що офіційно визнає лише один курс у національній політиці — пролетарський інтернаціоналізм.

Якщо з погляду комуністичної ідеології національна рівноправність визнається як певний принцип, а фактично цей принцип топчеться ногами, то маси неросійських народів можуть і повинні висувати домагання урегулювати справу урядової мови в ССРСР законодавчим порядком. Ленін і соціал-демократія відкидали думку, щоб у багатонаціональних державах була одна „урядова” мова. В застосуванні до ССРСР їх погляд означав неможливість завести в

СССР російську мову, як урядову чи державну мову. Натомість ні Ленін, ні соціал-демократія не ставили вимогу, щоби справа мови в багатонаціональних державах взагалі не була унормована законами. З досвіду знаємо, що відсутність мовних законів вела і веде до русифікації, себто до нелегального порушення принципу пролетарського інтернаціоналізму.

Урегулювання справи мови в дусі пролетарського інтернаціоналізму законодавчим порядком є згідне з функцією закону, як її пояснює советська теорія права. В законі знаходить свій вислів — твердить ця теорія — політика комуністичної партії. Отже, хай комуністична партія заговорить про свою мовну політику мовними законами. Коли стаття 110 конституції встановлює правило, що судочинство (судовий процес) ведеться „мовою союзної або автономної республіки”, а ст. 40 говорить, що прийняті верховною радою ССРСР закони публікуються мовами союзних республік, то це є визнання певного мовного принципу на певному відтинку. Ніщо не стоїть на перешкоді, щоб цей принцип поширити на все „урядове” життя советської держави. Це є постулат, який на сто відсотків відповідає пролетарському інтернаціоналізмові. Якщо життя вимагає відхилень від цього принципу, то вони, як винятки, повин-

Soviet constitution and Soviet reality contradict each other. This is obvious in connection with the Ukrainian language, and all other non-Russian languages in the Union. According to law there is no enforced official language in the USSR, but in reality the Russian language is the only privileged in railways, banks, post offices and higher schools. The non-Russian languages are reduced to the status of provincial dialects. This is the gist of Bilynsky's article.

ні знайти відповідне урегулювання в законах.

Другий постулат, який в умовах ССРСР має реальні вигляди принайменше на частинне здійснення видавання наукової і перекладної літератури в неросійських мовах у відсотковому відношенні до чисельного стану тієї чи тієї національності. Для цих цілей повинні бути збільшені передбачені в бюджетах окремих республік суми.

Ці постулати мало б висувати населення окремих союзних республік. Треба вважати ненормальністю, що населення цих республік не має можливості „домагатися” мовних законів. Конституція говорить про всякі права громадян, але мовному питанню робить тільки концесію, коли йдеться про „право” навчання в рідній мові. Натомість не згадує нічого про урядову мову. А вона для народів ССРСР не менше важлива, ніж мова навчання. Бо коли в установах і діловодстві підприємств буде фактично панувати російська мова, то навчання в рідній мові тратить свою вагу.

Цікаво відмітити, що прояви національної нетерпимості (шовінізму) караються в ССРСР кримінальним законом. А держава сама культивує національну нетерпимість, фаворизуючи на залізниці, пошті, в банках, високих школах російську мову,

ЧОМУ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТЕАТР НЕ ПЕРЕЖИВ СВОЇХ ОСНОВОПОЛОЖНИКІВ



Написав Йосип Гірняк

Театри Японії, Китаю, Індії зі своїми тисячлітніми традиціями існують по сьогоднішній день. Акторські династії японського театру „Кабуки“ старші від династії мікадо на тисячеліття. Гра японського актора театру „Кабуки“ захоплює сьогодишнього глядача Японії, як захоплювала тому три тисячі років. Засоби мистецького вияву японського театру ті самі, що були перед тисячліттями. Японський актор театру „Кабуки“ свого сина ще змалку підготовляє на свого заступника. Син у спадщину від свого батька дістає його „амплуа“. І так з роду в рід — через тисячліття. Театр „Кабуки“ — це витвір японського народу, провірюваний десятками віків і несений поколіннями акторів, разом з релігією та історією народу.

Наша земля, наш народ, наша історія були перехідним шляхом для всіх і вся. Кожний перехід змивав все, що придбало попереднє покоління.

Нетрудно переглянути 350-літню

історію нашого театру, яку нам залишили дослідники і нетрудно там сконстатувати, що зберігання надбань минулого у нас не було в пошані.

Що зберіглося у нас від старинного вертепу? Що ми знаємо про форму театральних вистав Могиллянської Академії і її бурсаків? Чи є які сліди про майстерність Соленика, Дрейсика, Щепкіна у нашому театрі? Чи перебрали щось від них наші корифеї народного театру? Чому театр Кропивницького, Садовського, Заньковецької, Саксаганського не став прибіжищем для їхньої старости? За винятком Кропивницького, всі інші закінчили своє життя на руїнах ними ж створеного.

Розмір цієї замітки не дозволяє на ширшу аналізу цих питань, проте, хоч побіжно, слід зупинитись на долі Народного театру і висказати кілька думок, які насувалися підчас еволюційного процесу, що відбувався на очах нашого покоління.



П. К. Саксаганський (1922 р.)

Нам ще поталанило бачити на сцені наших корифеїв. М. К. Садовський захоплював нас глибоким рефлексом, переконливим внутрішнім переживанням і великою сценічною правдою. Народна пісня в його інтерпретації була неповторною. Техніка перевтілення у П. К. Саксаганського неймовірно вражала широким діапазоном. Внутрішнє горіння образів відтворених М. К. Заньковецькою було гідне найкращих зразків світової сцени того часу. Чар і майстерність тих великих акторів були вправлені у рямці етнографії та побуту нашого села минулого століття. Історичний репертуар вже ніс печать індивідуальності самих корифеїв.

Неоцінима заслуга корифеїв була в тому, що вони, накинута репертуарними утисками царської цензури, форму — своїм хистом підняли до висот, з яких сяяли проміння духа народу. Але траге-

дією їхньою була може й невольна віра в те, що оправдану їхньою творчістю форму вони хотіли утвердити, як духове обличчя цілої нації.

Ще на початку нашого століття, задовго перед світовою війною, намітилась глибока криза в Українському Народному Театрі. Драматичні твори Лесі Українки, Ів. Франка, Олесья, Винниченка не вміщалися у рямці етнографізму. Після кількох невдачних постанов нової драматургії, керівники Народного Театру стали скептично відноситись до дальших спроб. Навіть найпоступовіший ліберал М. Садовський став іронічно підсміхатися у свій козацький вус над намаганнями С. Паньківського та О. Корольчука визволитись із етнографічного полону.

Побут українського села минулого століття став вже анахронічним для нашого часу. Перша війна і велика революція 1917 року докорінно змінила обличчя всієї країни. Театр мусів би уважати на ті зміни, коли хотів затриматись на позиціях завойованих основоположниками.

Другою причиною однопокоління життя Народного Театру, було недоцінення керівниками ваги молодих кадрів, які гідно замінили б своїх учителів. Учителі ревниво оберігали свої акторські позиції на кону, вся їхня увага була зосереджена на власній участі у театрі. Співробітники мали бути тільки допоміжним ансамблем, фоном для їхнього тривання на кону.

Щоб не ризикувати „голословністю”, звернімося до фактів: Загально відомо, що ті блискучі ча-

си, коли всі корифеї співпрацювали разом, недовго тривали. Сливе кожний з них організував окремі групи, які часто вели між собою непримиренну боротьбу. Часами обставини штовхали їх знову до співпраці, і тоді вони на короткий час з'єднувались, щоб згодом знову розійтись.

Київський журнал „Мистецтво” ч. 3 за 1959 рік опублікував листа П. Саксаганського (який досі не був відомий), у котрому він закликає свого брата М. Садовського до чергової злуки. Цей лист кидає яскраве світло на ті стимули, якими користувались керівники Народного Театру. Ось кілька уривків із цього листа: „Богато уплило часу, в протяг якого ми ворогували один проти одного, вихваляючи зо всієї сили свою нікчемну челядь, забуваючи, що вона зрадлива, що їй потрібні гроші, оплески й величання тим, що ось то він актор із славної трупи того чи іншого з нас”. І далі: „Коли ми будемо у трьох (себто Садовський, Саксаганський і Тобілевич — Й. Г.) Марія Конс. (Заньковецька — Й. Г.) як діва українського театру, четверта, то яка ж зрада нам буде страшна, хто проти нас підніме прапор бунту? При таких силах і маленькі актори будуть здаватися гарними, бо гратимуть маленькі ролі”. І ще одна цитата із цього листа: „Рішай, брате милий, хо-



М. к. Заньковецька (1912 р.)

роший! Плюнь на все, будемо вкупі. Всіх тих акторів-челядників, яких ти покинеш, можемо скрізь найти, а коли ми будемо у купі, то не болітиме у пупі! Всі трупи боятимуться ставати з нами на прою. Знімемо Одесу або Петербурга. Заживем, он як заживем!”

Із тих кількох коротких фраз з листа П. К. Саксаганського, писаного 1900 року — видно, що молоді акторські кадри, які мали б продовжувати велике діло Народного Театру, не були у центрі уваги керівників. Цей трагічний недогляд чи не був основною причиною короткотривалості блискучої сторінки з історії нашого Театру!?

Joseph Hirniak, director of the Ukrainian theatre in America, a prominent theatrical producer and actor, analyzes the reasons why the fine Ukrainian folk theatre with such superb actors as Sadovsky, Saksahansky and Zankovetska, could not develop a lasting tradition such as for instance the Japanese Kabuki, which still thrills its audiences although thousands of years old.

Спробуйте віднайти . . .



Один фотограф зробив знімок снігу, що топиться і з-під якого вже прозирає земля. На цій випадковій фотографії відкрив він нежданно одуховлене обличчя Христа.

Спробуйте відкрити цей образ і Ви. Декому це вдасться з першого погляду, а дехто цілими днями буде неспосібний знайти образ Христа.

ДЕЛЬФИ

Написав Святослав Гординський



Пун Землі (Музей в Дельфах)

Досвідчені і чутливі на красу подорожні впевняють, що найбільше враження в Греції роблять атенський Акрополь і Дельфи. Ми все таки дали б перевагу Дельфам. Масстат Акрополю до деякої міри поповнений своїм тлом — модерними будовами грецької столиці. А в Дельфах масстат гір залишився незмінний, у всій своїй дикій первісності.

Дельфи віддалені від Атен, яких 100 миль і дорога до них незвичайно мальовнича. Автошлях з Атен прокладений по старій „святій дорозі”, що вела до давнього міста містерій — Елефзіс, сьогодні справді ідеальної купи руїн. Зараз за Атенами автобус минає монастир і церкву в Дафні, яка, як і церква св. Луки в Фокиді, представляє особливий інтерес для українського візантиніста: її мозаїки з 11 ст., приблизно того самого стилю, що й київські святософійські. Деякий час дорога йде понад морем, з видом на острів Саламін, де в 480 р. до н. Хр. греки розторожили трикратно сильнішу перську флоту Ксеркса (1200 кораблів), але швидко скручує більш на північ, у сторону старовинних Теб (Тів). Місто Едіпа, колись осідок могутнього царства, сьогоднішні Теби, після всіх своїх воєнних спустошень і землетрусів, залишилися невеликим містечком, серед якого з минулого видно навіть не руїни, лише їх сліди. За Тебами урожайна рівнина з ланами збіжжя, та на обрії вже сильно зарисовуються вершки гір, спочатку Гелікон, давній осідок муз, і могутнє пасмо Парнасу. Дорога вужчає і викручується поміж провал-

лями і скельними нависами, на дорозі не то немає ніякого поруччя, а навіть каміння, щоб зазначити край їзди. Автобус повним розгоном бере закрути і тільки іконка св. Миколи, причіплена дротом над головою водія, теліпається і скаче на всі боки. Минаємо почіплене на склоні Парнасу містечко Арахову, незабаром переїздимо попри дельфійський музей і ми вже в Дельфах.

Перше враження трохи розчарує, — знизу, з дороги, за деревами нічого не видно, а Дельфи, до яких ми приїхали, це зовсім не старовинні Дельфи, а нове містечко. Власне, старі Дельфи ми проминули, вони розташовані вище від дороги на схилах Парнасу. Вони були присипані обвалом гори і на тому місці довгими століттями існувала оселя Дельфи ч. 1. На межі нашого століття французький парламент признав тричверти мільйона золотих франків на викуп будівель, виноградників та оливкових гаїв, і оселю, після довгого опору її мешканців, які ніяк не могли зрозуміти навіщо нищити добрі будинки і виногради, перенесено одну милю далі, де саме й існують тепер Дельфи ч. 2. На звільненому терені почалися основні розкопки, що їх вела французька археологічна школа в Атенах, вивезено справжні гори грузу і розкопки незакінчені ще й досі. Але відкрито вже все основне і воно дає один з найкращих вглядів в історію, релігію й мітологію античної Греції.

Проте найбільше враження викликають не пам'ятники старовини, а саме розміщення давнього святого міста. Воно нагадує веле-

тенський театр. Стрімкий склін Парнасу, на якому на висоті 573 метрів розташовані Дельфи, опадає далі в глибоке провалля, оточене навколо горами, тільки праворуч блакитніє вузька смужка коринтського заливу з давнім дельфійським портом — Ітеєю. Усе тут здається на розміри колосальні, гігантські, гірська природа тут теж напоєна первнем драматизму і трагедії; ні з цього, ні з того появляються хмари, все темніє, і швидкі, разючі громовиці творять сценерію справді гідну античних гігантомахій.

Власне, ця химерність і драматичність природи, часті землетруси, мусіли в минулому не малою мірою причинитися до вибору цього місця на оселю богів. В часах античних з вапнякових розколин видобувалися всякі трійливі випари і це тут, затьмарена тими визівами, на свому тринозі старовинна Пітія белькотала свої пророцтва, що їх потому витолковували жерці.

Спочатку Дельфи були присвячені богині Геї (Землі) і її синові Пітонові, пізніше гада-Пітона переміг Аполлон, який і прийняв прізвище Аполлона Пітійського, що в грецькій мові означає також дорадника і пророка. Згодом Дельфи стали осередком релігійного союзу, складеного з 12-и грецьких племен, які й вибрали Дельфи місцем для зберігання своїх скарбниць. Слава Дельфів розійшлася по всьому тодішньому світі, від Сходу до Риму, а дельфійські пророцтва ставали не раз вирішні у державних, приватних і мистецьких справах. Коли в 6 в. до н. Хр. дельфійська святиня була зни-

щена пожежею, пожертви на її відбудову складав увесь тодішній світ, включно до фараона Єгипту і казково багатого короля Лідії Креза. Така сама міжнародна відбудова повторилася в 4 в., коли святині знищив землетрус. За володіння чи в обороні дельфійської святині відбувалися кількакратно „святі війни”, підчас яких місто нераз попадалося в руки найздіжників, які обдирали його скарби. В 2-у віці римляни, захопивши під свою руку Грецію, проголосили Дельфи від нікого незалежними, але прихід римлян був і початком кінця. Вони принесли з собою інший світогляд і священні дельфійські пророцтва, зустрівшись з логікою римської філософії, почали йти на спад. За нашої ери Нерон, для прикраси своїх парків і лазень, злупив з Дельфів п'ятсот цюнайкращих статуй, але історик Павзаній у 170 р. п. н. Хр. бачив їх у Дельфах ще тисячами. Різні іпроби відродити повагу дельфійських пророцтв зустрілися з кпинами латинських скептиків, які особливо заперечували, що Дельфи є осередком землі. Останній удар античним Дельфам і їх релігійній основі завдало християнство. Імператор Константин вивіз звідти все що міг для прикраси своєї нової столиці — Царгороду, аж врешті Теодосій II у 381 р. остаточно заборонив поганство.

Пітійські пророцтва (оракули) відбувалися спочатку раз до року, пізніше що місяця, тоді довгі валки прочан тягнулися до Дельфів, несучи свої багаті дари. Були між ними й прихожі з-над Чорного моря, хоч цих останніх тягнув до

себе більш інший релігійний осередок — Делос, на острові Егейського моря, куди з теперішньої України причалювали цілі процесії з пшеничними вінками. Перед тим, заки давати пророцтво, Пітія обмивалась водою з кастальських джерел, обкаджувалася лавровим димом і з'їдала листок лавру. Після цього, зодягнена в пишні стрій і з гілкою лавру в руці, сідала на триножник понад щілиною скелі, з якої видобувалися ідкі випари. Прохачі робили жертву з якоїсь тварини, залежно від своєї заможности, жерці розглядали внутренності і щойно тоді вирішували, чи можна буде приступити до пророкування; чергу консультацій вирішував жереб, хоч, з другого боку, була певна упривілейована верства, яка мала доступ поза чергою. Запити Пітії були ставлені вголос або на письмі. В міжчасі вона, затуманена випарами, попадала в транс, промовляючи незв'язані слова. Їх підхоплювали жерці і, так сказати б, редагували пророцтва, нераз віршем. На Пітію вибирано старшу сільську жінку, якнайбільш „несвідому” і малої інтелігенції.

Запити за порадами бували якнайрізномордніші, найбільш у справах подружніх та торговельних, рідше воєнних, очевидно, відповіді на ці останні давано з найбільшою обережністю. Немає сумніву в тому, що питійські жерці мусли бути людьми вищого інтелекту і політично вироблені, які вміли знайти вихід з кожної ситуації.

Дельфійські руїни розташовані на склоні гори і треба добре походити, щоб їх оглянути. Кріслаті дерева морви затінують не одну



Автор
під колонами
Партенону
в Афінах

доріжку чи стежку, але в їх тіні не дуже то безпечно: великі соковиті і перестиглі ягоди спадають раз-у-раз на землю, розбрискуючи чорно-пурпурний сік. Біла сопочка, на яку впаде така ягідка, добра вже хіба стирати з черевиків античний порошок. Але чим вище підноситься, тим величніша стає панорама, обрамована зростаючими колонами і струнками кедрми. Горішні їх гілки не в силі втримати важких чатинних кетягів і понахилялися, мов чуби, в їх вигляді є щось елегійне, так наче б вони сумували над довкільними руїнами. Давня свята дорога, з будівлями різних святинь і скарбниць, веде вгору, попри руїни святині Аполлона до театру на 5 тисяч місць, в якому відбувалися головні релігійні видовища підчас щовісімрічних дельфійських свят. Ще вище, під самим нависом скелі, розташований досить обширний стадій для атлетичних видовищ. Проте з великої маси усяких статуй і декоративної скульптури серед руїн не залишилося майже ніщо, ті різьби, що творять оздобу архітектури, по-

замінювано відливаними, а самі оригінали можна побачити в музеї, унизу руїн.

Греки завели добрий звичай не стягати всього знайденого до своєї столиці, а експонувати на місці. Так і дельфійський музей має єдині в своєму роді твори мистецтва, що їх немає деінде. Дельфійські знахідки з мікенської доби показують, що вже в половині 2 тисячліття до н. Хр. була тут оселя. Особливою окрасою цього музею є розмірно добре збережені плоскорізьби з 6-5 ст. до н. Хр., особливо із святині Аполлона. Тут бачимо зображення головних античних мітів — корабель Арго, схоплення Європи, сцени з Гігантомахії, вчинки Геракла, Тезея і Мінотавра, боротьбу амазонок з кентаврами, греків з троянцями тощо. Стиль цих скульптур ще з доби доклясичної, постаті важкі і масивні, що ідеально виповнюють площу за певним естетично-геометричним ладом. Тут знаходиться знайдена 1896 р. статуя „Візника” з Квадриги, виставленої в пам'ять пітійської перемоги 486 р. до н. Хр. Це одна з найкращих

статуй у Греції, дуже добре збережена, хоч з коней квадриги залишилися тільки фрагменти — хвіст і копита.

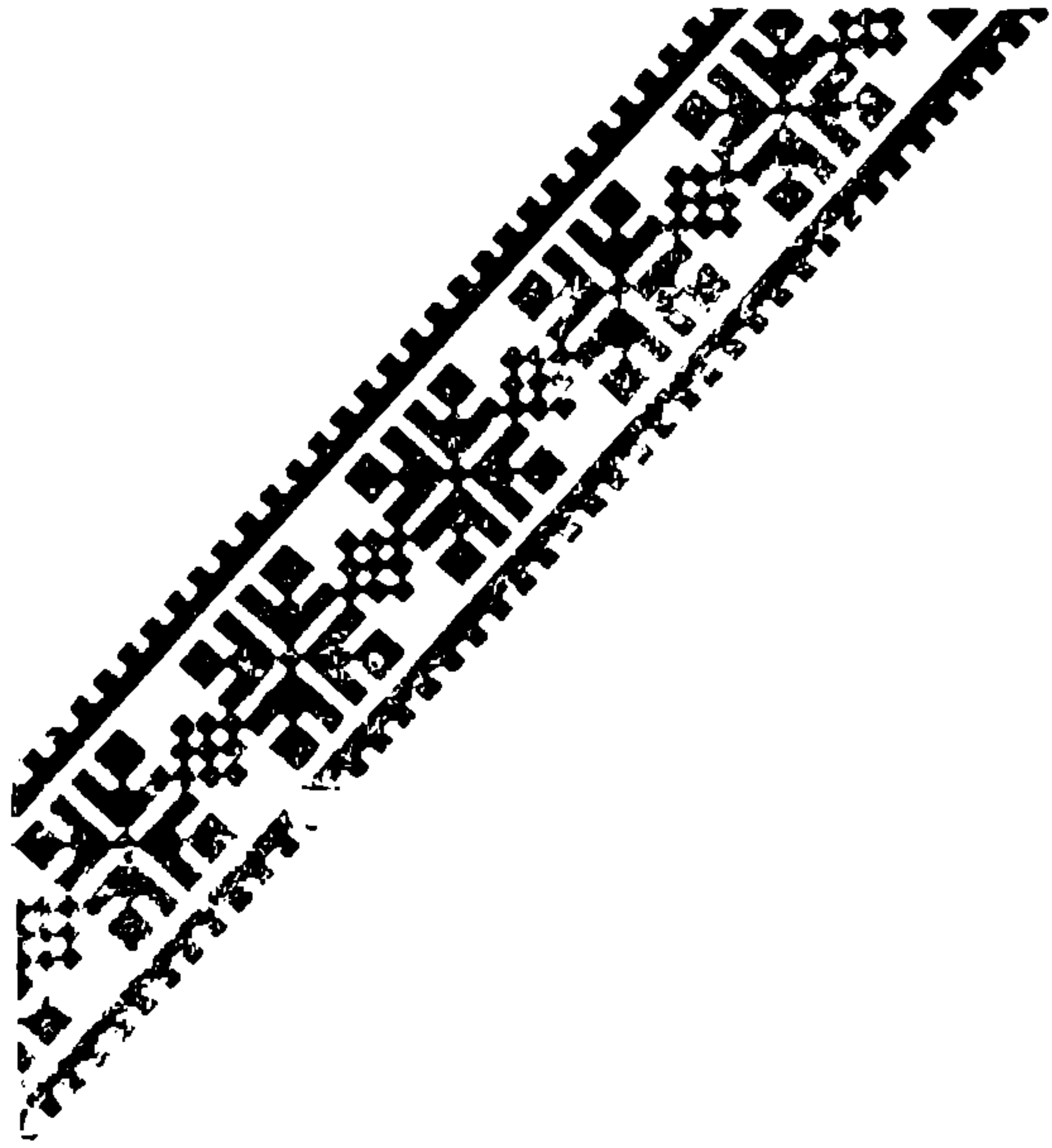
Після кількогодінного проходу серед руїн, добре піти стежкою під спадом гори до Кастальських джерел. Величезна розколина серед скель одного з хребтів Парнасу доходить майже до сучасної дороги. Тут весело джуркотить кілька струменів просто із скель і, хто не має кубка, припадає просто устами до холодної струї. Це — оспівані джерела античної поезії, оспівані безліччю старих і нових поетів. Фактично, для греків це була тільки очищальна вода перед входом до святинь, глибший поетичний змісл надали їй щойно поети римські. Для них Кастальські джерела стали осідком Аполлона і муз, джерелами творчого надхнення, і такими вони перейшли і до поезії сучасної. Одна із збірок Олекси Слісаренка, так і називалась — „На Кастальських джерелах”. Автор цих рядків багатьома наворотами повертався до них і, в найпримітивніший спосіб, припавши устами до струменя, пив і пив хрустальну воду поезії, не тільки щоб заспокоїти спрагу, але й за всіх поетів в Україні сущих, бажаючи їм, щоб їх поезія плила, не дай Боже, водою, а — тією прозорістю і живучістю, що притаманні тій воді.

Була в нас думка вибратися і

на шпиль Парнасу (2843 м.), але для цього не стало часу, зрештою, це складна справа, що потребує підготовки, провідника і забирає два повні дні. Ті, що були на верху, розповідали про справді незвичайний вид на мало не цілу Грецію. Острови Егеї, Олімп і Атос видні тільки на вчасному світанні, бо пізніше мла виповнює долини і окутує вінками жмар вершки.

Між старими і новими Дельфами на горбі знаходиться відділ Атенської Академії мистецтв. Ще перед приїздом до Дельфів, підчас відвідин Академії в Атенах, нам рекомендовано туди заглянути. Це модерний і добре обладнаний будинок, де мистці всіх країн можуть перебувати безкоштовно, як гості Атенської Академії. Такі відділи є й деінде, на острові Міконос, на Родосі. В будинку просторі ательє, але тоді, серед літа, було в ньому всього кілька гостей: один француз, дві артистки з Ізраїлю, два американці. З тераси будинку прекрасний вид на гори і руїни. Але твори мистців, які ми бачили, не мали нічого спільного не тільки з Дельфами, але й Грецією, це були модерні абстракції, або, краще сказати, псевдоабстракції поза часом і простором. Проте це місце прегарне і воно ще жде, коли його відвідають для творчої праці також і мистці українські.

The distinguished poet and painter Sviatoslav Hordynsky made a tour of Greece and her isles. In this essay on the subject of Delphi, written especially for our magazine, he tells about his impressions from the sacred city of classic Greece — the city of Apollo, the oracles of Pithia, the ancient source of poetic inspiration.



Христя не вернулася

Написала Дарія Ярославська

Червоний дімок, схожий на сильно побільшену дитячу забавку, ожив перед сьомаю годиною увечорі, як і кожного будня. Стоїть він у ряді таких же самих невеликих будиночків схованих під коронами старих кленів і ясенів, з ґаночками обведеними сітками проти комарів, з малесенькими квітничками від вулиці і низькими живоплотами буксів. У декого їх обтягнуто грубезним ланцюгом і пані Луциковій це нагадує Личаківський цвинтар у Львові. Це заулок, що його не так дуже давно розбудували голляндські поселенці, люди із скромними банковими контами і малими вимогами, тому дімки були малі, стиснені і не цілком пригожі до найновіших електричних устаткувань. З часом їх банкові конта подвоїлися, сім'ї побільшилися, а з ними вимоги, і вони, продавши дімки, пересунулися далі, туди, де можна будувати дома оточені травниками, де

Розділ із нової повісти «Її Нью-Йорк»,
видання Союзу Українок Америки, Нью-Йорк, 1959

є місце на гаражі, а в помешканні всі вигоди модерного існування. В перших дімках залишили свою тугу за рідним краєм у виді вітряків причеплених над ґанками, грядочок туліпанів, хоч уже це й те примінили були до нью-Йоркського клімату. Коли хтось завертав до домику Марії Семенівни, мусів думати про Голляндію, але вже за порогом овівало його духом Котляревського, Гоголя й Мазепи і здавалося, ніби людину в чародійний спосіб перенесено на Полтавщину. Теперішні мешканці дімків, це такі ж самі люди праці, як і Марія Семенівна, що зароблений у поті чола гріш відклала совісно й послідовно майже від першого дня прибуття до Америки кілька років тому.

Спершу проскрипів сходами на

гору д-р Пихун. За якої півгодини, він зійде на низ, на обід, відсвіжений, у чистій сорочці, але від його рідкого, лисіючого волосся буде заносити фабричною оливою і квасами, бо серед них, за великою машиною, він заробляє на своє життя. З колишнього його звання адвоката, залишилося йому тільки добре знання права його часу і незрівняна пам'ять до всього, що минуло. В його голові існують немов картотеки людей, з якими колись працював, стрічався, чи тільки про них чув і коли йде мова про когось із них, він витягає таку картотеку і має що сказати. Перед обідом він завжди встигає прочитати це й те в „Свободі” і, намагаючись, щоб юшка з тарілки якнайшвидше проховзнула його горлом, обговорює актуальні справи з Іваном Івановичем.

Відносно Івана Івановича, то він з'являється вдома на яких п'ятнадцять хвилин пізніше і у входних дверях домику, вони сходяться разом із Луциком, після чого відбувається одна і ця сама сцена.

— Прошу, прошу, пане раднику! — один одного хоче першого пустити до середини.

— Але ж прошу, Іване Івановичу!

— Так, які новини, пане раднику? — питає вже в сніях Ключко, як і кожного вечора. Додавання титулів у розмові для нього чуже, навіть смішне, але він знає, що це грало важливу роль в попередньому житті Луцика, тому не щадить йому цього. Сам він любить, коли до нього звертатися по імені й по батькові. Видно, що лю-

дина іменем поцікавилася і батька шанує. А не, хто зна, якась польська офіційщина!

— Стара біда, Іване Івановичу! — каже бувший львов'янин, для якого в свою чергу чуже це величання другого по імені і по батькові, але він відплачується подібною куртуазією. — Втомлені, старіємося, але не піддаємося! Го-го!

— Ото ж то й є, пане раднику! — Іван Іванович сміється добродушно, трохи роблено, щоб притовкти те якесь невиразне почуття чужості, що віє від Луцика. Ух, ти церемоніє! І гордість яка! Так і відчуваєш, що ти для нього ніщо! — Тепер уже і почитати можна! — докидає вже в дверях кухні.

— Тепер ми пани! — погоджується радник Луцик, у якого відзивається подібне почуття у відношенні до Івана Івановича. У його переконанні Ключко належить до людей, у яких не розвинена національна гордість, які не можуть відірвати богобійного погляду від північного сусіда — і думає тоді про Москву. Насправді, вони ніколи не намагалися перевірити тих підозрінь і жили під одним дахом і далі, немов усе ще ділила їх річка Збруч там, на їх Батьківщині.

Д-р Пихун, колишній оборонець у карних справах, людина, що її природа наділила даром вибілювання людських провин, шукає і в цьому випадку за якимсь оправданням одного й другого.

„Що різьбили віки окупації, не можуть вирівняти роки волі” — заявляє і йде на розмову нагору і вниз.

Іван Іванович входить у малу кухню на долині домику і першим

ділом витягає з ледівні зварений ще попереднього дня борщ і печеню та кладе їх на кухню. Перекручує газ і деякий час стоїть там, не помічаючи навіть, що червоносині листочки газу виходять поза межі баняка. Тепер для нього найщасливіша хвилинка, саме тепер, коли тількищо вернувся додому. Залишив хворих, яких мис, возить і подає, що їм треба, а ще не встиг розгоститися вдома. Саме ця хвилинка чекання на Марію Семенівну, те збирання думок для написання статей, а потім розмова з Христиночкою і часом хлопцями і приносить йому найбільше щастя в теперішньому житті. Вже пізніше, коли пише, говорить, читає, коли може розвивати свою думку, чи передавати своє знання, немає вже цієї насолоди, бо все вже йде до закінчення, сну і нового дня, що починається працею, якої він не любить. Хворий у лікарні щось попросить, або лікар накаже і він кидається, щоб те виконати, але в половині дороги навідаються до нього його зорі, комети, метеори з метеоритами і він зупиняється, забуваючи куди і пощо йде. У Києві бувало... Та от взяти хоча б те цікаве явище північного сяйва, яке бачив під час свого заслання... Потім дякує Всевишньому, що це не трапилося з ним тоді, як треба було привести кисень для вмираючого!

— Добрий вечір! — будить його з задуми веселий голос. Вхідні двері з силою затріскуються, з валізкою в руці входить Ігор.

— А, доброго здоров'я, Ігоре Даниловичу! — повертається до нього Іван Іванович, що не зачинив

кухонних дверей. — Вернулися вже? Як же там у горах було? Зробили трохи копійок?

— Вистачить, та не надовго! — сміється Ігор. — А в горах гарно!

— І намалювали, либонь, багато!

— Кілька мазків! — кричить Ігор, прихильник Пікасса. — Забагато дівчат було! — і сміється на цілий голос у своїй кімнаті, а слідом за ним Іван Іванович підтягає виrozumіло від кухонного стола — Ха-ха-ха!

Трохи мозолиться, щоб нагадати собі, які саме розпорядження залишила йому Марія Семенівна. Але пам'ять у нього до тих справ, щось ніби сітка на вікні, що не затримує нічого. Не нагадавши, махає рукою і спішить до свого столика, де повно книжок, записок, вирізок із газет, де все таке знане й потрібне. Ще хвилинка і пише вже статтю без надії, щоб її хтонебудь видрукував, у той час, як у кухні розходиться запах спаленого м'яса.

— Що десь ті на долині ніколи не можуть допильнувати того, що варять!.. — обурюється пані Луцикова на горішньому поверсі й спішно відчиняє вікно. Всі запахи дерев'яного домику йдуть угору, заповнюють кімнати, всякають у речі і вносять щось чуже в її хату. Майже годину тому, вона покинула машину до шиття, над якою горбиться цілих вісім годин у день, купила це й те подорожі й тепер береться варити обід. Припинає чистеньку запасочку, пригладжує двома долонями сивіюче волосся і рухами, що виявляють замилювання до чистоти й доклад-

GENERAL PARCEL

& TRAVEL Co., Inc.

141, 2nd Avenue

(Між 8-ою та 9-ою вул.)

New York 3, N. Y.

Phone: GR 5-7430

Бюро з ліцензією на висилку пакунків до всіх країн ССРСР. Усі витрати, зв'язані з висилкою пакунків, включно з митом, оплачуються тут, на місці. Ваші рідні і друзі одержать пакунок без ніякої доплати.

ДОСТАВА ГАРАНТОВАНА НА 100%

Маємо на складі великий вибір ШКІРИ — м'якої й твердої. ХУСТКИ — швейцарські та інші. МАТЕРІЯЛИ вовняні, імпортовані і місцеві. ПОЛОТНА — ВСИПИ — ОКСАМИТИ — СТРУКСИ.

МАШИНКИ для стриження та НОЖИЦІ. Також німецькі ДІЯМАНТИ в великому виборі для різання скла.

ЦІНИ НИЗЬКІ

Крамниця відкрита: ЩОДЕННО від 9-ої ранку до 9-ої веч., у НЕДІЛЮ від 10-ої ранку до 4-ої по-полудні.

Роман Ганкевич

ности, приготує м'ясо й ярину. Радник Луцик — в одній руці цигаро, в другій рушник, яким має намір витертися після купелі, бо треба ж змити весь бруд цілоденного прибирання у фабриці бісквітів і піти трохи зайнятися суспільними справами — стоїть поруч радія приміщеного в кухні і намагається зловити якусь європейську радіостанцію. Праця не така легка і він трохи воркотить під носом, до того ж Ігор саме накрутив платівку найновішої любовної пісеньки й ті звуки в'ються з його кімнати вздовж сходів аж до квадратного отвору на вишку.

— Яка краса в цій музиці?! — не може зрозуміти радник. — Тут би Сумика треба! — Рушає до дверей, з бажанням спинити галасливість Ігора, але його дружина затримує його. — Лиши! — каже, бо не любить непорозумінь.

Ігор співає на цілий голос, не помічаючи того, що тут і там відбігає від темпа платівки. Накидає на рамена купелевий плащ, скидає черевики і голосить своїм звучним тенором: „Ти моє сонце, що світить зранку, ти моя радість, моя зоря” — але, здається, не вдумується в зміст тих слів. Затовчує цигарку в попільничці у сінях і зникає в лазничці. „Ти моя радість, моя зоря” — несеться відтіля під гучний шум води.

Двері зачиняються якось легко і тихо й Марія Семенівна дріботить своїми малими ногами до відчинених кухонних дверей.

— Так і знала! — голосить швидше, ніж встигла дійти до порога. — Палочка! Та невже ж ти

не можеш допилувати навіть того, що ще вчора було готове?! — говорить без особливої злоти. — От кара мені з тобою! Куди ж ти подівся?

Гасить одне, перекручує друге, щось забирає і щось кладе, не встигнувши навіть відложити своєї торби й переодягнутись. Кухня відразу переминюється в упорядковану лябораторію.

— А що це було з Христиночкою? — питається, заглядаючи через поріг до Івана Івановича, зайнятого своїми книжками.

— А я не знаю, — каже він не відразу.

— Як не знаєш? Не казала тобі?

— Я її не бачив.

— Ні? Хіба її нема ще?

— А хіба їй пора бути вже вдома?

— От, Господи! За стільки років співжиття і ще забуваю, що ти живеш понад хмарами! Та ж Христиночка не ходила сьогодні до праці! Її кликав до себе якийсь нью-йоркський адвокат...

— А я і не знав, — каже Іван Іванович. Марія Семенівна в поспіху змінивши сукню, стукає до відхилених дверей Христиної кімнати.

— Христиночко!

Ніхто не відповідає. У лазничці все ще чути шум води і спів Ігора. Платівка в автоматичному апараті змінилася на пісеньку, в якій іншим голосом і новими словами співають про кохання: „Ай лав ю, ай місс ю, о, май дарлінг...”

— Христиночко... — Марія Семенівна нетерпеливо морщить чоло. У фабриці електричних жарівок, де вона працює, цілий день

радіо грає якісь танкові мелодії, а тут відразу ціла хата повна звуків і ніде не знайти їй спокою. Єдиний спів Христиночки її не дратує. — Христиночко...? — Може заснула? Відчиняє тихенько двері й заглядає через поріг. У кімнаті немає нікого. На її обличчі відбивається питання. Поволі повертається і все з тим самим виразом незрозуміння на обличчі, опинюється перед Іваном Івановичем.

— Христиночки нема... — каже, присідаючи на кріслі. Кінчиками пальців торкається висків. — Чекай, нехай подумаю, — каже. Іван Іванович залишив свої записки й дивиться на неї з виразом дитини, якій несподівано відібрали тількищо подаровану забавку. Він не має права до своїх власних зацікавлень впродовж восьми годин дня, але все, що залишається після цього, це вже, вибачте, це так належить до нього! Як тут можна спокійно приймати, як щось, чи тьось перешкоджає йому в тому?!

— Нема? — питає не цілком свідомий того, про кого тут йдеться.

— Христиночки нема, — думає в голос Марія Семенівна, і підводиться. — Напевно не повернулася від цього адвоката. Без причини вона мене не повідомляла, що йде туди! З нею щось сталося!

— От, зараз і сталося! — каже Іван Іванович, який не любить цього зажуреного виразу лица своєї дружини. Намагається знову зайняти своїми записками.

Тимчасом Марія Семенівна сидить за столиком у снігах і водить вказуючим пальцем лівої руки по

цілих колонках прізвищ у телефонній книзі. Ва-бе-би... Кара Господня, скільки назбиралося тих прізвищ з літери Б! Бр-Бор... Тепер розбери! Тут тобі Бордо з „х“ на кінці і без нього. Ага, цей перед Хрещатиком, як же їй там... Накручус число і даремне чекає, на відповідь. Годинник на її руді вказує за десять хвилин восьму. У канцелярії нема вже нікого.

— Що сталося з дівчиною? — міркує голосно. — І що тепер робити? — питає в Івана Івановича, що вийшов до неї.

У справах небесних світел Іван Іванович небудьякий знавець, але в земських турботах він цілком розгублюється. Тому стоїть безрадно і не знає, що відповісти. Ігор виходить із лазнички, клаптики мокрого волосся сягають його брів, слова пісні завмирають на устах на вид зажурених господарів.

— Чи може десь горить? — питає жартома.

— Христиночки ще нема... — непевним голосом заявляє Іван Іванович.

— Може пішла до кіна, — відразу вирішує Ігор і крокує до своєї кімнати. — Не могла ж полетіти на Флориду! А може читає в городі!

Марія Семенівна піднімає погляд на відчинені двері його кімнати, її обличчя вияснюється. Не подумала навіть! Біжить на ганок у той час, як у вхідних дверях появляється Славко. „То що-що сталося?“ — чути, як допитується.

— Її там нема, — заявляє по-нуро Марія Семенівна, вернувшись з городу. — Ніде нема! З нею на-

певно щось сталося! Господи! Що ж тут робити?

— Та чекай, та як так відразу сталося, — намагається заспокоїти її Іван Іванович щораз більше непевним голосом. — І взагалі, що могло статися?

— Мало що... — Марія Семенівна дивиться на нього очима, що не бачать нічого і раптом повертається до сходів на гору. — Необхідно порадитися з людьми! — каже, задихавшись уже на четвертому ступені. — Ви знаєте, пані Луцикова, — чути її голос на горі. — Христиночки нема! А хвилююсь я тому, що тут мені не все ясно. В суботу вона одержала листа від якогось адвоката з Нью-Йорку. Бордо, його прізвище. Запросив її на сьогодні вранці. Вона не знала, хто він і чого хоче. Я бачила, вона хвилювалася... І от досі вдома її нема! Радьте, прошу, що робити! Не можна ж справи так залишити!

— Та не може бути?! — чути наляканий голос Луцикової. Рівночасно радник спокійно запитує: — А ви певні, що її в міжчасі не було вдома?

— Певна? Ні. Але в такому ра-

зі де вона? В цій порі вона з дому взагалі не виходить!

— А може поїхала куди з тим паном? — висуває здогад пані Луцикова.

— З яким паном? З Марком Павловичем, хочете сказати? Та ж його нема з того часу, як поїхав до Канади! До Баффало перенеслися, чи щось таке. Що робити, кажіть, якби не цей адвокат, я б не хвилювалася так, звісно...

— То що сталося з Христею? — включається голос д-ра Пихуна. — Я чув якісь слова...

Марія Семенівна повторяє від початку. Іван Іванович слухає уважно закинувши голову. Патефон у кімнаті студентів вгощає всіх карпатською колومийкою.

На рух відчинюваних вхідних дверей з кімнат висуваються голови. Але це входить Богдан. Іван Іванович відразу інформує його з порога кухні:

— Христиночка пішла вранці з дому і не вернулася ще. Її закликав якийсь нью-йоркський адвокат...

— Не вернулася? дивується Богдан... Як не вернулася?...

Daria Yaroslavska is the author of several well known novels (Wormwood Underfoot, Between Shores, In the Embrace of Melpomena) and numerous novelets and short stories. Her latest book was published in 1959 under the title "A Girl in New York." We offer here a fine description of Ukrainian emigrant life in New York in the fifties from this book.

ЗА ВОЗОМ

Рябко за возом біг у поле
І раптом — ой, у боці коле!..
Лягти б, та жаль коня до сліз:
— Ну, як він сам тягтиме віз?

«Перець», Київ

НЕОБЕРЕЖНИЙ ЗАЄЦЬ

Обгриз Зайчисько біля пня гілляку
Й на другий день помер від
переляку:
Йому Сорока чутку принесла,
Що то гілляка Вовкова була.

Колоніалізм Заходу ліквідується.

Колоніалізм Москви розбудовується і розширюється.

КОЛОНІАЛІЗМ

„Колоніалізм — система визиску чужих земель і слабших народів. Був час у 18 ст., коли дві третини всіх просторів землі були в колоніальному визиску європейських держав. Форма набуття колоній бувала різна, але найбільше поширеною було — завоювання. Давній колоніалізм записався чорними літерами в історії людства, бо часто ніс із собою винищування цілих рас: як от індіанців північної Америки, майорів Нової Зеландії, інків південної Америки, ацтеків Мехіко. Перша світова війна з... кличами „самовизначення народів” сильно підірвала основи європейського колоніалізму, але найбільшого удару зазнав він від другої світової війни, коли колоніальні держави мусіли все більше рахуватися з почуттями й волею поневолених і визискуваних народів, що змагали до національного самовизначення та до державної й господарської незалежності. За перше десятиліття після кінця другої світової війни 560 мільйонів людей скинули з себе колоніальне ярмо і створили самостійні держави. В цьому часі перестали бути колоніями (хронологічно): 1943 Абесінія (італійська), 1945 Корея (японська), 1945 Манджурія (японська), 1945 Фор-

~~~~~  
З п'ятої книжки *Української Малої Енциклопедії* проф. Є. Онацького, накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині, Буенос Айрес, 1959.  
~~~~~

моза (японська), 1946 Трансйорданія (англійська), 1946 Ливан (французька), 1946 Сирія (французька), 1946 Філіппіни (американська), 1946 Бурма (англійська), 1947 Індія (англійська), 1947 Пакістан (англійська), 1947 Цейлон (англійська), 1948 Ізраель (англійська), 1950 Індонезія (голландська), 1951 Лівія (італійська), 1953 Судан (англійська), 1954 Індонезія (французька), 1956 Гана (англійська), 1956 Туніс (французька), 1957 Марокко (французька), 1957 Малайзія (англійська), 1958 Вест-Індія (англійська), 1958 Гвінея (французька). Кипр (англійська), Нігерія (англійська) та Сомалія (італійська) мають дістати незалежність у 1960 році, а Уганда (англійська) незабаром після них”.

А тимчасом Україна перебуває в найтяжчому колоніальному визиску. Його характеризує далі той розділ *Малої Енциклопедії* так:

„Відомий наш економіст М. Мироненко вираховував, що чистий зиск, який здобувала Москва з України, дорівнював щороку в збі-

жевих і взагалі хліборобських продуктах 1 602 мільйонів рублів, а в промислових виробках та в сирівцях — 3 800 мільйонів рублів, разом 5 402 мільйони річно. „Це річний мінімум, що його Україна платить Москві” за її „батьківську любов і опіку”. — ціна рабства, колоніального визиску, що привів до мізерії й відсталості, в яких український нарід примушений жити...” („Україна Лібре” 1955, III., 331).

„Але до цього треба ще додати жакливі визиск фізичної сили населення, що вживається до різних примусових державних робіт і то в великій мірі поза межами України, в безводних степах Ка-

захстану та в льодових тайгах Сибіру та московської півночі. У 1958 р. вийшли в Парижі в українській мові дві книжки, що вичерпно висвітлюють колоніальний визиск України, це: Дм. Андрієвського „Російський колоніалізм і Советська імперія” та Б. Винара „Економічний колоніалізм в Україні”. Поручаємо їх нашим читачам. З них вони переконаються, що колоніалізм „комуністичної” Москви своєю жорстокістю і безоглядністю безмірно перевершує давній колоніалізм капіталістичних держав, що за наших часів взагалі вже викінчується в визвольних рухах колишніх колоніальних народів”.

Item “colonialism” from “the Small Ukrainian Encyclopaedia” page 682-683, published in Buenos Aires by Prof. E. Onatsky. The fifth volume has just come off the press. The item lists the number of recently liberated Asian and African nations, which indicates the fall of Western colonialism. On the other hand facts point toward an increase of communist colonialism, whose greatest powers are USSR and Red China.

1. Павло Чубинський. Його вірш „Ще не вмерла Україна” з’явився у львівському часописі „Мета” 1863 р., помилково під ім’ям Т. Шевченка.

2. Михайло Вербицький, того самого року, в якому появився і текст гімну.

3. Вірш Івана Гушалевича „Мир вам, браття, всім при-

носим”, визнаний гімном Головною Руською Радою у Львові 1848 року.

4. Після О. Духновича: „Подкарпатські русини”.

5. „Не пора”, слова І. Франка, музика Дениса Січинського, і пісня-молитва О. Кониського: „Боже Великий Єдиний”, що її співають після богослужень в українських церквах.

Наш Бровко

Написав ІКЕР

«Свобода», Нью Джерсі, ЗДА

Кожного разу, коли в Нью-Йорку відбувається „Виставка Собак”, коли газети друкують фотографії різних дивоглядів, відзначених золотими медалями за красу, — тоді мені ввижається й пригадується наш Бровко.

Бровко не дістав би на Виставі жадної медалі, ні золотої, ні срібної, це ясно. Він був старо-крайовий пес, із раси простюхів, смішний, кудлатий, завжди удекорований реп'яками, з незліченною масою бліх у своїх „мінках”.

Проте, безумовно, мав одну високоякісну рису характеру: був „шпарівний” пес, як казали небіжчик — Тато. Не тільки сторожив господарство, але й любив завжди щось до дому принести. З кожної своєї нічної гулянки не приходив упорожні, а тарачив за собою то бохонець хліба, поцуплений з сусідської комори, то ворочок сиру, то чиїсь штани, або хоч яку стару рукавицю.

Такий собака за совєтської вла-

сти представляв би цілий маєток — в умовинах же буржуазного гніту був предметом вічних клопотів і непорозумінь з сусідами, які заставляли на нього тенета, підсипали отрути, та всякими іншими методами старались його усмертити.

Все ж таки наш Бровко діждався визволення з капіталістичного ярма. Між іншим — це визволення він відчув собачим інстинктом майже рік часу наперед. Ще большевики стояли під Харковом, як наш Бровко сідав, серед ночі, на подвір'ю й жалібно завивав до місяця і зір, ніби голосячи по всіх мертвих і живих, покищо, покійниках, передчуваючи їхню скоропостижну смерть. А може й свою власну? ..

Це було в 1945-му році. Сусідський хлопець Пилипко занедужав на сухоти. В ті часи ще не приходили американські посилки з застриками кальцію й єдиним лікарством на цю страшну язву був — собачий смалець.

От, і прийшла його мати, чорна від журби й горя, та й просить нашу Маму:

— Продайте, каже, Бровка Пилипові на смалець. Це, каже, наш останній рятунок, крім Господа Бога на небі.

Мама відповіли їй:

— Ой, сусідо, та як собакою торгувати? .. Беріть так. Він, кажуть, досить у вас ворочків зі сиром натягнувся, хай же тепер хоч тим спокутує свою вину. Дав би Бог, кажуть, щоб той смалець поміг дитині.

Так пішов Бровко на „добродійні цілі”: взяли його на мотузок та й повели, а він ішов слухняно,

звісивши голову, не противлячись, ніби знав, що так має сповнитися його доля.

Пів року по Бровковій смерті, помер і Пилипко. Не допомгла йому песяча медицина. Може Бровко захудий був, може замало бу-

ло на ньому того сала? Може треба було з-десять радянських собак, щоб урятувати одного сухітника? . . .

Такі питання снуються по моїй голові, коли бачу псів, відзначених медалями.

Humor with an admixture of sentiment is a specialty of Ivan Kernytsky, the author of a volume of humoresques "Migratory Birds" and the novel "Suburban Heroes". He is a popular and steady contributor to the daily "Svoboda" (Jersey City, New Jersey). Here is a typical example of his work.

1. Французький письменник і вчений Шарль до Монтеск'є. Він так назвав політичні заворушення в малій італійській республіці Сан-Маріно, що тепер має всього коло 15 тисяч населення.
2. В ЗДА.
3. Король Епіру (Греція) Пир перемиг римлян під Геркулесю, але мав такі страти в війську, що та перемога стала задатком його остаточної поразки.
4. Езоп.
5. 246 тисяч.
6. Ізаак Ньютон, англійський фізик.
7. Назва грецького походження. Спектроскоп це прилад, який уможлиблює спостерігати світло розщеплене на свої кольорові складники.
8. Баски (Еспанія).
9. 1,35 метра.
10. Почуття задоволення з чужих страждань, часто на сексуальному підложжі. Назва пішла від французького маркіза де-Сад, який вперше описав ту ненормальність.
11. Турки в українській народній літературі. У Шевченка, в Невольнику: „...в турецьку землю, агарянську, Без весел і кормиг прибило”.
12. Величавий нагробник. Назва від нагробника карійського царя Мавзола (351 перед Хр.). Він рахувався одним із семи див тодішнього світу.

МИСТЕЦТВО ЖИТТЯ

Легко жити без легкодушності; бути веселим без рознузданості. Мати відвагу, але не бути ризикантом; виявляти довір'я й радісну відданість без фаталізму, — це мистецтво життя.

Теодор Фонтан

TOWN ROSE BAKE SHOP AND

CONFECTIONERY

Продаємо різного роду печиво по дуже приступних цінах, а саме: бабки, паски, весільні торти та різного роду тіточка, європейські та американські.

Приймаємо замовлення на прийняття, весільні і т. п.

Просимо дуже відвідати нас та переконатись особисто про високу якість нашого печива.

Для Вашої вигоди наш склад відчинений повних 7 днів в тижні від год. 6 ранку до год. 12 ночі.

Говоримо по-українськи.

We sell all kinds of cakes at very reasonable prices: birthday cakes, babka, paska and cookies, both american and european styles. Continuous all day baking done on premises, for weddings, parties ect.

Come in please and check in person the quality of our goods. For your convenience, our store is open full 7 days from 6 A. M. to 12 midnight.

**542 East 14th Street
New York 9, N. Y.**

ПОЦІЛУНКИ І СТАТИСТИКА

Вже мабуть немає на світі таких речей, які статистика не пробувала б „науково” схопити і описати. Прийшла черга і на поцілунки. Відомий американський психолог д-р W. H. Вреуер організував статистичний дослід „першого поцілунку”. Він і його співробітники розробили анкету з головною темою: „Опишіть переживання першого поцілунку!” Такі листи-запитники розіслано і відповіді понад 14 тисяч чоловіків і понад 18 тисяч жінок дають цікавий, може не зовсім науковий, образ.

Хто сьогодні є поцілунковим „агресором”?

В великій більшості дівчата, не хлопці. На питання: „Коли вас уперше поцілували ” типова відповідь: — „Мене не цілували, я цілувала перша!”

Мотивом до цього звичайно була цікавість. Одна з відповідей: — „Я стільки начиталась про поцілунки і стільки надивилась на них у кіно, що нарешті захотіла пізнати, як вони смакують. Щоб заспокоїти цікавість, я поцілувала свого „закоханого”. Я була готова розплистись від щастя в його обіймах... так як то вчитала в останньому романі. Але мій перший поцілунок мав посмак м'яти, бо мій „герой” понад усе любив м'ятові цукорки. З того часу як

тільки почую запах м'яти, пригадую собі той перший поцілунок” (лист французької вчительки). — Інший документ: „Коли мені було 14 років, я мріяла про високого, русявого, синьоокого, чудового, багатого й елегантного мужчину, світового бувальця, на висках у нього смужка сивих волосків, що сміливо, а все ж так ніжно взяв би мене в обійми, вперше поцілував би, шепчучи ніжні слова. Коли мені стало вже 16 з половиною років, таке чекання на казкового принца виглядало мені глупим і я поцілувала 19-літнього сусідського хлопця. Він був положливий, бідний, невклеца, і зовсім не блищав красою. Мій несподіваний „наступ” до того перелякав його, що він не добув із себе ні одного слова, нічого й говорити вже про якісь ніжні вияви” (відповідь англійської пані).

В таких обставинах поличник як вираз справжнього чи удаваного обурення першим поцілунком зовсім вийшов із ужитку. Із тисячей запитаних тільки 39 чоловіків, сьогодні вже старших, зазнало такої реакції від своїх милюх. Сьогодні коли дівчина хоче все ж таки уколоти самопевного хлопця, каже: „Але ж, ти — як бачу — зовсім не розумієшся на цілуванні...”

Висновок ученого професора, дослідника поцілунків, такий: „Це не легка справа заскочити жінку

поцілунком. Жінка очікує поцілунку далеко раніше, поки залицяльник збереться на відвагу поцілувати. І жінці легше пробачити вкрадений поцілунок, ніж простити, якщо чоловічина не здобувся на поцілунок, якого повинен був благати у неї”.

Пам'ять про перший поцілунок

Статистичні дослідження виявляють, що чоловіки в цьому відношенні куди більш забудькуваті в порівнянні з жінками. З-поміж 14 403 — тільки 891 — пригадували собі, кого вони вперше поцілували, але не пам'ятали ближчих обставин тієї події.

Зате інакше у жінок. Для більшості з 18 009 жінок (наймолодша із тих, що відповіли, канадійська учениця мала 15 років, найстарша 90-літня французька письменниця) перший поцілунок це „незабутнє переживання”. Навіть п'ять кінових зірок із Голлівуду, які разом мали вже 18 чоловіків, і ті пам'ятали перший поцілунок. Зате отверто признавались, що двадцятого чи п'ятдесятого вони ніяк не пригадують...

Іноді та пам'ять зворушлива. Недавно померла панна Ева Коніг у 79 році життя. В її тестаменті стояло: „Суму 100 тисяч доларів залишаю панові Генрі Морґенсеніві, який 50 років тому, коли мені було 29 літ, а йому 19, уперше мене поцілував. Це був єдиний безкорисний поцілунок, якого зазнала я від чоловічини. Сподіюся, що це моє завіщання буде йому радістю, якщо він ще живе і якщо вдасться його відшукати”.

Пана Морґенсена знайшли в малому, провінціальному містечку, де він скромно жив як пенсіонер-учитель. Він також пам'ятав той поцілунок і так оповідав про нього: „Я познайомився з Евою в домі нашого спільного приятеля. Ми були самі в кімнаті. Вона дивилась так сумно, так безутішно, вона не була красою, і мене охопило співчуття, я сказав „люба панно Ево” і поцілував її. Тоді я швидко вибіг з кімнати. Незабаром я виїхав і від того часу більше Еви не бачив. Але я часто думав про неї”.

Поцілунковий рекорд

Перед 13 роками робили „поцілункові” тести в англійських, американських і французьких університетах. Нинішні статистики цієї ділянки стверджують 18 відсоткове збільшення „частоти цілування” серед нового покоління.

Інтернаціональний рекорд побив правдоподібно лейтенант фльоти Річмонд Пірсон Гобсон. Він відзначився в американсько-іспанській війні, а після її закінчення їздив із доповідями про свої переживання. В Шікаґо після доповіді дві племінниці приступили до нього й поцілували його. Тоді й інші пані, що були в залі, підходили і цілували заслуженого, і зрештою дуже привабливого, старшину. Цілу годину стояв так він на пості і, як рахують, цілував по 6 дам на мінуту. Вістка про цю подію розійшлася по краю і всюди після доповідей ласі на поцілунки пані старались повторити сцену з Шікаґо. Вислідом було принайменше 20 тисяч поцілованих жінок. А

один спритний фабрикант зараз же пустив на ринок цукорки під назвою „поцілунок Гобсона”.

„Порівняльне поцілункознавство” стверджує, що найбільше цілуються американці, після них французи, і на третьому місці італійці. На останніх місцях між іншими стоять японці. Дівчата, що цілуються, вважалися і ще тепер іноді вважаються „рознузданими”, і „в високій мірі неморальними”. Коли японські мандрівники вперше побачили, як білі цілуються, подумали, що оце „білі чорти” збожеволіли.

Експеримент в „науці про поцілунок”

Факультет фізики при універси-

теті в Річмонд (ЗДА) придумав апарат т. зв. оскулятор для мірення інтенсивності поцілунку. Сотні студентів і студенток зголосились, очевидно виключно в інтересі науки, до експериментів. Студент і студентка тримають кожне по одній електроді в руці. Струм замикається підчас поцілунку. Одначе перші експерименти підорвали довір'я до „наукової” вартости апарату. Зробили спробу з студентом, що мав славу університетського Дон-Жуана, і студенткою — красунею, за якою „ходять хлопці чередою”. Оскулятор оцінив їх поцілунок нижче пересічного...

An American psychologist Dr. W. H. Breuyer compiled statistics concerning "the first kiss." Dr. Breuyer and his assistants prepared a questionnaire, the central theme of which was "experience of the first kiss". On the basis of information received from 14,000 men and over 18,000 women Dr. Breuyer reached interesting conclusions. Namely: the "agressors" generally are girls, they also remember the experience longer and more vividly than men.

— Коли сьогодні ми вінчались, ти присягла мені любов, честь і послух!

— Це так, але ж я не хотіла починати сварки перед усіми присутніми в церкві.

Ratner's Bake Shop

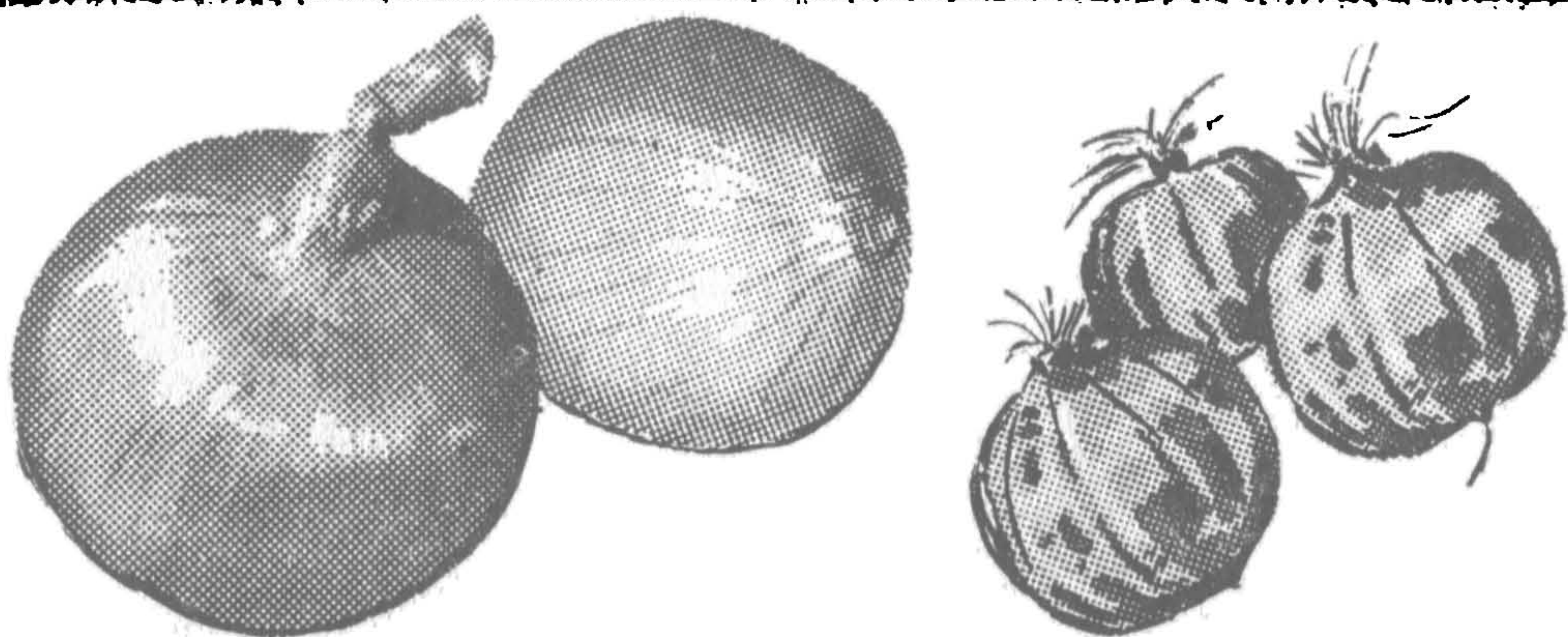
115 SECOND AVENUE
NEW YORK 3, N. Y.

ALgonquin 4-5027

Modern Framecraft

ARTISTIC & ELEGANT PICTURE
FRAMING IN MODERN AND
TRADITIONAL STYLES AT
FACTORY PRICES

331 EAST 9th STREET
[Betw. 1-2nd Ave.]
NEW YORK 3, N. Y.



Часник і цибуля в боротьбі з мікробами й інфекціями

Написав акад. В. Дроботько

Вивчаючи властивості різних рослин - дерев, кущів, трав, - дослідники звернули увагу на одне цікаве явище: розрізане чи розчавлене їх листя, коріння, а також плоди виділяли якісь хемічні речовини, що згубно діяли на мікроорганізми. Серед таких рослин великий інтерес становлять, зокрема, часник і цибуля. Ще в сиву давнину ці рослини вживалися не тільки як харчові продукти, а й використовувалися, як ліки, проти багатьох хворіб.

Коли виникла так звана аптечна, а за нею і наукова медицина, лікарі не раз брали з народної медицини лікувальні засоби. Спочатку вони їх вивчали, перевіряли, а потім на їх основі створювали лікувальні препарати, що давали значний ефект у боротьбі з різ-

~~~~~  
Скорочено з журналу «Наука і життя», ч. 11, 1958.  
~~~~~

ними захворюваннями, особливо інфекційного характеру. Так, з часнику одержано ряд спиртових настоек, наприклад, алілчеп або алілсат, різні екстракти. За кордоном з цих настоек виготовили препарати алізатин і гарліцин. Всі вони вживалися переважно як серцеви чи протицинготні засоби.

У народній медицині можна знайти немало вказівок на протимікробну дію часнику та цибулі: їх вживали проти холери, дизентерії або при гнійних ураженнях шкіри, що викликаються мікробами. Але на ці властивості часнику і цибулі не звертали потрібної уваги доти, поки вчені не помітили, що випаровування з розчав-

леної м'якоти цих рослин вбивають інфузорії, які плодяться у воді. Пізніше вчені довели, що ці випаровування вбивають і бактерії.

Цікаво подивитися, як гинуть інфузорії під впливом таких випаровувань. Спостереження може здійснити кожен, хто має хоч невеличкий мікроскоп, у такий спосіб: на скельце беруть краплю води, де розплодилося багато інфузорій, і перевертають його вниз так, щоб крапля висіла на ньому. Під краплю на відстані приблизно півсантиметра підкладають розчавлену або розтерту м'якоть часнику чи цибулі і спостерігають у мікроскопі поведінку інфузорій. В першу мить видно, як вони починають метушитися, неначе хочуть кудись втекти. Через кілька хвилин рухи їх уповільнюються і нарешті припиняються. Залежно від виду інфузорій дальші зміни у них відбуваються неоднаково. Так, у парамецій з боків тільця з'являються пухирі (це вміст тільця виходить назовні через зруйновану оболонку), а у стилоніхій тільце зовсім руйнується ще за життя: частинка за частинкою воно розпадається, проте залишки його ще рухаються, поки не зруйнується остання частина тільця. Інші інфузорії або роздуваються у великі пухирі нібито непошкодженими і лише пізніше дуже поволі розчиняються.

Саме так діють на мікроби випаровування з часнику та цибулі. Пізніше дослідники показали, що й інші рослини випаровують з розчавленого листя, квітів та коріння речовини, які вбивають мікроби, при чому виявилось, що такі властивості характерні не тільки для

~~~~~  
*Бактерія* (грецьке, «паличка»), мікроскопічний, одноклітинний організм, що спричиняє ферментацію, а також різні хвороби людського й тваринного організму; бактерії на грані рослинного та тваринного світу, але відносять їх до рослинного світу;  
*ангіна* (лат.) задушливість, запалення в'язки, грудна дава;  
*етер* (гр.) в хемії — легка рідина, що постає від сполуки квасу в алькоголем;  
*дизентерія* (гр.) різачка, кривава бігунка;  
*інфузорії* (лат.) найпростіші, мікроскопічні, одноклітинні, водні тварини;  
*радикал* (лат.) у хемії — група атомів у молекулах хем. сполуки, що під час різних перетворень переходить без зміни з одної сполуки в другу;  
*трахея* (гр.) шише горло, дихавка.  
~~~~~

летучих, а й для деяких нелетучих рослинних речовин. Всіх їх названо фітонцидами.

Нині вже доведено, що фітонциди дуже поширені серед рослин. Вони містяться більш як у 85% вищих рослин; є підстави вважати, що вони існують в усіх рослинах. Треба тільки уміти їх виявити. Найбільшу увагу привернули до себе фітонциди з часнику та цибулі. Тепер вже є багато літератури про антимікробні речовини з цих рослин.

Дослідники створили ряд таких протимікробних препаратів, як часниковий препарат сативін, дефензонат, порошок з висушеного часнику, препарат із суміші соку часнику і цибулі, етерові олії з них та інші. Найчастіше ж лікарі використовують свіжий сік з часнику або цибулі. Хоч вживання його у медичній практиці ще не набрало широкого розмаху з причин, про які скажемо нижче, але ті факти, що їх уже нагромаджено, заслугову-

ють того, щоб про них розповісти докладніше.

Оскільки сік часнику та цибулі, як і інші препарати з них, швидко вбиває гноєтворні мікроби, його стали застосовувати, напр., при гнійних ураженнях шкіри. Ефект був позитивний. Техніка вживання цих ліків така: м'якоть з часнику чи цибулі не прикладають безпосередньо до рани, а тримають її на якійсь відстані від неї, щоб діяли лише випаровування. При гнійних захворюваннях ротової порожнини, а також при ангінах радять просто жувати часник чи цибулю, завдяки чому відбувається дезинфекція порожнини рота і горла.

Дуже цікаві спостереження одержано під час застосування цих ліків при апендициті. Доцент Ярославського медичного інституту А. Г. Єц запропонував суміш соків з часнику та цибулі в різних кількостях, до якої додавали 30 процентів дистильованої води. Цією сумішшю він не тільки обробляв операційну рану, а й впорскував її навколо рани і навіть вливав її в певній кількості під час операції всередину. За його даними, всі оперовані хворі швидко одужували.

Не меншу увагу привертають випробування часнику при дизентерії. Лікар І. Е. Новиков (Саратов) сконструював апарат, з допомогою якого випаровування товченого часнику можна вводити в організм. Хворим на дизентерію він вдував у пряму кишку повітря, насичене парами часнику. Виявилось, що такий спосіб сприяє швидшому зникненню дизентерійних мікробів з організму, ніж будь-який інший.

Одержані також цілком позитивні результати лікування фітонцидами туберкульозу легенів. Лікар Ялтинського інституту кліматотерапії К. А. Шевченко запропонувала замінити сірчану чи ацетооцтову кислоти, які вливали в каверну, часниковим соком. Наслідки були дуже добрі. Непогані результати спостерігались також у тих випадках, коли ленінградські лікарі спробували вводити в каверну сік не через операційну рану, а через трахею, і не тільки при туберкульозі, а й при гангрені чи абсцесі легенів.

Чим же обумовлюються лікувальні властивості часнику і цибулі?

Спочатку гадали, що в них діють так звані етерові олії. Але більш ретельне вивчення цього питання спростувало таке припущення. У ЗДА дослідник Кавалліто вилучив з часнику речовину, яку назвав аліцином: вона мала дуже виявлені антимікробні властивості. Проте аліцин не увійшов у широку медичну практику, бо в чистому вигляді він швидко втрачає свою антимікробну дію. Нестійкість аліцину і є тією причиною, чому досі часникові препарати мало використовуються в медицині.

Щоб зробили препарати більш стійкими, вчені додають до них інші речовини, які запобігають їх руйнуванню, або трохи змінюють їх хемічну структуру. Саме так зробили з аліцином. Вчені з'ясували його хемічну будову. Виявилось, що він є досить простою сполукою, складається з ланцюжка атомів, в центрі яких містяться два атоми сірки. Коли в цій сполуці до атома сірки, зв'язаного з кис-

нем, приєднати ще один атом кисню, то одержують аналог аліцину, який назвали псевдоаліцином. Замінюючи ж алілові групи іншими радикалами, можна одержати багато нових сполук — аналогів псевдоаліцину.

Львівський професор Б. Г. Болдирев синтезував понад сто таких похідних псевдоаліцину, а співробітники Інституту мікробіології АН УРСР вивчили їхні антимікробні властивості. Виявилось, що майже всі вони, навіть у великих розведеннях, вбивають бактерії. Багато з них не поступаються в цьому перед аліцином, а то й переважають його. До того ж, усі вони були стійкими і не змінювалися навіть при довготривалому зберіганні. В медичній практиці похідні псевдоаліцину ще не вживаються, бо не пройшли потрібних випробувань.

У боротьбі ж проти інфекцій культурних рослин вже починають застосовуватися похідні псевдоаліцину.

Отже, від часнику, цибулі та інших рослин, у яких було відкрито антимікробні речовини, дослід-

ники пройшли цікавий шлях аж до штучного утворення хеміотерапевтичних сполук. Часник і цибуля — це лише один з прикладів використання рослин у боротьбі з інфекціями. Ми вже говорили, що майже кожна рослина містить антимікробні речовини. Наше завдання полягає в тому, щоб вилучити, вивчити і знайти засоби їх використання для дальшої боротьби з інфекціями.

Вже увійшли в практику запропоновані науковими працівниками Інституту мікробіології АН УРСР антибіотики „іманін”, вилучений із звіробою, і „аренарин” — із безсмертника піщаного. Перший вживається у медицині при тяжких опеченнях та гнійних ураженнях, другий — у сільському господарстві в боротьбі з бактерійним раком помідорів.

Можна сподіватися, що дальші дослідження рослинного світу в цьому напрямі будуть корисними не тільки для медицини, а й для сільського господарства, харчової промисловості та інших галузей народного господарства.

“Nauka i Zytija” (Kiev) printed an interesting article by the Academician V. Drobotko, about the therapeutic qualities of onions and garlic, two very common commodities in the diet of the Ukrainian peasant. They are particularly effective in combating bacteria and infections. A number of medicines prepared from onions and garlic are already in use. Other methods of utilising them are still under research. These preparations are helpful in curing dysentery, throat infections, tuberculosis of the lungs. They have also proved useful in the operating room. Similarly preparations of anti-bacterial substances are applied to prevent infection of useful plants. This discovery of the anti-bacterial qualities of onions and garlic has a great importance in both medicine and agronomy.

Чотири речі, що їх мусить жінка уміти: виглядати як дівчина, поводитись як леді, думати як чоловік і працювати як кінь . . .

Caroline K. Simon, держ. секр. ст. Н. Йорк

ВИСИЛКА ПАЧОК ДО ВСІХ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Користуйтеся послугами відповідальної, ввічливої і скорої фірми

GENERAL PARCEL & TRAVEL Co., Inc.

135 WEST 14th STREET — NEW YORK 11, N. Y.

Tel.: CHelsea 3-2583

141 SECOND AVE., NEW YORK 3, N. Y. - Tel.: GR 5-7430

Р. Ганкевич

НАШІ ВІДДІЛИ:

**39 Raymond Plaza W.
NEWARK, N. J.
Tel.: Market 2-2877
Б. Сушків**

**132 Franklin Avenue
HARTFORD, Conn.
Tel.: CHapel 6-4724
Я. Тростинецький**

**332 Fillmore Avenue
BUFFALO 6, N. Y.
Tel.: MOhawk 2674
П. Остапчук**

**900 Literary Rd.
CLEVELAND 13, Ohio
Tel.: Tower 1-1461
М. Гірняк**

**11339 Jos. Campau
DETROIT 12, Mich.
Tel.: Townsend 9-3980
В. Шкудор**

**632 W. Girard Avenue
PHILADELPHIA 23, Pa.
Tel.: Walnut 5-8878
Т. Гриців**

**398 W. Fourth St.
BOSTON 27, Mass.
Tel.: ANdrew 8-5040**

Наша велика фірма користується довір'ям тисячів задоволених клієнтів, гарантує на 100% доставку кожної посилки.

Кожну посилку висилається на протязі 48 годин і приходить на місце призначення через 6-7 тижнів (летунською поштою через 7-12 днів).

Всі видатки пошта, мито, платиться на місці. Адресат не поносить ніяких коштів. За кілька днів висилаючий дістане від фірми офіційну посвідку американської пошти про вислання пачки на місце призначення, а по одержанні її, особисту розписку адресата.

В крамницях вибір першокласних товарів, — по дуже низьких цінах.

Жадайте нашого безплатного каталогу з точним перерахунком нових ставок мита і обслуговування.

ГОЛОВНА КОНТОРА ВІДКРИТА

ЩОДЕННО ВІД 9:00 до 6:00 ВЕЧ. — В НЕДІЛІ ВІД 9:00 до 4:00

ЗАМАЛО МІСЦЯ НА ЗЕМЛІ

Людина опанувала Землю. Вона покорила своїх суперників і сьогодні тварини — це або її приручені помічники і підданці, або добича, як морські живини, або рештки, що живуть іноді вже тільки з ласки, неначе в резерватах-заповідниках.

В останніх часах людина покоряє одного за одним своїх найлютіших „незримих” ворогів, мікроорганізми, бактерії, розсадників недуг і зараз, які нищили цілі покоління. Великий бій ще не закінчений, але кожен рік означає нову перемогу. Головним штабом тієї боротьби, стратегічним її мозком і тактичним командувачем, є сучасна медицина, що спирається на наукові галузі біології, біохемії, генетики й інші, і розпоряджає всіма технічними винаходами у своїх лябораторіях і всіма технічними осягами нинішньої фармакології.

Але ті триумфи сполучені з великими небезпеками, що чорною тінню вже лягають на думки про будучину людства. Стривожена свідомість людства, наука, медицина, шукають способів, як ухилитись від загрози, що повисла над дальшою долею „пана світу” — людини. Проблема перелюднення Землі вже починає стукати до дверей Американського Конгресу, найвищої законодавчої палати нинішнього лідера Вільного Світу, отже і відповідального за його.

~~~~~  
На основі: Time, N. Y. Times, N. Y. Tribune, U. S. News & World Report, Die Weltwoche, Die Zeit, Science et Vie.  
~~~~~

ТІЛЬКИ „СТОЯЧІ” МІСЦЯ

Довгими тисячами років було так, що тільки щаслива дитина залишалась при житті. Ще сто років тому всюди було так, що батьки могли сподіватись тільки половину дітей виховати до зрілих літ. Старих людей шанували ще й тому, бо їх було зовсім мало. Поволі число населення Землі росло, користаючи з кожного поступу знання — розвитку хліборобства, торгівлі, механічної сили, машин — і вже коло половини минулого століття осягнуло число 1 000 мільйонів.

До скорого росту населення дуже причинилось те, що людина поборолла колишнього регулятора населення — природний добір. „Коли життя ставало занадто тяжке, вмирало більше немовлят, більше людей вбивали одне одного на війнах і т. п., і це тримало людність на постійному рівні. До того були ще великі пошесті як чума і т. д. Також голод. Але ми усунули всі ті речі, і відповіли на це так, як крілики в Австралії”. (Чарлс Дарвін, сучасний англійський учений).

Коли людство множитиметься так, як сьогодні, то катастрофальні наслідки дадуться відчутти вже

в найближчих поколіннях наших дітей і внуків. Сьогодні налічують 2 700 мільйонів людей. Щоб дійти до перших 1 000 мільйонів, треба було довгих тисячей років цивілізації. Але осягнувши те число, 1 000 міл., людство за сто років подвоїлось і 1920 р. вже досягло 2 000 міл. При нинішнім відсотку приросту в 1980 р., отже вже тільки за 60 р., матимемо нове подвоєння, отже 4 000 міл., а далі вже за 40 років знову двічі стільки, отже 8 000 мільйонів. „При таких множенні, за 730 років людські істоти покриють усі суходільні райони Землі і будуть такі стиснуті, що могли б мати для себе в пересічі кожне по квадратній стопі простору”. (Д-р Гарісон Бравн, Каліф. Технологічний Інститут). Коли в Індії населення ростиме як сьогодні, за 25 літ буде 775 міл. індусів, а при кінці століття 1 000 міл. Приріст у Китаю нині дає понад 1 мільйон у місяць. „Тільки стоячі місця в світі” — так окреслює перспективи будучини U. S. News and World Report.

Ще кілька цікавих статистичних передбачень доповнить образ. При такому як сьогодні прирості за 100 років людство важитиме стільки ж, скільки вся наша планета! — Сьогодні приріст значно вищий серед т. зв. недорозвинутих народів. При продовженні його в нинішньому відсотку за 40 років на світі буде 70% афро-азійців, отже приблизно тільки одна четвертина людей буде білої раси.

Наслідки такого нестримного росту населення Землі були б дуже тяжкі у всіх відношеннях. ЗДА, як рахують учені економісти, в році 1 000 матимуть уже 300 міль-

йонів. Які поступи не робила б наука й техніка, рівень життя муситиме понижуватись. Отже живемо в епоху, що її наші внуки називатимуть „золотою добою світу”. Брак місця, щораз більша тіснота, навіть у таких нині ще просторах ЗДА, доведуть до конечности жити на купі способом муравлища. Такі скупчення вимагатимуть щораз більшої регуляції, а це знову приводитиме до обмежень свободи і демократичної самоуправи. Всі ті речі незабаром можуть бути господарсько і соціально прикрі навіть у ЗДА. А в таких перенаселених краях як Індія, чи деякі острови Індонезії, тіснота і недостатки можуть стати поштовхом для зрощеного населення до комунізму з його утопійними надіями і негайною твердою регуляцією.

ЄДИНА РАДА: СТРИМАТИ ПРИРІСТ

Чи є якась рада? Дальше технічне удосконалювання і цим самим збільшування добування харчів тільки, і то на короткий час, відсуває загрозу. Коли люди заповнять увесь суходіл, хіба на головах вирощуватимуть харчі...

Війни, навіть атомові, не допоможуть багато, хіба що знищили б все населення. Бо навіть загин напр. 100 мільйонів американців, 100 мільйонів європейців і стільки ж мешканців ССРСР — все це при нинішньому рості населення надолжується за кілька років.

Еміграція на інші планети — це утопія. Людина до життя потребує передовсім трьох речей: можливої температури, багато води і кисня. Вже полярні околиці досі незалюднені, бо там невідповідна

**Першорядна
українська м'ясарня
в НЬЮ-Йорку**

З ДОВГОЛІТНІМ ДОСВІДОМ І ДОБРОЮ СЛАВОЮ

БРАТИ СТАСЮКИ

all kinds of fresh meats

124 First Ave.

New York City

температура. А на інших плянетах? На Венері, поскільки можна судити, і зимно, води тільки сліди, і майже немає кисня. Марс цілий час має температуру замерзання.

Залишається одне: стримати „експльозію населення” системою якоїсь „контролі росту населення”. Julian Huxley, колишній голова UNESCO, один із чільних сучасних біологів, каже: „Все вказує на один висновок. Треба покласти всі зусилля на те, щоб збільшити продукцію харчів, улегшити їх розподіл, консервувати всі припаси, які можна консервувати і моральним натиском змушувати нації-багатії справедливніше ділитись добром світу із голобокими націями. Але все це одне не допоможе. Так само необхідна контроля народин, на світовий масштаб і по можливості якнайскоріше”. Такі самі погляди висловив славний сучасний історик, Арнольд Тойнбі, на конференції „Організації харчу і хліборобства при Об'єднаних Націях” восени м. р. Треба „усвідомити собі, що є якийсь максимум, поза яке не дасться підвищити поставання харчу для людей”. Якщо населення світу, яке раптово зростає, має бути відживлене, тоді і продукцію і розподіл харчів треба організувати на світовій базі, як боротьбу проти пошестей. А всі старання зменшити число смертей мусять іти рівнобіжно з „свідомими стараннями тримати число народжень під контролею”. Бо „навіть науково розгорнених і науково використаних, на користь усієї людської родини” ресурсів Землі замало, щоб кормити населення,

яке розмножується в безконечність”.

І справді поруч дальшого бою проти всіх причин передчасної смерті сучасна медицина багато уваги присвячує і цій другій справі, підкресленій англійським істориком, засобам контролі приросту населення. Великі американські фундації, як Ракефелерова й Форда, які — особливо ж перша — мають заслуги в поборюванні пошестей, дитячої смертності і т. п., тепер звернули пильну увагу на загрозу людству від перенаселення Землі.

Однак практичне застосування контролі народин зустрічає багато і різних труднощів. Передовсім є ними незнання, і то саме там, де та контроля найбільш нагальна, як у Китаю. Треба тисячей і тисячей лікарів, учителів, щоб освідомити населення про можливості контролі народин. Далі є ще психологічні й звичаєві перепони, і вкінці найважливіші: — політичні і релігійні. Деякі держави страждають не від надмірного, але навпаки малого приросту населення. Це підриває їх політичне значення і економічну силу. Тому напр. у Франції гостро заборонені і караються лікарські втручання і поради в цих питаннях, а родини з більшою кількістю дітей користуються особливою опікою держави. Католицька церква, і також православна, протиставляється „контролі народин” поза так званою „методом ритму”. Позитивно до контролі ставляться протестантські церкви.

Найбільш признаною і державно підтримуваною є контроля наро-

дин в Японії. Дуже зацікавлений справою уряд Індії, який звернувся за допомогою в цій ділянці до США. Але в усіх країнах і в світовій пресі ця справа тепер не сходиться з порядку дня. Людина — переможець зовнішніх ворогів і

обставин — знайшлася віч-на-віч із смертельною небезпекою, зродженою з її власних внутрішніх джерел. Гін росту і множення створює загрозу розвалу цивілізації, а потім і людського життя на Землі.

"Explosion of Population" — that is the term for the sudden and rapid increase of world population. There are 2,800 million people in the world today. At the same rate of increase the number will reach 6-7,000 millions in forty years. This implies overpopulation, a lower standard of living, and in the overcrowded areas, mainly in Asia — famines, rebellions, revolutions, and wars. Scientists and politicians, as well as the press of all the world are deeply concerned about these facts, which suddenly appear as a grave new menace to mankind.



ДРУЖИНА НЕ СПРОТИВИТЬСЯ

В автобусі сидить літній пан із китицею свіжих квітів. По той бік проходу сидить панночка, а її очі що хвилини повертаються і спочивають на квітках.

Автобус спиняється на зупинці, де пан із квітами має висідати. Він скорим рухом передає квітки панночці і каже: „Вачу, що ви їх любите. І, сподіюсь, моя дружина не матиме нічого проти того, що я їх вам передав. Я їй скажу про це”.

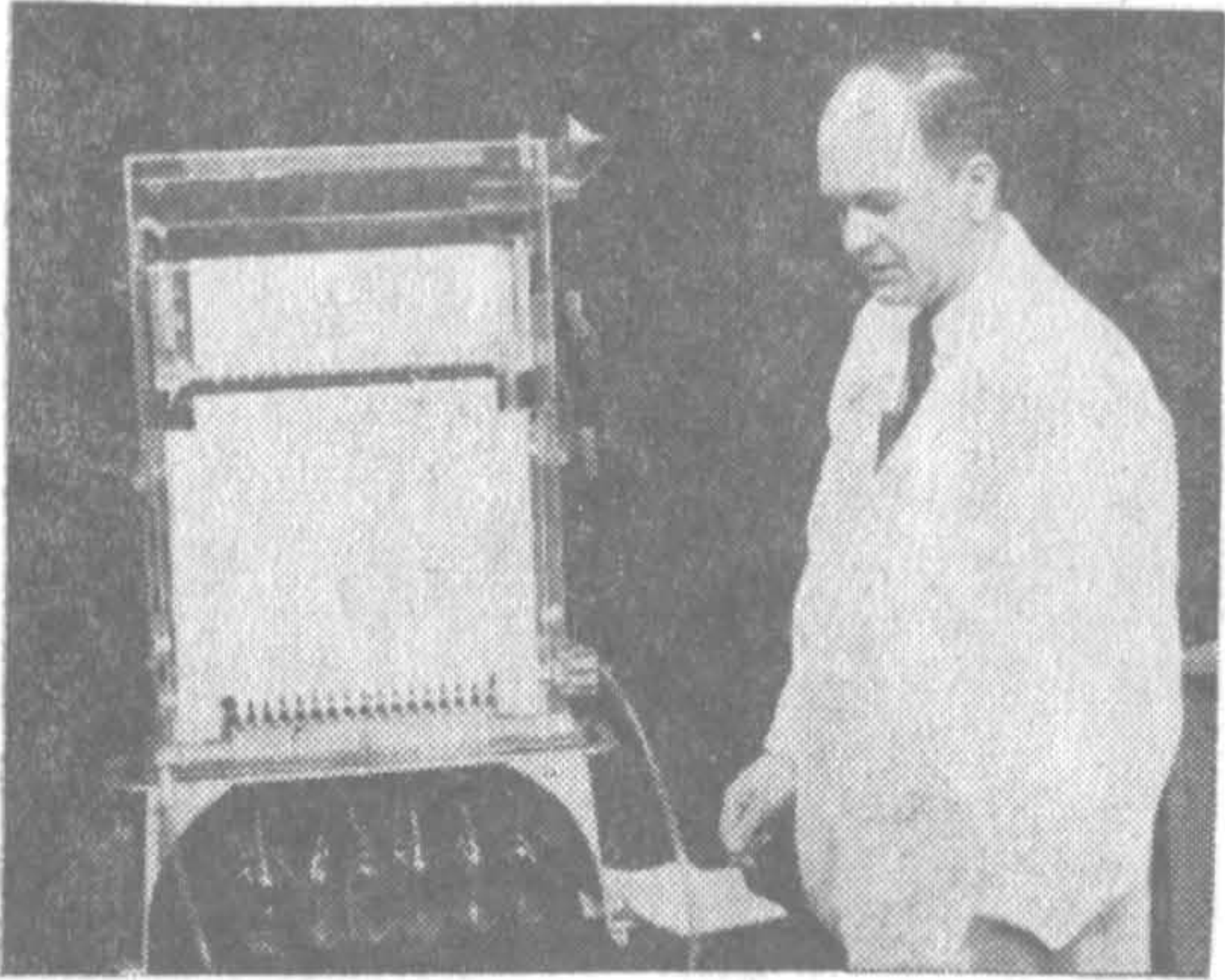
Панночка бере квітки, дякує і стежить за привітним паном, що виходить із автобуса. Він переходить вулицю і прямує просто до кладовища...

СОВЕТСЬКІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ: — РАКЕТИ І ПАХОЦІ

Советам ще далеко до зрівняння з країнами Вільного Світу в продукції предметів першої потреби, харчу, одягу, мешкань. Зате Совети хваляться найбільшими далекопростірними ракетами і оце в останній час найвищою продукцією парфум-пахощів. Минулого року, подає Москва, випродуковано 316 мільйонів плящинок пахощів. Яка величина тих плящинок не зазначено, але додано, що жінки найбільше любуються пахощами „Червона Москва”, „Пікова Дама” і „Кам’яні цвіткі”.

Ракети і пахощі осолоджують життя людей у „раю”, де мало одягу і брак помешкань.

Др. Іван Кохан



В українській пресі була вже коротка вістка про працю й перші успіхи молодого дослідника в ділянці протитуберкульозної імунізації, д-ра Івана Кохана, сина директора КУК у Вінніпегу Володимира Кохана. Сьогодні молодий український дослідник (*1923 р.) має за собою поважні осяги й признание американського наукового світу. Після медичних студій у Львові (1942-44) і в Мюнхені, Іван Кохан, переселившись до Канади 1948 р., студював в університеті в Вінніпегу бактеріологію, а 1955 року як магістер почав працювати асистентом одного з найкращих імунологів світу д-ра Sidney Raffel-a у Станфордському університеті в Каліфорнії. За досліди оцінені одногласно, всіма членами комісії (зовсім рідкий випадок), як „визначні”, магістрові Коханові признано титул доктора, прийнято його в повноправні члени наукової організації Sigma Xi і до Society

of American Bacteriologist. National Institutes of Health дали фонди на продовження його дослідів над туберкульозом вже на становищі research associate Станфордського університету. Сьогодні д-р Іван Кохан займає становище associate-професора в Graduate School of Baylor University, Dallas (Texas) у відділі імунології і одночасно є головою (chairman) того відділу.

На наше прохання д-р І. Кохан дав нам короткий опис напряму своїх студій і дослідів. Наводимо його слова: — „Дотепер відпорність (імунність) супроти туберкульозу поясняли в двоякий спосіб. Одна теорія вважала відпорність-імунність вислідом „проти-тілець” (antibodies), які творяться в людським організмі, коли бакциль дістанеться до нього. Друга теорія утверджувала, що відпорність є вислідом зміни в білих тільцях крові, які при зустрічі з туберкульозними бактеріями „вчаться” їх убивати. Я працював над обома підходами до цієї проблеми; з д-ром Raffel-ом ми показали, що оба підходи не правильні. Зате ми відкрили новий фактор, що може вияснити імунність не тільки супроти туберкульозу, але й супроти інших хвороб. Цей фактор, що ми називаємо його “inhibitory factor”, є в крові тварин, що мали стичність з туберкульозними бактеріями, і також у крові більшости лю-

дей, що ніколи не хворіли на туберкульозу і не були проти неї защеплені. Тільки деякі люди не мають його і ті повинні особливо вистерігатись стичности з туберкульозом. Це нам дасть змогу „передбачити“, хто може дістати туберкульозу. Опісля, недавно, я знайшов, що цей “inhibitory factor” твориться в крові не тільки супроти туберкульозного бакциля, але також супроти розчину, в якому туберкульозні бактерії живуть і розмножуються. Щоб запобігти хворобі, будемо старатись очистити цей розчин і знайти бакциля, що спричинює продукування відпорности. Коли отримаємо чистий препарат, уживатимемо його замість дотеперішньої методи. Я маю

вже майже чистий препарат того відпорного фактору.

Таким чином можна передбачити, хто може дістати туберкульозу, можна запобігти туберкульозі, вводячи до тіла продукт, що є вислідом метаболізму туберкульозних бактерій і можна лікувати хворих, даючи їм чистий “inhibitory factor”. Це були б потенціяльні висліди моєї праці. Праця ще не закінчена; наукова стаття в друку і буде опублікована в Journal of Immunology під моїм і д-ра Raffel-а прізвищем.

Тимчасом я також працюю над імунологічним підходом до рака і пересаджуванням тканин з одного тіла до другого”.

Dr. John Kochan (1923), scientist and research worker, is associate-professor in the Graduate School of Baylor University, Dallas, Tex., and, at the same time, chairman of the department of immunology. This success is due to an important discovery in association with the well known immunologist Dr. S. Raffel from the Stanford University of California. These two scientists found in the blood of both animals and humans a factor that immunizes against tuberculosis, they named it the “inhibitory factor.” Dr. Kochan is now working to develop a pure compound from this factor in order to use it as a preventive against tuberculosis.*



ПЕРЕТОВЩЕННЯ, ГЕМОРОЇДИ І... ІСТОРІЯ СВІТУ

Появилась нова біографія Наполеона. Її автор, англійський лікар Джемс Кембл, доказує, що упадок Наполеона почався з його потовстіння. „Худощавий, молодий вояк із нахилом до виприсків на шкірі і раптового гніву, потовстів. Його ум працював повільніше, він сам потребував більше сну. Його рішення вже не мали сили, що виключала всякий спротив, як було в попередніх роках”. — Той же автор дає пояснення тому, що французькі історики називають „загадкою Ватерло”. Наполеон під Ватерло виявився слабшим ніж звичайно, але — каже Кембл — це не загадка, це просто гемороїди.

Ніхто не може знати, скільки дипломатичних непорозумінь, політичних напружень і навіть війн спричинили саме гемороїди, що докучали королям і міністрам підчас нарад...

місяців лікування в клініці Лю Лі-су повернувся до нормального життя, до праці. Рентгенівський знімок показав добре зрощену кістку, трохи темнішу в оперованому місці.

Уже понад тисячу осіб врятовано від каліцтва з допомогою вер-

“The Willow — Surgeon’s Aid” (Magazine “Ukraine”, Kiev No. 8, 1959). A surgeon replaces a damaged bone with a bit of willow branch. In a few months the willow branch changes into a bone. The first experiments were performed on dogs. Now this method, discovered by the Chinese, is successfully applied to humans, saving over a thousands patients from crippling.



59-ТІ РОКИ В ІСТОРІЇ СВІТУ

- 959 — Посли княгині Ольги були в німецького короля Оттона I і просили на Русь-Україну єпископів і священників.
- 1059 — Лятеранський Синод проголосив безженність римокат. священників. Від 1059 року вибирає папів збір кардиналів, а не римські громадяни і шляхта.
- 1159 — Великий напад половців на український південь і схід.
- 1259 — Похід гал.-вол. князів з татарами на Польщу і Литву.
- 1359 — Початок столітньої війни між Англією і Францією.
- 1459 — Турки здобувають Сербію.
- 1659 — Велика перемога гетьмана І. Виговського над московськими військами під

би. Про це розповів Лю Та-фу на всекитайському з'їзді лікарів. Однак питання, чому саме вербова гілка має такі чудові властивості і як відбувається в організмі її перетворення, — залишаються досі загадкою.

Конотопом.

Польський сойм затвердив, а король Ян Казимир заприсяг гадяцький договір з гетьманом Виговським.

Виговський зрікся гетьманства.

Упадок протектора-диктатора Англії — Кромвела.

1759 — Англіїці здобули Квібек у Канаді, що був до того часу французьким.

1859 — Відступила Австрія Ломбардію, після програної з французами боїв під Маджентою і Сольферіно.

(Під Маджентою в австрійському війську були й вояки-українці, про що згадує в своїх творах Ю. Федькович).

1959 — Перша ракета на Місяць.

Твої сльози! Ййбогу, клянуся ще раз, що я тоді свою помаранчу з'їв, а та друга, що зіткнулася з головою учительки, була власністю старшого товариша, тихого, скромного товариша, пізніше виз-

начного мистця Модеста Сосенка...

Помаранча була його, лиш він — не знаю, чи жалував, чи не мав відваги кинути, — то я його виручив...

Tyberiy Horobets is a well known humorist of the twenties. This feuilleton is taken from "Flowers and Thistles" (Lviv, 1922).



ФРАНЦУЖЕНКА І КОХАННЯ

Паризький журнал "Elle" (Вона) дає в низці статей висліди анкети на тему: „Француженка і кохання". Ця анкета різниться від славних звідомлень американськоо д-ра Кінзі тим, що вона звертає увагу передовсім на психологічний бік любови, тоді як студії д-ра Кінзі займаються фізіологічною стороною.

Подасмо кілька питань і відповідей. Одне з них: — Як думаєте, чи поза романами існує „велике кохання? А коли так, то чи Ви його переживали?

Відповіді на перше питання: 44% — так, 33% — може бути, 16% — ні, 7% — без відповіді. Цікавий розподіл тих відповідей: незамужних до 25 року життя вірило в „велике кохання" 61%, хоча тільки 9% признавалось до переживання. Чим вищий вік, тим менше тієї віри... Серед замужних до 35 року життя вже тільки 47% вірило і 39% переживало, вище 35 року віри менше (38%) і критичний погляд редукує переживання до 27%. Між вдовами і розведеними 46% таких, що вірять у „велике кохання" і 27% тих, що зазнали його.

Інше питання: Чи кохання в житті жінки приносить більше розчарувань чи вдоволення, чи може не має особливого значення?

Загал жінок відповідає: вдоволення — 63%, розчарування — 17%, нічого особливого — 12%, без відповіді — 8%. По категоріях віку відповіді виглядають так:

	вдоволення	розчарування	нічого особливого
між 21-24	73%	11%	7%
25-29	66%	18%	12%
30-34	66%	14%	11%
35-39	63%	16%	10%
40-44	50%	24%	19%

За відповідальною редакцією Максима Т. Рильського появилася 1-ий том запланованої на два томи праці про українську народну поетичну творчість. Перший том має понад 800 сторінок друку, а його зміст творять студії різних дослідників про окремі ділянки народної поетичної творчості, як обрядова поезія, замовлювання, весільні пісні, голосіння, загадки, прислів'я і приказки, казки, анекдоти, легенди, думи, історичні пісні, балади, ліричні пісні, коломийки, народна драма і т. д. Подаємо нашим читачам уривки особливо цікавої статті про „Цензурні утиски та переслідування українського фольклору в царській Росії”, написаної Ф. І. Лавровим на основі архівних матеріалів, знайдених у Ленінграді.

ЦАРСЬКА ЦЕНЗУРА НА БУДЬ-ЯКІ І НА УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ

„Рогатки думки і слова”

За царського режиму було „плагбавмів думки і слова” дуже багато і то різного роду. Створено ряд цензур: „загальну при Міністерстві народної освіти, Головне управління в справах цензури, Верховний негласний комітет, духовну цензуру, військову цензуру, цензуру при Міністерстві іноземних справ, театральну при Міністерстві імператорського двору, газетну при поштовому департаменті, цензури при III Відділенні і педагогічну”. Коли ж до того переліку додати, що були ще виразні накази особливо пильно стежити і просто здушувати українське слово, то цього досить, щоб розуміти, яких зусиль і скільки митарств вимагало видання

Українська Народна Поетична Творчість, том 1. (Дожовтневий період). — Академія Наук Української РСР, Інститут Мистецтвознавства, фольклору та етнографії. В-во «Радянська Школа», Київ, 1958.

навіть зовсім невинної української книжки.

УКРАЇНСЬКА КНИЖКА НЕ ДЛЯ НАРОДУ І НЕ ДЛЯ ДІТЕЙ

„Однією з причин заборони до друку рукопису „Збірник народних пісень, записаних в Подільській губернії М. Лисенком (Пісні з Поділля)” був невеликий його розмір і дешева ціна. У поданні С.-Петербурзького цензурного Комітету на ім'я Головного управління в справах друку говориться про вимогу останнього

„подати думку Комітету про незручність дозволу цього збірника Лисенка Головному управлінню в справах друку і вказати на нову рису діяльності послідовників українофільства — намагання збирати пісні і видавати їх не в учених журналах (як „Киевская старина”, „Труды Географического общества”), а випускати їх окремими виданнями. Такі наміри появились подачею в цензуру збірників Милорадовича, Слинська і збірника Лисенка, який зараз розглядається.

Не маючи нічого проти збірників, які будуть в руках учених, що займаються історією літератури або вивченням етнографічних особливостей, Комітет вважає справедливим боротися проти окремих, маленьких приватних видань подібного роду...”

Подібно і в справі рукопису „Малороссийские думы, или песни про старину” цензура (1894 р.) рішає:

„Беручи до уваги, що це невелика брошура, призначена для народного читання, цензор вважає, що рукопис... не може бути дозволений до друку”.

Ще радикальніше здушено дитячу книжку українською мовою. Головне управління в справах цензури 1895 року запропонувало не дозволяти до друку книг і збірників українською мовою, що призначались для дитячого читання, хоч би вони за змістом і були цілком благонадійними. Органи царської цензури особливо переслідували збірники народних казок для дітей. Цензуруючи збірник „Народні казки” цензор Головного управління пише:

„Казками цими можуть цікавитися тільки діти, а в наміри уряду не входить заповнювати малоросійську літературу дитячими книгами”.

Забороняючи до друку збірник під назвою „Бабусині казки про звірів і худобу” (12 казок), цензор знову робить такий висновок:

„Хоч матеріял і придатний для дитячого читання, але з огляду на те, що цей збірник призначений саме для дітей, слід його до друку заборонити”.

ЦЕНзуРА СОЦІАЛЬНИХ І ЧИНОВНИХ МОТИВІВ

В збірнику цензурних розпоряджень за роки від 1720 до 1862, цензурні установи обов'язуються звертати якнайсуворішу увагу

„на всі статті і вірші, що подаються, в яких можуть проявлятися різкі і ущипливі відгуки про ставлення панів і поміщиків до їх служителів і селян”.

Скасування кріпацтва 1861 року небагато змінило в цих цензурних порядках. Стаття Лаврова цитує досить прикладів. Наводимо кілька. Із одного з збірників пісень М. Лисенка вилучено сім народних пісень. Про одну з них „Ой і горе мені” цензор пише, що в ній

„мужик скаржиться, що йому надоїла панщина, яка виснажила його сили”.

До цього ж збірника, вказує цензор, входить поширена

„народна пісня Галицької і Угорської Русі про пана Довбуша, незручна за своєю політичною тенденцією”.

В збірнику казок цензор забороняє казки як „Злидні”, „Лиха година”, бо

„збірник не становить собою корисного читання для народу, захожуючи почуття ненависти бідних до багатих”.

Так само гостро заборонено друк книжок із осудом дій адміністрації. В названому вже збірнику

цензурних розпоряджень є такий наказ:

„Його імператорська величність... височайше зволив повеліти зробити загальне по цензурі розпорядження, щоб надалі не допускалось до друку ніяких, хоч би і побічних, осудів дій або розпоряджень уряду і установлених властей, до якого ступеня вони останні не належали б”.

На основі цього розпорядження виключались усі пісні, де були навики на несправедливих чиновників чи поліцаїв. При забороні пісні „Полтавський соцький” цензор пише:

„В цьому вірші висміюється самоправство, безсоромність, грабіжництво і т. д. міського соцького. Так як такою чина немає у великих містах, то слухачі цього куплета зрозуміють, що говорить про справника, голову, поліцмейстра, взагалі про одну з основних осіб міста”.

Те саме відноситься до всіх пісень і оповідань, де представлено не в дуже корисному світлі духовенство. Тут встрявала ще й духобна цензура і забороняла навіть те, що вже пройшло урядову. Іноді (може в припливі „лібералізму”) цензура пускала тексти, але викреслювала слова як „піп”, „диякон”, ставлячи на їх місце „п...”, „д...”. Так у збірнику „Сказки, пословицы і т. п. записанные в Екатеринославской и Харьковской губ. И. И. Манжураю (Харків 1890). Тільки слово „дяк” залишилось. Цензура видно вже не вражала обов'язком охороняти престиж і цього чину...

„УКРАЇНОФІЛЬСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ”

Найсудоріше ставилась царська цензура до всього, що на її дум-

ку мало „українофільські тенденції”. А їх добачали в зовсім невинних піснях. З приводу „Збірника українських пісень”, зладженого Прокопенком і Данильчуком, цензура рішає так: В цих піснях

„оспівується привільне розгульне життя гайдамаків і висловлюється громадянська скорбота про колишню Україну. Далі всю решту пісень, які відбивають в собі характери, вдачу і звичаї малоросів, зображаючи останніх у прихильному до них освітленні, хоч і не можна зарахувати до тенденційних в точному значенні цього слова, але дуже значний наплив останнім часом малоросійських видань дає достатню підставу для припущення, що виданням цих пісень, записаних з уст народу, українофіли уперто намагаються поближче познайомити читачів з малоруською народністю, щоб тим викликати до неї більше симпатій, — що ледве чи бажано і в цілях уряду.

На підставі викладеного змісту рукописів і висновків цензора, Комітет, згідно з його думкою, вважає, що „Збірник” Прокопенка і Данильчука через українофільські тенденції вміщених в ньому пісень. — є незручним для дозволу...”

З таких самих міркувань заборонено збірник „Вогдан Хмельницький в народних думах”.

„Поява в дешевому виданні окремою брошурою такого збірника не бажана в розумінні розповсюдження серед простого народу українофільських ідей і збудження в ньому співчуття до героїчних подвигів предків і самостійності України і т. п.

Цензор вважає, що цей збірник не може бути дозволений до друку” (1892).

Про третій випуск пісень М. Лисенка, з якого вилучено низку пісень, знайдено між іншими такі заваги цензора:

„Всі ці пісні підбурливого характеру і наводять на думку про самостійність України” (1891).

Про попередні збірники Лисенка є така нотатка:

„Взагалі можна думати, що збірник цей зібрано і видано з метою викликати симпатії до України на шкоду російської національності. Через те обидва згадані випуски „Збірника” М. Лисенка, на думку Комітету, не можуть бути допущені до поширення серед публіки”.

На основі таких притертіїв заборонялись такі загально відомі пісні, як „Максим козак Залізник”, „Гей не дивуйте, добрії люди”, „Ой не стелися хрещатий барвінку”, „Ой гаю, мій гаю” (із збірника О. Гулака-Артемівського), бо в них „негативно говориться про панів, ляхів та оплакується втрата вольности на Україні”. Заборонено славу пісню „Закувала та сива зозуля”, „Ой Морозе, Морозенку”, „Ой щож то за ворон”, „У тієї Катерини хата на помості” і т. д.

Лисенкові закидали, що він пе-

реписуючи пісні вживає літери „і”, а не „и”... Саме слово „український” дразнило цензорів і вони його „вилучали”. Напр. у висновках цензора на рукопис Бориса Грінченка „Веселий оповідач” („Збірник українських народних анекдотів”) — цензор вимагав друкувати тільки першу частину заголовка, отже „Веселий оповідач”, а пропустити другу, де вжито слова „український”. Також у збірнику „Український бандурист” цензура зняла слово „український”.

Найбільшим глумом над тією цікавою статтею є те, що її автор мусів на закінчення проспівати славословіє Леніну і жовтневій революції. Інакше не тільки статтю могли нові цензори вилучити з книжки, але й сам автор міг бути вилученим із життя!

Вічна Росія не міняється. Чи в білій чи в червоній одежі її відношення до українського вільного слова однакове!

The first volume of an imposing work on Ukrainian poetry appeared recently in Kiev. A chapter of this collective work is dedicated to the ruthless censoring by the Tsarist regime, on the basis of materials found in the Leningrad Archives. Books with songs for children and for the populace were strictly forbidden. All songs complaining of the bitter lot of the serf or the cruelty of officials were harshly repressed. The very word Ukrainian was crossed out from all titles.

This harangue upon Tsarist censure ends in the inevitable, under Soviet censure praise for Lenin. There seems to be not much to choose between Tsarist Russia and Soviet Russia.

ЛЕДАЧА МУХА

Шептала в полі Муха Комарові:
— Ну й заморилась я сидіти на
Волові.

«Перець», Київ

ГАДЮКА

Гадюка в розпачі, сама собі не
мила:
— Ну й день безрадінний — нікого
не вкусила.

УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ

ВИКОНУЄ:

- *візитівки, білети*
- *афіші, летюжки*
- *різні запрошення*
- *фірмові листи*
- *фірмові коверти*
- *газети*
- *брошури*
- *журнали*
- *книжки*
- *словники*

ukrainian-american press
114 st. marks place
new york 9, n. y.
tel.: gr 3-0240

сторінка популярної

психології

ПОЧУТТЯ МЕНШЕЦІННОСТІ

Воно загально поширене. Американські психоаналітики утверджують, що до 90% населення США, бодай у якийсь період життя, знайомі з тим почуттям. Джерелом його є відчуття непристосованості до обставин, до довкілля. Тоді в людини зменшується самопевність і самопошана, а це знову підганяє її до нових зусиль, щоб перемогти обставини і віднайти своє місце в оточенні. Таким чином почуття меншецінності, непевності буває творчим побудом життя.

Було б помилкою думати, що почуття меншецінності з'являється саме у меншецінних людей. Часто буває навпаки. Іноді людина вищого рівня страждає невдоволенням собою, тоді як повний невіжа споглядає згори на значно розумніших від себе людей. Треба мати досить розуму, інтелігенції, щоб страждати від почуття меншецінності, і треба досить грубої тупости, щоб постійно жити почуттям самовдоволеної вищости.

АМБІЦІЯ І ЗДОРОВ'Я

Людина без амбіції мало цінна і нецікава. Але перебільшена амбіція стає часто небезпекою для здо-

ров'я. „Канадійський Медичний Журнал” подає цікаві дослідження на двох групах, кожна по 83 осіб. В першій групі були люди особливо амбітні, люди великих зусиль і напружень. У другій групі, навпаки, люди малої амбіції, без особливо бажання суперничати, вийти на верх. Обі групи харчувались приблизно однаково. Спостереження виявили, що в першій групі було сім разів більше серцевих захворювань ніж у другій.

Видно і в цій справі чесною є послух старинній богині-мірі, або як у Аристотеля: — середині між крайностями. Відвага — так учив той грецький мудрець — це середина між боягузством і завадяцтвом; щедрість — середина між скупістю і розтратністю і т. д. Так і в нашому випадку: — здорова амбіція це чеснота, тоді як брак її і перебільшення — оба шкідливі.

До подібних вислідів доходять і студії над впливом загального душевного стану людини на її здоров'я. Привітність, веселість, бадьорість, порив сприяють здоров'ю і зменшують емоціональне напруження. Зате зависть, зачіпливість часто бувають джерелами нервових і психічних захворювань. Так само серцевих недуг коло 70%

більше серед людей постійного напруження в суперництві, якого розгоновою силою є зависть, бажання залишити інших позаду себе.

ЛІВАЦТВО

Чи воно спадкове, себто передається по наслідству, чи воно створюється привичкою? Статистика зайнялася і цим питанням. Отже загалом 5% населення це ліваки, але коли батько й мати ліваки, тоді вже можна 50 на 50 сподіватись, що і діти будуть такими ж. Та це не доказує спадковости. Навпаки, де батько й мати ліваки-майкути,

там, дитина, яка наслідує батьків, стає так само ліваком.

Американський педагог Н. М. Wiley, сам лівак, стверджує, що лівацтво серед населення росте. 1920 року було 5%, нині коло 10%. І цікаве, лівацтво виявляє особливий ріст в тяжкі часи депресії, війни. Досліди над студентами коледжів у Тексасі дали такі висліди: 1918 року було 2,6% ліваків, тоді як між дітьми, що родились підчас 1-ої світової війни, було вже 8,3%. Після 1922 року відсоток упав до 5,7%, а підчас депресії 1929 і наступних років знову піднісся до 9,2%.



З лікарського світу

ХИТРУН

Лікар має дві такси: — перша візита коштує 6 дол., друга і наступні по 4 дол. Хитрий пацієнт хоче зразу попасти в другу категорію, що платись 4 дол. Входить до кімнати і вітає лікаря голосним: — „Оце я знову тут!“. Лікар заглянув у картотеку і догадався, що це підступ. Він спокійно вислухав пацієнта, обслідував і каже: „Так, ви оце вдруге у мене, тож платите тільки 4 дол.“ — „Але ж дайте мені рецепту для аптеки!“. — „Не треба — відповідає лікар — повторіть те саме, що я приписав вам підчас першої візити“.

ДВІ ТАКСИ

Американський гінеколог має дві такси для своїх пацієнтів: 100 дол. і 200 дол. Приятелі запитували його, чи він визначає ті такси, розвідавши спершу який матеріальний стан пацієнта. — Ні — відповідає лікар. — Про рахунок рішає перше питання, яке ставить мені чоловік породільниці. Коли він питає: — Хлопець чи дівчинка? — тоді дістає рахунок на 200 дол. Коли ж питає: — як мається моя дружина, чи все в порядку? — дістає рахунок на 100 дол.

Голос у телефоні: — Чи це доктор? Моїй дружині вискочила шока. Якщо колись у наступному тижні проїжджатимете мимо, зайдіть, прохаю, і обслідуйте!

СЛУХАЙТЕ

«ГОДИНИ УКРАЇНСЬКИХ МЕЛОДІЙ»

ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РАДІО-ТЕЛЕВІЗІЙНОЇ ПРОГРАМИ

т а

«ЕХА З-ПОЗА МОРЯ»

МІЖНАРОДНОЇ ТЕЛЕВІЗІЙНОЇ ПРОГРАМИ

НЬЮ-ЙОРК

ведених

РОМАНОМ МАРИНОВИЧЕМ



“Ukrainian Melody Hour” - “Echoes from Across the Sea”

108 West 77th Street, New York 24, N. Y.

Phone: SU 7-3897

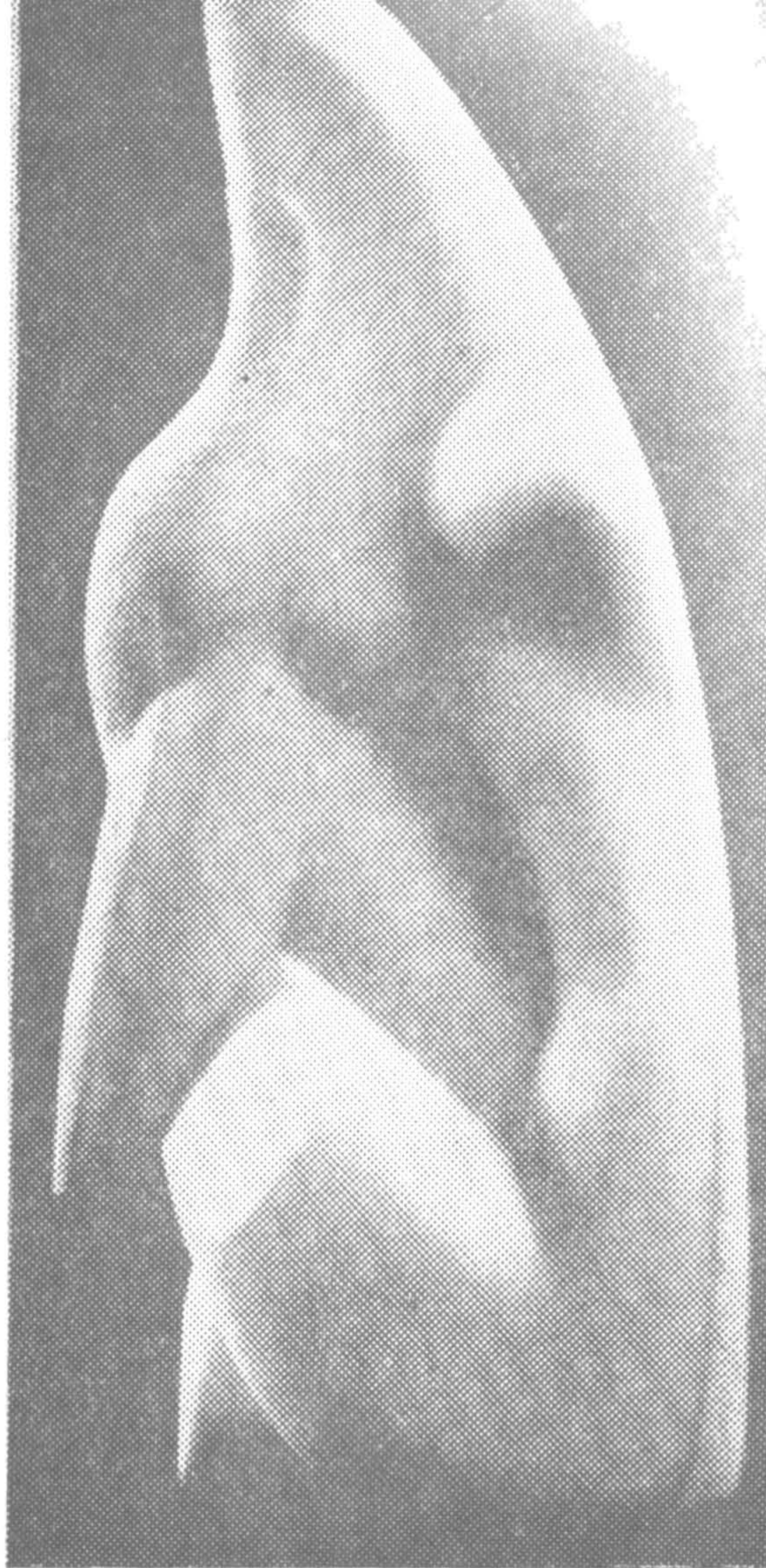
Олександр Архіпенко

Поміщуємо уривок рецензії з журналу "New Yorker", 17. X. 59 р. про нашого визначного скульптора Олександра Архіпенка. Восени 1959 року Архіпенко влаштував виставку своїх творів у нью-йоркській галерії Перлс, яка пройшла з великим успіхом, бо майже всі твори розкупили музеї. Незабаром появиться монументальна монографія про творчість Архіпенка англійською мовою з передмовою нашого співробітника С. Гординського. Це буде справжній трибут для більш як 50 літньої творчої праці одного з найбільших скульпторів світу.

„Олександр Архіпенко, 72-літній модерний різьбар, родом українець, саме дає цілком добре розмірену, ретроспективну виставку в Perls Galleries (Нью-Йорк). На мою думку Архіпенко сливе в такому самому ступні автентичний модерний провідний майстер (Old Master), як і його близькі сучасники: Брак і Пікассо, але досі на нього звертали далеко менше уваги, ніж він заслужив. Він, з кожного погляду, до крайности боязка і стримана людина, і ця боязка стриманість дає іноді враження браку теплого чару. Хоча він 36 останніх років прожив у цій країні, здебільшого в Нью-Йорку або коло Нью-Йорку, він потрапив залишитись так далеко від соціального мистецького життя, що мабуть знайдеться багато людей, для яких виставка, що відбувається (його перша більша від яких семи років), буде раптовою пригадкою,

„український огляд”, з. 2, 1960

Сидиша жінка



що він ще справді існує. Не зважаючи на безмірну технічну віртуозність і винахідчивість, він уперто тримався свого особистого підходу і тому бував іноді в незгоді з модними стилями, і це також діяло в його некористь. Та найважливішою річчю було мабуть те, що він постійно трохи випереджував популярні течії, а це знову мало наслідком, що як тільки ті мистецькі течії починали зрівнюватись із ним, увагу звертали на себе головню його послідовники, а не він”.

“РІВНОВАГА СТРАХУ”

ЗАХИТАНА

Все йде, все минає... Ці слова Шевченка пригадуються, коли думати про мінливість сучасної мілітарної й політичної ситуації в світі. Перед кількома місяцями вона виглядала приблизно так:

ЗДА і Вільний Світ взагалі мали велику перевагу в повітряних бомбовиках, які спроможні довести атомові бомби до кожної цілі в ССРСР. Понад півтора сотні баз навкруги ССРСР були постійною погрозою смертельної відплати, коли б советський диктатор і його військові дорадники зважились на більшу війну. Далеко ще не удосконалені советські міжконтинентальні ракети не могли міряться із потугою цієї прецизно розбудованої зброї. Це створювало рівновагу страху і забезпечувало мир.

ССРСР мав перевагу в міжпланетних, далекострільних ракетах. Але і ракета на Місяць і інші цього роду осяги не мають покищо безпосереднього стратегічного значення. Тож американці, хоч і нервувались своїми невдачами, все ж досить спокійно плянували і пробували здійснювати свої проекти, сподіючись за кілька років перегнати ССРСР.

Все це давало якесь заспокоєння умам, а до того ще вперті залицяння Хрущова, його пропаганда мирної коекзистенції, підсилю-

~~~~~  
На основі: Time, N. Y. Times, N. Y. Tribune, U. S. News & World Report, Die Weltwoche, Die Zeit, Science et Vie.  
~~~~~

вали такі настрої.

Останні тижні змінили їх і преса, головню в ЗДА, б'є на сполох. Рівновага страху хитається і навіть мирна офензива президента Айзенгауера не заспокоїла тривожних передбачувань.

Це неприємне пробудження спричинили головню звідомлення американських і англійських інститутів, яких завданням є студіювати міжнаціональні питання. 6 грудня 1959 р. дослідча група Гопкінського Університету подала звіт Сенатському Комітетові Закордонних Взаємин; 7 грудня опублікував свій звіт Ракефелеровий Інститут, а 8 грудня зробив те саме Станфордський Дослідчий Інститут. Знову ж Лондонський „Інститут стратегічних дослідів” видав спеціальну брошуру п. з. „ССРСР і держави НАТО. Воєнний баянс під кінець 1959 року”.

МІЛІТАРНИЙ СТАН ДВОХ СВІТІВ: ВІЛЬНОГО І КОМУНІСТИЧНОГО

Всі ті звідомлення однозгідно стверджують, що ССРСР розпоряджає сьогодні найбільшою силою і розбудовує її вперто і послідовно.

100 ракетових баз! Їх обслуговує спеціально вишколена 200 тисячна армія, що фактично уявляє собою четвертий рід зброї поруч сухохідльної армії, фльоти і літунства. Далекобійні ракети 5 тисяч миль засягу ще не певні, але зате могутня фльота модерних підводних човнів може довести менші ракети, куди тільки треба. Воєнна фльота СРСР величезна 2 800 кораблів, в цьому 500 підводних човнів, 37 крайсерів, 230 нищильників. Повітряна фльота — 4 000 літаків. Армія здебільшого моторизована має 3 900 тисяч люда під зброєю, і легко може доповнити їх резервами до 7 мільйонів.

Звіт Лондонського Інституту докладніше зупиняється на тій новій армії, що обслуговує ракетові бази. Ця армія, що — як сказано вище — налічує двісті тисяч людей, називається „армією масового удару” і на її вишкіл і виряд витрачено величезні суми грошей. Це знаменито підготовані кадри для зброї масового удару (міжконтинентальних ракет і ракет меншого засягу, протиракетної оборони і т. п.). Той звіт англійського інституту подає і малу з розкладом баз. Найбільше їх в південній головно ж у західній Україні, в Карпатах, далі в балтійських державах, Східній Німеччині, Румунії й Болгарії.

Ці відкриття особливо тривожні для нас. Щоб ухилитись від небезпеки атомового бомбування, самотійне Марокко змусило ЗДА ліквідувати великими коштами розбудовані бази. „Самостійна” Україна стає головною базою для СРСР і тим самим над нею пови-

сає загроза повного знищення в випадку атомової війни.

Такі відкриття занепокоїли навіть англійських політиків, які найскоріше пішли на Хрущовську приману коекзистенції й дружби. Високі урядовці офісу закордонних справ журяться тим, що їх власна концепція вершинних зустрічей до того заспокоїла суспільство, що воно вважає СРСР миролюбною державою і вимагає зменшення видатків на оборону.

Ці тривожні настрої посилюються й усвідомленням того, що велика перевага ЗДА в повітряній воєнній флоті утримуватиме балянс страху ще тільки кілька років, найдалі до 1963. Розбудова радарової, удосконаленої сіті й розбудова протилітунської оборони, яка йде тепер в СРСР повним ходом, зменшують значення бомбардувальних ескадр. Головною зброєю в першому етапі будучої війни будуть ракети. Коли балянс страху захитуватиметься далі в некористь ЗДА, тоді може настати момент примусового вибору для Вільного Світу: Війна або піддача!

ПОЛІТИКА ЗАЛЯКУВАННЯ І ВИМУШУВАННЯ

Балянс страху запевняє мир тільки тоді, коли обі сторони визнають теорію повного знищення в атомовій війні. Тоді справді вислідом її не були б переможці і переможені, тільки одне велике кладовище для всіх. Але нині провідна група в Кремлі, Хрущов і його маршали, відкидають ту теорію, яку визнавав ще Маленков. Вони переконані, що навіть атомову війну СРСР переживе і вийде

переможцем, тоді як ЗДА її не витримують. Таке переконання володарів ССРСР при захитаній рівновазі збільшує небезпеку війни. (Herman Kahn, американський фізик і спеціаліст від питань оборони).

Сучасний світ виявляє невідмінний хід до стану, коли одна потуга пануватиме, і тільки такий стан дасть безпеку проти атомової війни. Після 2-ої світової війни бачив цей хід англійський мислитель Бернтрэнд Расел і тоді він ще навіть готовий був схвалювати превентивну війну англо-саксонських держав проти ССРСР задля забезпечення миру в свободі.

Сьогодні стан радикально змінений. ЗДА після 2-ої війни мали дані і мали силу стати тією світовою, порядкуючою потугою. Але вони, може єдині серед держав, що колинебудь мали такі можливості, ухилились від відповідальності, залишивши місце небезпечному суперникові. Ним є ССРСР під владою Хрущова. Вся його політика миру, коєкзистенції, вершинних зустрічей, має одну мету: покорити світ. Засобами є різні способи залякування і вимушування.

На цій дорозі першим етапом,

American and British sources report that, in spite of all their peace-loving declarations the Soviets are steadily and persistently arming themselves, and are the strongest military power in the world today. This enables Soviet politicians to carry a policy of intimidation and extortion.

„Вільна держава, яка нічого не хоче тільки миру, здобуде мир, але тільки ціною своєї свободи . . .

Треба рахуватись із можливістю війни . . . Природа нинішньої ситуації не знає іншого виходу”.

(Із звіту ракефелерової студійної групи)

згідно з аналізою названих чатку інститутів, має бути ізоляція ЗДА від Європи. Цій цілі служать постійно повторювані погрози атомового нападу, коли б ЗДА хотіли активно втрутатися в європейські справи, отже в першу чергу в справу Берліна. На які людські жертви приготовані ЗДА, коли мова про допомогу Європі? Самі європейці не вірять, щоб президент ЗДА зважився рятувати 2-3 мільйони берлінців коштом стільки ж мільйонів американців. Тут відкривається поле для вимушування, і тут поле для сіяння в Європі недовір'я до ЗДА і тим самим до ослаблення спротиву супроти ССРСР.

Це той стан, у якому підготовляється зустріч Заходу із Хрущовим „на верхах”. Коли додати ще непорозуміння в самому НАТО, стає ясною річчю потреба великих зусиль, щоб фронт Вільного Світу випрямити і зробити його безпечним в обличчі захитаного мілітарного баянсу, ревізії поглядів Хрущова і його оточення на наслідки атомової війни, і в обличчі політики вимушування, яку по давній московській традиції тепер практикує наслідник царів — Хрущов.



Тільки одна ідея штовхнула нас у „підприємство”, яке назвали ми „Звуко-Записна Студія — УТА”, а саме не дати пропасти по тяжких шляхах і дорогах еміграційних тому, що живе в нас і між нами.

Письменник залишить по собі свій твір: книгу, а може й неодну. Маляр свої полотна. Скульптор — пам'ятники-статуї. Композитори — невмиручі пісні, а то й безсмертні опери чи симфонії. А що залишать по собі діючі театри, окремі актори, співаки-солісти, чи окремі капели-хори чи музичні ансамблі-оркестри?

На наше щастя живемо в часах великих технічних досягів, які дають можливість зберегти і ті роди мистецтва.

Ось чому ми вже випустили чотири довгограйні платівки, на яких записані твори наших письменників у виконанні відомих акторів. Ось чому ми приступили до запису окремих вистав „Українського Театру в Америці”. Вже йдуть записи відомого хору „Думка”.

Ми звертаємось до наших визначних людей: Учених, Мистців, Літераторів, Політиків з щирим закликом: Залишіть свій твір для прийдешніх поколінь у формі живого слова і Вашої живої мислі на ленті чи платівці нашої Студії, а ми передамо його в українські схоронища національних скарбів. По цих слідах колись — майбутні покоління будуть досліджувати правду нашого великого Ісходу!

УТА є „пасвою корпорацією”, яка не цікавиться прибутками, вона хоче лише фіксувати наші культурні надбання, післати їх у найдальші закутини, де живуть українці і зберегти їх для прийдешніх поколінь!

Адреси в ЗДА:

142 Second Avenue, New York 3, N. Y.

P. O. Box 23, Cooper Station, New York 3, N. Y.

Представник в Канаді:

N. Spolsky, 210 Oakmount Rd., Toronto 9, Ont.

ХЕМІЧНО ПРОДУКОВАНИ ЧЕСНОТИ

Нобелівську нагороду в ділянці медицини й фізіології отримали цього року два американські вчені: д-р Артур Корнберг, професор каліфорнійського університету Стенфорд, і його вчитель, еспанець родом, д-р Северо Охоа, що почав свою діяльність в рідному Мадриді, потім працював в Англії (Глєсгов), в Німеччині (Гайдельберг, Берлін) і тепер працює в Нью-Йоркському університеті. Нагороду дістали вони за осяги в ділянці науки про спадковість.

Спадкові властивості й різні ознаки нащадків визначаються генами, зародками в статевих клітинах батьків. Їх число дуже високе, у людини сягає до 40 тисяч. Отож найновіші дослідження повчають, що ті гени це хемічні молекули чи частини молекулів, а хемічні процеси, що виходять із заплідних хромозомів, які складаються з генів, рішають, покищо таємним способом, про те, чи людина прийде на світ із синіми чи карими очима, з пристайними чи відсталими ухами і т. п. Особливо чудесне те, що молекули генів можуть розмножуватись і то так, що дають докладнісенькі копії себе самих. При поділі клітини кожним разом постають дочерні клітини з докладно тими самими генами.

90 років тому швайцарський біохемік Фрідріх Мішер відкрив, що ті живі клітини складаються головню з двох сортів нуклеїнових кислот. Заслуга цьогогорічних нобелівських преміантів у тому, що їм удалося штучно в реторті створити ті кислоти. Каже проф. Охоа: — „Все життя — це хемія, і чим більше довідуємось про хемічні реакції в клітині, тим ближчі ми до самої загадки життя”. Обом ученим удалося штучно змінити властивості тих основних біологічних кислот, отже вдалося зробити крок до того, щоб змінити спадкові особливості людини.

Ці осяги відкривають далекі обрії. Багато причин складається на те, що спадкові тілесні й душевні властивості, це підставове спадкове майно людства, в загальному погіршуються, поволі але постійно. Для прикладу можна навести такі причини: атомове й рентгенівське наświetлювання, при занадто легковажному, частому вжитку, шкодить генам. Також безтямне вживання різних аптечних препаратів і хемікалій спричинює різні мутації-зміни генів. Вкінці боротьба за існування в умовах модерної цивілізації дає біологам багато приводу до задуми й журби. Додати до цього тре-

ба величезні успіхи сучасної медицини в боротьбі з спадковими недугами. Ці шляхетні зусилля, на жаль, також впливають некорисно на спадкову масу генів. Медицина дає можливість людям із спадковими недугами жити й множитись.

Тож коли б науці вдалося знайти методу корисно впливати і корисно змінити гени, це мало б величезне значення. Це виправляло б шкідливі впливи, що про них була мова, і це відкривало б дорогу до росту і досконалення людського роду. Французькі біологи Беноа і Лероа зробили удачні експерименти в цьому напрямі. Вони качкам пекінської раси впорскували основні біологічні кислоти чужорасових живин. Качки розвивали нові спадкові властивості, за-

лишаючись здоровими.

Але до того, щоб біологи могли змінити тілесну й душевну спадкову субстанцію людини — ще дуже далеко. Сьогодні це ще утопія. Так само далеко ще „генетичній медицині” до того, щоб лікувати спадкові недуги не тільки назовні, але в їх перводжерелі, в генах.

Всі ті справи торкаються ще й основних питань етики. Порушувати біологічну спадкову масу, себто гени людини, це значить вриватися в долю людини, це значить змінити її індивідуальність, відніматися індивідуальну особливість, яку людина переймає від предків у тисяче- й тисячелітній спадщині. Так осяги біохемії доходять до меж найглибших проблем моралі й мудрости людства.

Dr. Severo Ochoa and his former pupil Dr. Arthur Kornberg received this year's Nobel prize for medicine and physiology. Both scientists succeeded in changing artificially the values of the basic biological acids of the chromosome. This opens up wide possibilities of influencing the physical and mental characteristics of future progeny. The conclusion of Dr. Ochoa: "life is chemistry."



РЕКЛЯМОВІ ТРЮКИ

Лондонський „Таймс” містить таке оголошення: „Втомлений, знуджений і лівий офіцер покидає активну службу. Нездалий, п'є багато. Шукає заняття, яке не зв'язане з великою працею. Вік: — 28 літ, але виглядає на 40!”

Який успіх матиме цей шукач заняття ще невідомо. Але відомий був свого часу незвичайний успіх іншого рекламового дотепу. Один молодий американський автор написав роман, але не мав грошей на рекламу і не мав добрих знайомот. Грозило, що книжка незнаного автора лежатиме на книгарських полицях. Автор спромігся на одне: помістив в газетах оголошення: — „Молодий хлопець одружиться з дівчиною, що буде подібна до героїки роману (тут подав заголовок своєї книжки)”. За місяць розкуплено весь наклад книжки...

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Перше число „Українського Огляду” мало дуже прихильний відгук серед суспільства. Дякуємо за всі слова признання й заохоти. Дякуємо всім тим, що негайно після отримання числа прислали передплату. Постараємось не розчарувати Вас дальшими випусками журналу.

Сьогодні посилаємо Вам 2-ге число. Його зміст потвердить те, що заповідали ми в нашому зверненні на останній сторінці 1-го числа. Уривками з найновіших творів українських письменників і учених і короткими рефератами журнал дає Вам орієнтацію щодо всього, що діється й твориться в нашому світі. Згущеними передачами з світової преси журнал інформує про те, що найбільше цікавить освічену людину.

Особливу увагу звертаємо на все цінніше в книжках і журналах поневоленої України.

„Український Огляд” дає не тільки знання, але й радість. Він є приємною й корисною лектурою для старших і молодих.

Це єдиний український журнал того роду. Але його оформлення, кольорові сторінки, мистецька обкладинка вимагають великих коштів. Від Вас, Дорогі Читачі, залежить дальший розвиток журналу. Провірте, чи Ви вислали вже передплату. Намовте знайомих, щоб вони негайно виповнили готові друки замовлення і вислали їх з належністю до нашої адміністрації. **НЕ ВІДКЛАДАЙТЕ!**

“Ukrainskyj Ohlad” — “Ukrainian Digest” is the only Ukrainian magazine of its kind and the finest in its field in the world. It is illustrated in color and on the cover of each publication of the magazine is shown a different masterpiece of famous Ukrainian Painter in full — natural colors.

Sending us 5 yearly subscriptions for your friends (\$19.50) you are entitled to one FREE yearly subscription or \$3.90 CASH. If you can't afford it please don't send us the copy of “Ukrainian Digest” back, but rather 75c, with your remarks and try to persuade one of your friends to subscribe to “Ukrainian Digest”.

UKRAINIAN DIGEST

210 Fifth Avenue

Suite 1102

New York 10, N.Y.

замовлення на передплату

subscription order form

\$ 3.90 a year

- Check enclosed
Money Order
Cash
Please bill me

Name *L. A. ...*

Address *802 ...*

City Zone State

- Бог у людей в гостині (2)
 Проф. Мих. Грушевський (3)
 Із рідних гнізд на Сибір (5)
 Чи вміємо старітися (13)
 От у нас на зтурі (17)
 Митрополит Андрей
 Шептицький (19)
 Закарпатська Україна (23)
 Здогнати і перегнати (25)
 Під чужими зорями (28)
 Модерну поезію варто
 пізнати (28)
 Американка й її чоловік (31)
 Розмова (33)
 Квітка мужности
 в Карпатах (36)
 Молоді голоси
 в Україні (38)
 Степан Бандера (39)
 Електронні машини і
 розумова праця (40)
 Любов за директивами
 партії (47)
 Як відбувається русифікація
 школи в УРСР (50)
 Русифікація і змагання за
 права рідної мови (53)
 Чому Український Народний
 Театр не пережив своїх
 основоположників (57)
 Дельфи (61)
 Христя не вернулась (66)
 Колоніалізм (73)
 Наш Бровко (75)
 Поцілунки і
 статистика (78)
 Часник і цибуля в боротьбі
 з мікробами (81)
 Замало місця на землі (86)
 Др. Іван Кожан (91)
 Верба, помічник хірурга (93)
 Вернувшись з жінки... (95)
 Царська цензура й україн-
 ська пісня (97)
 Сторінка популярної
 психоаналізи (102)
 Олександр Архіпенко (105)
 «Рівновага страху»
 зачитана (106)
 Хемічно продуровані
 чесноти (110)
 Від Видавництва (112)

